

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

5
2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 5/2023 vychází 27. 10. 2023

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	6
č. 18	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 7 Td 11/2023	7
č. 19	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2023, sp. zn. 7 Tdo 243/2023	12
č. 20	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1000/2022	18
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	31
č. 42	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. 29 ICdo 46/2020	32
č. 43	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 26 Cdo 3352/2021.....	43
č. 44	
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 72 Co 382/2022,	48
č. 45	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1414/2021	53
č. 46	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1316/2021	65
č. 47	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1191/2021	71
č. 48	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3070/2021	82
č. 49	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1277/2020	96
č. 50	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. 30 Cdo 1021/2022	102
č. 51	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2022, sen. zn. 29 ICdo 110/2021	115
č. 52	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. 29 NSČR 69/2020.....	130

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 18

Pro stanovení místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o změně způsobu výkonu ochranného léčení podle § 351a odst. 1 tr. ř. je rozhodné místo výkonu ochranného léčení určené soudem. Podstatné je přitom místo, kde se nachází prostory, v nichž se ochranné léčení reálně vykonává, nikoli místo, kde se nachází formální sídlo poskytovatele této zdravotní služby. Za výkon ochranného léčení v tomto smyslu se považuje i situace, pokud obviněný nedodrжуje individuální léčebný režim například tím, že se po určité době nedostavuje do místa jeho výkonu.

č. 18

Místní příslušnost, Výkon ochranného léčení

§ 24 odst. 1 tr. ř., § 351a odst. 1 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 7 Td 11/2023, ECLI:CZ:NS:2023:7.TD.11.2023.1

Nejvyšší soud ve věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 27 Nt 204/2022 podle § 24 odst. 1 tr. ř. per analogiam rozhodl, že k projednání věci je příslušný Okresní soud v Ústí nad Labem.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 13 Nt 1912/2016, bylo obviněnému M. F. uloženo ochranné léčení psychiatrické v ambulantní formě. Usnesením Okresního soudu v Jihlavě ze dne 14. 10. 2019, sp. zn. 10 Nt 2807/2019, bylo ochranné léčení změněno na ústavní. Usnesením Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 27. 8. 2021, sp. zn. 26 Nt 16/2021, bylo ochranné léčení změněno na ambulantní. Výkon ochranného léčení byl nařízen k J. G., u něho byl také výkon ambulantního ochranného léčení zahájen dne 8. 9. 2021, a to v A. – p. a., XY, Ústí nad Labem. Dne 12. 10. 2022 J. G. zaslal Okresnímu soudu v Jihlavě „podnět ke zvážení přeposouzení účelnosti aktuální formy“ ochranného léčení. Sdělil, že obviněný se téhož dne nedostavil k plánované kontrole, je nekontaktní a měl se odstěhovat z bydliště rodičů, kde dosud pobýval, neznámo kam. Během dosavadního průběhu ambulantní léčby se obviněný ke kontrolám dostavoval pravidelně, byly však zaznamenány náznaky nedodržování léčebného režimu ve smyslu nepravidelného užívání doporučených léků, event. zneužívání psychoaktivních látek. Přípisy ze dne 18. 10. 2022 a ze dne 21. 10. 2022 Okresní soud v Jihlavě postoupil spis Okresnímu soudu v Ústí nad Labem k rozhodnutí o návrhu lékaře (zdravotnického zařízení) na změnu způsobu výkonu ochranného léčení. Z dalších zpráv J. G. založených ve spise vyplývá, že obviněný se až do měsíce ledna 2023 ke kontrolám nedostavoval a dne 2. 2. 2023 byl hospitalizován v Psychiatrické nemocnici Jihlava.

II.

Návrh na určení místní příslušnosti

2. Okresní soud v Ústí nad Labem rozhodl usnesením ze dne 9. 2. 2023, sp. zn. 27 Nt 204/2022, o předložení věci Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti, neboť měl za to, že sám k projednání věci není příslušný. Usnesení odůvodnil tím, že obviněný nyní ochranné léčení fakticky nevykonává, takže se příslušnost soudu neřídí ustanovením § 351a odst. 1 tr. ř., nýbrž ustanovením § 315 odst. 2 tr. ř., podle něhož je příslušný soud, který v prvním stupni rozhodl o uložení ochranného léčení, tj. v daném případě Okresní soud v Jihlavě. Navíc by předkládající soud nebyl podle jeho názoru příslušný ani podle § 351a odst. 1 tr. ř., neboť J. G., který je zde v roli „zdravotnického zařízení“, má sídlo v Teplicích, tj. v obvodu Okresního soudu v Teplicích, zatímco v Ústí nad Labem má jen ordinaci, v níž bylo ochranné léčení vykonáváno.

3. Podle § 24 odst. 1 tr. ř. vzniknou-li pochybnosti o příslušnosti soudu, rozhoduje o tom, který soud je příslušný k projednání věci, soud, jenž je nejbliže společně nadřízen soudu, u něhož byla podána obžaloba, návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu, jemuž byla věc postoupena podle § 39 z. s. m. nebo mu byla přikázána nadřízeným soudem, a soudu, který má být příslušný podle rozhodnutí o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti [§ 188 odst. 1 písm. a), § 222 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. a), § 314p odst. 3 písm. a) tr. ř.]. Toto ustanovení je třeba analogicky použít i v případech určování příslušnosti soudu ve vykonávacím řízení. Nejvyšší soud je k rozhodnutí podle § 24 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* příslušný jako soud nejbliže společně nadřízený předkládajícímu Okresnímu soudu v Ústí nad Labem a Okresnímu soudu v Jihlavě.

III.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu o místní příslušnosti

4. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že příslušným k projednání změny způsobu výkonu ochranného léčení je Okresní soud v Ústí nad Labem.

5. Podle § 351a odst. 1 tr. ř. rozhoduje o změně způsobu výkonu ochranného léčení okresní soud, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává. Toto ustanovení – podobně jako § 353 odst. 2 tr. ř. – upravuje příslušnost soudu odlišně od obecného ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. Vzájemný vztah mezi ustanoveními § 315 odst. 2 tr. ř. a § 351a odst. 1 tr. ř. je takový, že § 315 odst. 2 tr. ř. obecně stanoví příslušnost soudů ve vykonávacím řízení založenou na zásadě příslušnosti soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, zatímco ustanovení § 351a odst. 1 tr. ř. je jedním z ustanovení, která upravují výjimky z uvedené zásady. Pokud jde o rozhodování o změně způsobu výkonu ochranného léčení, musí být – podobně jako v případech rozhodování o propuštění z ochranného léčení nebo jeho ukončení – splněna pro příslušnost jiného soudu, než je soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni, podmínka, že v obvodu tohoto jiného soudu se ochranné léčení vykonává. Kdy je ještě tato podmínka splněna, ponechává zákon na judikatuře. Ta musí mít na paměti, že pojem „vykonává“ neznamená, že v den zahájení řízení (a tím méně v době rozhodování soudu) jsou prováděny léčebné úkony. Je také jasné, že výkon ambulantního léčení probíhá přetržitě, tj. fakticky je realizován docházením léčené osoby do zdravotnického zařízení. I když se tedy dotýčný po určitou dobu nedostavil do zdravotnického zařízení, neznamená to, že výkon ochranného léčení skončil a že není splněna podmínka, že ochranné léčení se vykonává. Pojem vykonávání ochranného léčení je nutno z logiky věci vykládat spíše širěji i proto,

že smyslem citovaného speciálního ustanovení o příslušnosti soudu je to, aby byla lépe zajištěna možnost soudu zjistit skutečný stav věci, a to zejména snadnou komunikací s příslušným zdravotnickým zařízením, případně výsledkem jeho pracovníků (lékařů) za účelem zhodnocení výsledků a stavu léčení posuzovaného. Navíc není vyloučeno, že i když v době podání návrhu na změnu způsobu výkonu ochranného léčení pacient do zdravotnického zařízení nedochází, v době soudního řízení tam opět docházet bude, takže by bylo kontraproduktivní měnit příslušnost soudu jen na základě krátkodobé aktuální situace v průběhu léčby.

6. V posuzovaném případě bylo s nynějším ochranným léčením obviněného ve formě ambulantní v Ústí nad Labem započato dne 8. 9. 2021 a probíhalo do 12. 10. 2022, tedy poměrně dlouhou dobu více než jednoho roku. Již dne 21. 10. 2022 byl spis postoupen Okresnímu soudu v Ústí nad Labem k rozhodnutí o návrhu na změnu způsobu výkonu ochranného léčení. Podmínky aplikace ustanovení § 351a odst. 1 tr. ř. o příslušnosti soudu, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává, byly splněny. Rozhodný je z tohoto hlediska stav v době zahájení řízení, případně postoupení spisu nepřislušným soudem. Hodnocení přístupu obviněného k ochrannému léčení, dodržování individuálního léčebného postupu apod., mohou mít význam pro rozhodování o formě ochranného léčení ve smyslu § 351a a násl. tr. ř., a nikoli – je-li (nebo donedávna bylo) ochranné léčení alespoň v určitém rozsahu vykonáváno – na dovození místní příslušnosti soudu podle § 315 odst. 2 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2021, sp. zn. [7 Td 18/2021](#)). V daném případě rozhodl Okresní soud v Ústí nad Labem o předložení věci Nejvyššímu soudu až několik měsíců po zahájení řízení a poté, co mu byl Okresním soudem v Jihlavě postoupen spisový materiál s návrhem (podnětem) zdravotnického zařízení na rozhodnutí o případné změně způsobu ochranného léčení. Bylo by v rozporu se zásadou ekonomiky řízení, s podstatou a smyslem určování příslušnosti soudu a především s ústavním právem na zákonného soudce, aby se příslušnost soudu k rozhodnutí v průběhu řízení různě měnila v závislosti na procesních prodlevách soudů a případných změnách faktické situace.

7. Nepříléhavý je odkaz předkládajícího soudu na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1994, sp. zn. Ntd 92/1994, publikované pod č. [52/1995](#) Sb. rozh. tr. (v usnesení soudu je nesprávně uvedeno č. 52/1991). Jednak jde o rozhodnutí v podstatě postrádající jakoukoli argumentaci a do jisté míry překonané (viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 6. 1997, sp. zn. Ntd 36/1997, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 3/1998 pod publ. č. 25/1998), jednak řeší poněkud jiný případ, a to situaci, kdy posuzovaný uprchl z léčebného ústavu, v němž vykonával ústavní ochranné léčení, přičemž v rozhodné době se již nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody a mělo být rozhodováno o propuštění z ochranného léčení nebo jeho ukončení.

8. Pokud jde o další rozhodnutí zmiňované předkládajícím soudem, a to usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. [7 Td 64/2015](#), to se zabývalo poměrně extrémní situací, kdy obviněná dříve vykonávala ochranné léčení ve formě ambulantní, avšak poté již zhruba 10 let nebylo léčení vykonáváno a příslušná psychiatrická ambulance o obviněné nic nevěděla, což ji vedlo k podání příslušného návrhu. Je zřejmé, že v nyní posuzované věci je situace zcela jiná.

9. Na nynějších závěrech Nejvyššího soudu nic nemění ani další publikované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2009, sp. zn. [11 Td 10/2009](#), v němž byl vysloven názor, že výjimka z příslušnosti stanovená v § 351a odst. 1 tr. ř. neplatí pro příslušnost k rozhodnutí o změně ochranného léčení z ambulantního na ústavní u odsouzeného, který během výkonu trestu odnětí svobody vykonával ve věznici ústavní ochranné léčení, o jehož změně na ambulantní rozhodl soud příslušný podle § 351a odst. 1 tr. ř., v jehož obvodu je věznice, jestliže obviněný po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody již nenastoupil k výkonu ambulantního ochranného léčení a neučinil tak ani ve věznici, ve které znovu vykonává trest odnětí svobody.

10. Rovněž v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [7 Td 55/2017](#), byl řešen odlišný případ. Obviněný dříve vykonával ochranné léčení ve Věznici Kuřim, v době řízení o návrhu obviněného na propuštění z ochranného léčení se však obviněný již nacházel v jiné věznici, kde ochranné léčení nevykonával. Nejvyššímu soudu byla přitom věc předložena až téměř půl roku po podání příslušného návrhu obviněným, a to s nesprávným údajem o tom, že obviněný vykonává ochranné léčení ve Věznici Kuřim.

11. Z důvodů výše uvedených Nejvyšší soud dospěl k závěru, že příslušným k rozhodnutí o změně způsobu výkonu ochranného léčení je v nyní posuzovaném případě Okresní soud v Ústí nad Labem, v jehož obvodu bylo ambulantní ochranné léčení prakticky vykonáváno až do zahájení řízení o změně na formu ústavní. Tento soud je příslušný podle § 351a odst. 1 tr. ř. Obecné ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. se zde neužije, neboť příslušnost soudu lze určit podle speciálního ustanovení § 351a odst. 1 tr. ř.

12. Nelze se ztotožnit s výhradou Okresního soudu v Ústí nad Labem, že jeho příslušnost není dána ani podle § 351a odst. 1 tr. ř., neboť J. G. má sídlo v Teplicích, tj. v obvodu Okresního soudu v Teplicích, zatímco v Ústí nad Labem má jen ordinaci, v níž bylo ochranné léčení vykonáváno. Podstatné totiž je právě to, kde, tj. v jakém léčebném zařízení či ordinaci bylo ochranné léčení reálně vykonáváno. Ze skutečnosti, že v § 351a odst. 1 tr. ř. je užitá formulace „v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává“, a to na rozdíl například od ustanovení § 353 odst. 1 tr. ř., kde je užitá formulace „v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává“, zde nelze vyvozovat žádné závěry (navíc není jasný důvod této rozdílnosti formulací a jde patrně o pouhou legislativní nepřesnost). Pokud předkládající soud argumentuje údaji z Národního registru poskytovatelů zdravotních služeb, v němž má J. G. zapsáno sídlo na adrese XY, Teplice, nelze s tím souhlasit. Formální sídlo lékaře (zdravotnického zařízení) by se totiž mohlo nacházet na zcela jiném, třeba i značně vzdáleném místě od místa, kde je ochranné léčení reálně vykonáváno, takže vycházet z tohoto formálního sídla by znamenalo do značné míry popírat zmíněný smysl pravidla o určení místní příslušnosti. Patrně proto také zákonodárce nepoužil formulaci „v jehož obvodu má sídlo zdravotnické zařízení“, ale „v jehož obvodu je zdravotnické zařízení“. J. G. ostatně ve zprávě o zahájení léčení ze dne 15. 9. 2021 (č. I. 77) vysvětlil, že na svou osobu má sice registrovanou psychiatrickou ambulanci v Teplicích, tu však využívá především pro znaleckou činnost a nemá zde uzavřené smlouvy se zdravotními pojišťovnami a nemůže tedy v rámci této ordinace ochrannou léčbu vést. Proto ji povede v psychiatrické ambulanci A., XY, Ústí nad Labem, a žádá, aby veškerá písemná komunikace byla směřována tomuto zdravotnickému zařízení.

13. Okresní soud v Ústí nad Labem je ve smyslu § 351a odst. 1 tr. ř. příslušný k rozhodnutí o změně způsobu výkonu ochranného léčení, uloženého obviněnému M. F. ve věci původně vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 13 Nt 1912/2016.

14. Nejvyšší soud proto rozhodl tak, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* je k projednání věci příslušný Okresní soud v Ústí nad Labem.

15. V rámci tohoto řízení Nejvyšší soud zjistil, že obviněný M. F. byl skutečně od 2. 2. 2023 hospitalizován v Psychiatrické nemocnici Jihlava, a to do 13. 2. 2023, kdy byl přeložen do spádové nemocnice podle místa bydliště, tj. do Psychiatrické nemocnice XY, okres Litoměřice, kde je hospitalizován do současné doby. V této souvislosti se Nejvyšší soud zabýval rovněž otázkou, zda není namístě postupovat podle § 24 odst. 2 tr. ř., který umožňuje soudu rozhodujícímu o příslušnosti rozhodnout současně o odnětí věci příslušnému soudu a jejím přikázání jinému soudu téhož druhu a stupně z důvodů uvedených v § 25 tr. ř., tj. „z důležitých důvodů“. Důvody k takovému postupu však neshledal. Je sice nepochybné, že z důvodu procesní ekonomie a zájmu na řádném objasnění věci (v součinnosti jak s obviněným, tak s léčebnou, které je znám aktuální stav obviněného, a jejími pracovníky) bude vhodné, aby ve věci rozhodoval soud nepřilíživ vzdálený psychiatrické léčebně, kde se nyní obviněný nachází. To je však srovnatelným způsobem splněno jak u Okresního soudu v Litoměřicích, v jehož obvodu se Psychiatrická nemocnice XY nachází, tak u Okresního soudu v Ústí nad Labem. Nejsou tudíž dány dostatečně závažné důvody k průlomům do ústavní zásady zákonného soudce zakotvené v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

č. 19

Podmínkou naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je existence některé z vad, vymezených v tomto ustanovení, která se musí týkat rozhodných skutkových zjištění, určujících pro naplnění znaků trestného činu (např. ve vztahu ke zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku jsou to zejména skutková zjištění, z nichž vyplývá užití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí pachatelem a jeho úmysl zmocnit se cizí věci). Tuto podmínku proto nemůže splnit tvrzení existence vad, týkajících se skutkových zjištění jiných, byť také významných pro rozhodnutí ve věci, která pro naplnění znaků trestného činu určující nejsou (ve vztahu k témuž zločinu např. skutkových zjištění ohledně konkrétní věci, které se pachatel zmocnil).

č. 19

Dovolání

§ 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2023, sp. zn. 7 Tdo 243/2023, ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.243.2023.1

Nejvyšší soud zamítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. dovolání obviněného J. P. podané proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. 10. 2022, sp. zn. 9 To 301/2022, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Břeclavi pod sp. zn. 2 T 65/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Břeclavi ze dne 13. 7. 2022, č. j. 2 T 65/2022-208, byl obviněný J. P. uznán vinným v bodu 2. výroku o vině zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku a v bodech 3. a 4. dvojnásobným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Za to byl odsouzen podle § 173 odst. 1 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 3 let. Podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl současně uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v trvání 2 let. Rozsudkem bylo rovněž rozhodnuto o vině a trestu ve vztahu ke spoluobviněnému R. G.

2. Rozsudek soudu prvního stupně napadl obviněný J. P. odvoláním, které Krajský soud v Brně usnesením ze dne 27. 10. 2022, č. j. 9 To 301/2022-241, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozhodnutí soudu druhého stupně podal obviněný dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. m) a g) tr. ř. s tím, že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným a uložen mu trest, přestože již v řízení mu předcházejícím nastal stav spočívající v tom, že rozhodná skutková zjištění, která byla určující pro naplnění znaků trestného činu, byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů.

4. Konkrétně namítl, že některá skutková zjištění soudu prvního stupně, popsaná ve skutkové větě rozsudku, jsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy. Poté, co poškozený opustil bar, měl využít jeho nepřítomnosti a vytrhnout ze stolu zásuvku, ve které byla v tzv. číšnickém fleku uložena tržba ve výši 8 000 Kč, kterou odcizil, a tím způsobil škodu ve zmíněné výši. Tyto skutkové závěry však z provedených důkazů nelze dovodit. Podle soudu pro ně svědčila výpověď poškozeného, protokol o ohledání místa činu, fotodokumentace, a také odborné vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví trasologie. Pokud jde o výpověď poškozeného, žádné skutečnosti o uvedeném jednání obviněného neobsahuje, což je v souladu se zjištěním, že se v daný moment v baru nenacházel. Ani z protokolu o ohledání místa činu či z fotodokumentace nelze dovodit, že by vytrhl zásuvku a zmocnil se peněz z tzv. číšnického fleku. Z těchto důkazů může být zřejmý jen následek, nikoliv však to, kdo byl pachatelem. Pokud soud konstatoval, že je vyloučeno, aby peníze ze zásuvky vzala jiná osoba než obviněný, neboť ke skutku došlo v noční době v pracovní den, kdy lze v dané lokalitě B. očekávat minimální pohyb osob, dopustil se pouhé spekulace. Soud prvního stupně tak skutkové závěry stran odcizení tržby neměl podloženy žádnými důkazy a pouze si je domýšlel. Z důkazů, na které okresní soud odkázal, proto nebylo možné dovodit, že skutkový děj proběhl způsobem, jak jej popsal ve výroku svého rozsudku, a současně správné skutkové zjištění o tom, zda se obviněný zmocnil či nezmocnil tržby, jsou stěžejní pro naplnění znaků předmětného zločinu loupeže. Za nesprávný rovněž označil závěr o způsobení škody právě ve výši 8 000 Kč, neboť okresní soud vyšel pouze z výpovědi poškozeného, který uvedl, že tato částka měla být odcizenou tržbou. Soud nemohl mít za spolehlivě zjištěnou částku, která měla být odcizena.

5. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí Krajského soudu v Brně zrušil a přikázal tomuto soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl. Současně navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265o odst. 1 tr. ř. přerušil výkon rozhodnutí spočívající ve výkonu trestu odnětí svobody.

6. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání uvedla, že obviněný opakoval obhajobu, kterou uplatňoval od počátku trestního řízení. Odmítla, že by existoval extrémní nesoulad mezi výsledky dokazování, z něj definovaným skutkovým stavem a jeho právním posouzením. Námitky obviněného byly pouhou polemikou s názorem soudů na to, jak je třeba ten který důkaz posuzovat a jaký význam mu připisovat z hlediska skutkového děje. Jednání obviněného bylo prokázáno zejména výpovědi svědka, poškozeného M. R., která korespondovala s protokolem o ohledání místa činu a s fotodokumentací, na které byly zachyceny následky jednání obviněného. Současně bylo prokázáno, že ze zničené zásuvky byla z tzv. číšnického fleku odcizena částka 8 000 Kč a bylo vyloučeno, že by peníze

odcizil někdo jiný. Poškozený M. R. vyšel z baru ven, měl však přístupovou cestu do baru pod kontrolou. Policejní hlídka dorazila na místo činu za krátkou dobu. Částka 8 000 Kč byla zjištěna i provedenou inventurou. Jednání obviněného bylo podle státní zástupkyně provedenými důkazy prokázáno.

7. Státní zástupkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, neboť jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

8. Toto vyjádření bylo zasláno obhájci obviněného k možné replice, čehož však nebylo využito.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

10. Z obsahu dovolání je patrné, že jím obviněný prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. brojil toliko proti závěrům týkajícím se skutku popsaného v bodu 2. výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, kvalifikovaného jako zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Podle skutkových závěrů soudu prvního stupně, akceptovaných soudem odvolacím, se obviněný uvedeného zločinu dopustil jednáním spočívajícím v tom, že dne 30. 9. 2021 v době kolem 3:00 hodiny v B. v baru S. B. po předešlých opakovaných požadavcích vyslovených jím a spoluobviněným R. G. na prodej a zástavu elektrokoloběžky, následně o půjčení finanční hotovosti, adresovaných poškozenému M. R., opakovaně poškozenému sděloval, že si peníze vezme, že ví, kde jsou, poškozenému nejméně 2x vyhrožoval, že ho zmlátí a peníze si vezme, se slovy „tak to uděláme postaru, já dopiju panáka, dobiju tě a všechno mi to dáš, stejně tomu nezabráníš“ vstoupil do prostoru za barem, udeřil poškozeného otevřenou dlaní do tváře, poškozený mu ani poté peníze nevydal, obviněný ustoupil o krok zpátky, dal si ruce za záda a chtěl odtud vytahovat nějaký předmět, což v poškozeném vyvolalo dojem, že obviněný vůči němu použije zbraň, proto bar S. B. opustil a přivolal Policii ČR, obviněný využil nepřítomnosti poškozeného v baru a vytrhl zásuvku, ve které byla v číšnickém fleku uložena tržba ve výši 8 000 Kč, kterou odcizil, dále poškodil strop baru, o kterémžto místě se domníval, že je zde umístěna finanční hotovost. Tímto jednáním tak poškozené společnosti M. L. způsobil škodu odcizením tržby ve výši 8 000 Kč a škodu poškozením ve výši 7 058 Kč.

11. Dále je především nutno zdůraznit, že dovolání není běžný opravný prostředek a neplní funkci „dalšího odvolání“. Dovolání je mimořádný opravný prostředek, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z důvodů uvedených v § 265b tr. ř. Konkrétní uplatněné námitky mají relevanci zákonného dovolacího důvodu jen za předpokladu, že mu odpovídají svým obsahem.

12. Obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. za užití § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., s odkazem na které je možné dovolání úspěšně podat, jestliže (mimo jiné, v daném konkrétním případě) bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným a uložen mu trest a již v řízení

předcházejícím byla založena vada spočívající v tom, že rozhodná skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně, která byla určující pro naplnění znaků trestného činu, byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů.

13. Tento v konečném důsledku uplatněný dovolací důvod, tedy podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., se vztahuje ke skutkovým zjištěním, respektive k procesnímu postupu soudů. Je naplněn v případech vad, týkajících se pro rozhodnutí rozhodných (tj. významných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, a to – v případě tvrzeném obviněným – pokud tato konkrétní skutková zjištění nevyplývají z žádného provedeného důkazu, a tedy se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů. Lze doplnit, že v dalších (obviněným netvrzených) alternativách může k naplnění tohoto dovolacího důvod dojít, jestliže jsou zmíněná rozhodná skutková založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení. Existence takových vad (a právě jen takových) by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud je totiž povolán primárně k posuzování otázek právních, přičemž v rámci dovolacího řízení poskytuje ochranu též před omezeným výčtem procesních vad majících povahu vad zmatečných, není ovšem obecnou třetí instancí zabývající se přezkumem v plném rozsahu. Nemá se zásadně (až na shora uvedené výjimky) zabývat otázkami skutkovými, neboť tak jeho role není koncipována.

14. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněný založil na námitkách, které byly v podstatě opakováním jeho obhajoby z původního řízení a které byly postaveny na tvrzení, že soudy učiněná (některá) skutková zjištění nevyplývala z provedených důkazů. Konkrétně tvrdil, že část jeho jednání spočívající v tom, že využil v průběhu skutkového děje vyvolané nepřítomnosti poškozeného v baru, vytrhl ze stolu zásuvku, ve které byla v číšnickém fleku uložena tržba ve výši 8 000 Kč, a tuto odcizil, čímž způsobil škodu ve výši 8 000 Kč odcizením tržby, nebyla provedeným dokazováním prokázána, resp. z provedených důkazů nevyplývá, a to jak pokud jde o samotné odebrání peněz, tak pokud jde o výši částky. Současně Nejvyšší soud shledal, že zmíněné námitky obviněného pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [za užití § 265bb odst. 1 písm. m) tr. ř.] ani pod jiný důvod dovolání podle § 265b tr. ř. nelze podřadit.

15. Obviněný se svým útokem popsaným v bodu 2. výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně dopustil zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, podle právní věty tím, že užil proti jinému násilí a pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. V obecné rovině je nutné zdůraznit, že trestný čin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku je dokonán již užitím násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí proti někomu v úmyslu zmocnit se cizí věci, aniž by bylo třeba, aby tento úmysl byl uskutečněn. Tedy, i když pachatel po použití násilí dobrovolně upustí od uskutečnění svého úmyslu zmocnit se cizí věci, trestnost trestného činu loupeže nezaniká podle § 21 odst. 3 tr. zákoníku, protože čin byl již dokonán. Z hlediska naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku není rozhodná ani hodnota věci, není rozhodné ani to, že poškozenému nevznikla žádná majetková

škoda, protože např. neměl žádnou věc u sebe, což je důsledkem toho, že § 173 tr. zákoníku chrání dva zájmy, a to jednak majetek, jednak svobodu rozhodování (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1731).

16. Pokud tedy obviněný brojil proti skutkovému zjištění (považoval je za neprokázané), popsanému ve skutkové větě výroku o vině a spočívajícímu v tom, že „využil nepřítomnosti poškozeného v baru a vytrhl zásuvku, ve které byla v číšnickém fleku uložena tržba ve výši 8 000 Kč, kterou odcizil“, nejde o rozhodné skutkové zjištění učiněné soudem prvního stupně, které by bylo určující pro naplnění znaků trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. ř., jak požaduje § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Zločin loupeže obviněný, s ohledem na shora uvedené, dokonal tím, že užil proti poškozenému násilí a pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, konkrétně (a zkráceně) tím, že po poškozeném požadoval pod různými záminkami peníze, opakovaně mu vyhrožoval, že ho zmlátí a peníze si vezme, že ví, kde jsou, a současně ho udeřil otevřenou dlaní do tváře. Tato rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků skutkové podstaty zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, ovšem obviněný v dovolání ani zmínkou nenamítal.

č. 19

17. Skutková zjištění týkající se toho, že obviněný nakonec svůj úmysl zmocnit se cizí věci také uskutečnil, tedy že poté, co poškozený ze strachu opustil prostor baru, odcizil tržbu ve výši 8 000 Kč, jsou zjištěními, která jsou sice rovněž významná z hlediska procesu dokazování v trestním řízení [srov. § 89 odst. 1 písm. a), b) a c) tr. ř.] a návazně z hlediska celého rozhodnutí ve věci, neboť jsou součástí skutkového děje v jeho plné šíři a jsou jimi zjišťovány okolnosti mající vliv zejména na posouzení povahy a závažnosti činu, avšak, jak bylo řečeno, nikoli rozhodnými skutkovými zjištěními učiněnými soudem prvního stupně, která by byla určující pro naplnění znaků trestného činu ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

18. Pouze *obiter dictum* a zcela ve stručnosti Nejvyšší soud k obviněným vznesené problematice konstatuje, že i zmíněným momentem se soudy nižších stupňů řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dostatečné dokazování, aby na jeho základě učinily skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, jakož i v použité právní kvalifikaci. Přitom vycházely zejména z výpovědi poškozeného M. R. (který uvedl, že ačkoli bar ze strachu z obviněného opustil, měl přístupovou cestu k baru stále pod kontrolou a vyloučil, že by peníze odcizil někdo jiný), a z korespondujících dalších důkazů, zejména z protokolu o ohledání místa činu a z pořízené fotodokumentace, ze závěrů provedené inventury a z odborného vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví trasologie, z něhož vyplynulo, že poškození vybavení baru bylo provedeno v souvislosti s odcizováním hotovosti. Nelze než konstatovat, že i tato část skutkového děje byla provedenými důkazy podložena a jakýkoli, natož zjevný rozpor zde absentuje.

IV.

Závěrem k podanému dovolání

19. Ze shora uvedených skutečností je namístě konstatovat, že dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl obviněným uplatněn jen formálně, ve skutečnosti jeho dovolací námitky neodpovídají ani jemu, ani žádnému jinému dovolacímu důvodu. Obviněný totiž namítal údajnou nesprávnost skutkových zjištění, avšak takových, která nemají povahu rozhodných skutkových zjištění, určujících pro naplnění znaků trestného činu, jímž byl uznán vinným.

20. S ohledem na shora popsané závěry Nejvyšší soud dovozuje, že dovolací argumentace obviněného nebyla podřaditelná pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., za případného užití § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., ani pod jiný dovolací důvod podle § 265b tr. ř. Proto dovolání obviněného J. P. podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl. V souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. toto rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání. Návazně nebylo ani namístě se zaobírat návrhem obviněného na odklad výkonu napadeného rozhodnutí.

č. 20

Věřitel, který po vzniku účinků zahájení insolvenčního řízení podle § 109 odst. 4 insolvenčního zákona jako pronajímatel zadržel věci nájemce podle § 2234 o. z., nemá právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení zadržené věci [§ 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona]. Byla-li přesto jeho pohledávka přednostně uspokojena na úkor jiných věřitelů ve výši odpovídající hodnotě věci, která je předmětem zadržovacího práva, může jít o zvýhodnění věřitele ve smyslu § 223 odst. 1 tr. zákoníku.

Zvýhodnění (zvýhodňování) věřitele

§ 223 odst. 1 tr. zákoníku

č. 20

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1000/2022, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.1000.2022.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného M. H., podané proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 5. 4. 2022, sp. zn. 6 To 3/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené Okresního soudu v Kroměříži pod sp. zn. 9 T 16/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kroměříži ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. 9 T 16/2021, byl obviněný M. H. uznán vinným přečinem zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), za nějž mu byl podle § 223 odst. 1, § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku uložen peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb po 500 Kč, tedy v celkové výměře 50 000 Kč. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození uvedení ve výroku rozhodnutí odkázáni se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Uvedeného trestného činu se obviněný podle rozsudku soudu prvního stupně (zjednodušeně uvedeno) dopustil jako jediný jednatel obchodní společnosti P. J., M. H. IČ: XY, se sídlem XY, okres XY (dále jen „P. J.“), tím, že upřednostnil některé ze svých věřitelů na úkor ostatních. Učinil tak poté, co dne 7. 4. 2018 sám podal na obchodní společnost P. J. jako dlužníka insolvenční návrh u Krajského soudu v Brně. Byl si tak vědom, že se uvedená obchodní společnost nachází v úpadku z důvodu její insolvence (platební neschopnosti). Věděl také, že tato obchodní společnost měla nejméně 72 věřitelů, vůči kterým měla k datu podání insolvenčního návrhu závazky v celkové výši 83 377 018,44 Kč, které byly po splatnosti po dobu delší 30 dnů a které nebyla schopna hradit. Obviněný pak v rozporu se zásadami poměrného a rovnoměrného uspokojení věřitelů, uhradil jednomu z věřitelů, a to obchodní společnosti T., IČ: XY, sídlem XY č. p. XY (dále jen „T.“), jejímž byl také jednatelem, částku ve výši 340 000 Kč k úhradě faktur za dlužné nájemné za 1. a 2. čtvrtletí toho roku. Obviněný takto jednal, aby personálně propojeného věřitele zvýhodnil oproti ostatním věřitelům uvedeným

ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, vůči kterým měla obchodní společnost P. J. pohledávky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, které nebyla schopna plnit. Celková výše všech uvedených pohledávek k datu úhrady pohledávky obchodní společnosti T. činila 94 713 033,34 Kč. Uhrazená pohledávka této obchodní společnosti tak představovala jen 0,3577 % z celkové výše všech pohledávek včetně pohledávky společnosti T. Podle zásad poměrného a rovnoměrného rozdělení jí z částky 340 000 Kč, kterou měla společnost P. J. dne 2. 7. 2018 k dispozici, mohla být vyplacena jen částka 1 216,16 Kč, a úhradou částky vyšší o 338 783,84 Kč byla neoprávněně zvýhodněna. Tímto jednáním obviněný M. H. způsobil ostatním věřitelům škodu v celkové výši 338 783,84 Kč.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný a poškození H. V., J. S. a poškozená obchodní společnost A. Ž., a. s., odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 5. 4. 2022, sp. zn. 6 To 3/2022, následovně. Odvolací soud pod bodem I. výroku z podnětu odvolání poškozených podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř., napadený rozsudek zrušil ve výroku o náhradě škody ohledně poškozených H. V., J. S. a A. Ž., a. s., znovu sám podle § 259 odst. 2, 3 a 4 tr. ř. za užití § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodl. Odvolání obviněného pod bodem II. výroku podle § 256 tr. ř. zamítl.

č. 20

II.

Dovolání obviněného M. H.

4. Obviněný podal proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř., neboť rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech a ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Dále namítl, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

5. Oběma rozsudkům soudů nižších stupňů obviněný vytýkal, že se opomněly vypořádat s jeho obhajobou a jím navrženými důkazy, učinily nesprávné právní posouzení, nevypořádaly se se skutečnostmi, které vylučovaly škodu u domnělých poškozených věřitelů. Podle jeho názoru je rozsudek soudu prvního soudu nepřezkoumatelný a odvolací soud učinil zjištění, která neměla oporu v provedeném dokazování. Rozhodná skutková zjištění soudů nižších stupňů, která byla určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a rozhodnutí soudů nižších stupňů spočívají na nesprávném právním posouzení.

6. Obviněný nezpochybňoval, že za dlužníka obchodní společnost P. J. (dále též jen „dlužník“) uhradil jednomu z věřitelů, obchodní společnosti T., v níž byl též jednatelem (dále též jen „zvýhodněný věřitel“), částku 340 000 Kč k úhradě 2 faktur za dlužné nájemné, ačkoli si byl vědom úpadku dlužníka z důvodu jeho insolvence, jakož i toho, že dlužník měl nejméně 72 věřitelů se závazky po splatnosti dobu delší 30 dnů v celkové výši 83 377 018,44 Kč. Obviněný však odmítl, že by tak jednal proto, aby personálně propojeného věřitele zvýhodnil oproti ostatním věřitelům. Nebylo totiž vůbec zjištěno, že ostatní věřitelé nebýt jeho jednání by byli uspokojeni ve vyšším rozsahu (v částce uvedené v rozsudku), tedy že jednáním obviněného jim vznikla škoda spočívající v tom, že nedošlo k (částečnému) uspokojení jejich pohledávek. Soudy nižších stupňů se spokojily s úvahou, že obviněný provedením plateb

ve prospěch jednoho věřitele nutně poškodil věřitele ostatní. Taková zjednodušená úvaha však nemůže obstát. Soudy nižších stupňů se totiž odmítly zabývat tím, nakolik by ostatní věřitelé byli skutečně uspokojeni.

7. Obviněný uplatňoval verzi, že ostatní věřitelé by v tvrzeném rozsahu uspokojeni nebyli a naopak jejich uspokojení by bylo ještě nižší, pokud by obviněný nejednal způsobem kladeným mu za vinu. Soudy nižších stupňů se touto obhajobou obviněného odmítly zabývat. Přitom zvýhodněný věřitel pronajímal dlužníkovi areál, v němž měl dlužník umístěn movitý majetek v hodnotě převyšující výši předmětných plateb, tedy 340 000 Kč, přičemž zvýhodněný věřitel by v případě neuhrazení nájemného mohl k uspokojení všech svých pohledávek využít zadržovacího práva k movitému majetku nájemce umístěnému v předmětu nájmu podle § 2234 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), přičemž toto právo vzniká přímo ze zákona. Využití tohoto zákonného předkupního práva ze strany pronajímatele bylo prokázáno důkazy a výsledkem svědka V. N. a samotného obviněného. Věřitel tak měl právo na přednostní uspokojení z výtěžku z prodeje těchto věcí.

8. Pokud by tedy zvýhodněný věřitel uplatnil své pohledávky jako pohledávky zajištěné zadržovacím právem, tj. právem přednostního uspokojení, inkasoval by veškerý výtěžek z prodeje zadržovaného movitého majetku dlužníka, jehož výše násobně převyšovala platbu ve výši 340 000 Kč. Pokud by tedy dlužník neprovedl úhradu dvou plateb, zvýhodněný věřitel by své pohledávky na nájmemném uplatnil v rámci insolvenčního řízení jako pohledávky zajištěné, a tedy by (namísto nezajištěných věřitelů – poškozených) inkasoval veškerý výtěžek z prodeje movitého majetku dlužníka, který by převyšoval částku 340 000 Kč. V konečném důsledku by tak došlo ke zhoršení rozsahu uspokojení pohledávek ostatních věřitelů, neboť ti by sice participovali na částce 340 000 Kč, kterou by obviněný ponechal na účtu dlužníka (a neuhradil by jí částečně závazek na nájmemném), ale naopak by již neměli žádný podíl na výtěžku z prodeje movitého majetku dlužníka (jejich pohledávky by tak z něj nebyly uspokojovány). Bylo tedy nepochybné, že jeho postupem byli ostatní věřitelé naopak zvýhodněni a nevznikla jim žádná škoda.

9. Soudy nižších stupňů tuto obhajobu obviněného zcela pominuly. Obhajobou obviněného se nijak nezabýval soud prvního stupně, odvolací soud přijal jiná skutková zjištění než soud prvního stupně, aniž by tak mohl učinit, když relevantní důkazy pro svá zjištění neopakoval (§ 259 odst. 3 tr. ř.). Tím byl naplněn dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

10. Odvolací soud zcela pominul tvrzení, že pohledávku na nezaplaceném nájmemném přihlásil do insolvenčního řízení jako nezajištěnou právě z toho důvodu, že sporovaným právním jednáním došlo k její částečné úhradě. Obviněný tedy svým rozhodnutím fakticky docílil vyšší možnosti uspokojení pohledávek věřitelů, než kdyby toto rozhodnutí neučinil – pohledávku na nájmemném by (částečně) neuspokojil, ale následně by ji přihlásil jako zajištěnou. Obviněný v daný okamžik preferoval okamžité částečné uspokojení požadavků majitele (společníka) obchodní společnosti T. oproti dlouhodobému čekání na (vyšší) prostředky z výtěžku prodeje zajištěného majetku. Odmítl také zjištění odvolacího soudu, podle kterého z výpovědi svědka J. K. vyplynulo, že obchodní společnost H. byla zřízena pouze za účelem nákupu společnosti T. Takové nové zjištění odvolacího soudu bylo nejen v rozporu s důkazy, které byly provedeny před odvolacím soudem, ale i s důkazy provedenými před soudem prvního stupně, zejména pak s výsledkem svědka J. K., který výslovně uvedl, že obchodní

společnost H. založil on sám, a to za účelem koupě obchodní společnosti T. Rozhodně se tak, pokud jde o založení této obchodní společnosti, nejednalo o postup obviněného, ale o postup tohoto zájemce o koupi obchodní společnosti T. Tento postup neměl nic společného s tím, že následně, po založení společnosti H. a koupi obchodního podílu v obchodní společnosti T. došlo k částečnému uspokojení pohledávek na nájemném. Tímto extrémním rozporem mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními odvolacího soudu bylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces.

11. Soudy nižších stupňů se vůbec nezabývaly otázkou dalšího osudu užívání areálu obchodní společnosti T. a dopady na movitý majetek dlužníka v něm umístěný, pokud by k provedení plateb za nájemné nedošlo. Jak bylo zjištěno, dlužník měl vysoký dluh na nájemném, a tedy pronajímatel zastoupen obviněným byl oprávněn nájem ukončit a movité věci dlužníka ze svého areálu nuceně odstranit. V důsledku takového postupu by tak vznikla na majetku dlužníka nepochybně značná škoda v rozsahu převyšujícím sporovanou částku 340 000 Kč. Opět se jednalo o postup obviněného, kterým nejenže nedošlo k poškození věřitelů dlužníka, ale naopak tato škoda byla snížena, tj. majetková újma, která věřitelům vznikla v důsledku uspokojení pohledávky zvýhodněného dlužníka, byla mnohem nižší než škoda reálně hrozící ze zamýšleného, a právně dovoleného, plánu pronajímatele.

12. Kromě toho se soudy nižších stupňů nevypořádaly s jeho obranou v podobě uplatnění principu subsidiarity trestní represe a ultima ratio. Spory o částku 340 000 Kč jsou totiž předmětem incidenčního sporu v rámci insolvenčního řízení.

13. Obviněný proto na závěr navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a vrátil mu věc k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání obviněného

14. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

15. K podanému dovolání nejprve uvedl, že v něm uplatněná argumentace je pouhým opakováním obhajoby obviněného z řízení před soudem prvního stupně a jde i o tytéž výhrady, které již obviněný uplatnil ve svém řádném opravném prostředku. Především je na podkladě obsahu odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu možno jednoznačně odmítnout tvrzení dovolatele, že soudy nižších stupňů jeho obhajobu zcela pominuly nebo že by se jí vůbec nezabývaly.

16. Státní zástupce odmítl, že by rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Nejde o takový zjevný rozpor, pokud soudy vyhodnotí některé důkazy (výpověď obviněného, vyznění o zadržovacím právu) odlišně od představ obviněného.

17. Nelze přisvědčit ani námitkám proti hmotněprávnímu posouzení skutku. Dovolatel v podstatě tvrdil, že ke skutku, který byl popsán v odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně, sice došlo, nezpochybnil, že za běžných okolností tento skutek vykazuje znaky předmětného přečinu, oponoval ale zcela hypotetickou verzí skutkového děje v tomto duchu

– protože se skutek stal, nestalo se něco jiného, co sice nenastalo, ale jistě by nastalo, kdyby obviněný nejednal způsobem vykazujícím znaky trestného činu.

18. Obviněný jednající za dlužníka svými dvěma dispozicemi s majetkem dlužníka (finančními prostředky), který byl krom pohledávky zvýhodněného věřitele plně použitelný rovněž k uspokojení pohledávek znevýhodněných věřitelů, naplnil všechny zákonné znaky přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku. Jako jednatel obchodní společnosti, který věděl o tom, že se obchodní společnost nachází v úpadku, učinil právní úkon spočívající v úhradě pohledávek jen jednoho z více věřitelů této obchodní společnosti, která byla v rozporu se zásadou poměrného a rovnoměrného vypořádání jednotlivých věřitelů.

19. Z hlediska subjektivní stránky bylo rozhodující, že obviněný si při přednostním uspokojení pohledávky věřitele obchodní společnosti T. platbou v penězích v době úpadku dlužníka musel být podle jemu dostupných okolností vědom toho, že jeho jednání může mít za následek znevýhodnění zbylých věřitelů a vznik škody na jejich straně v podobě neuspokojení části jejich pohledávek v poměrné výši k upřednostněné pohledávce, přičemž pro případ, že tento následek způsobí, s tím byl srozuměn.

20. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ jiných rozhodnutí.

21. Vyjádření nejvyššího státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněnému, který tohoto práva do konání neveřejného zasedání nevyužil.

IV.

Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

22. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

23. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

24. Obviněný M. H. uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva

na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

č. 20

25. V tomto duchu a naznačeném směru musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. zjevného (extrémního) nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce neviny. Taková existence zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

26. Nejvyšší soud dále obecně připomíná, že dovolací soud zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné dovolání založené na námitkách, které dovolatel uplatnil již v předchozí fázi řízení a soudy nižších stupňů se s nimi v dostatečné míře a správně vypořádaly (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), publikované pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K vlastním dovolacím námitkám obviněného

27. Nejvyšší soud předně zjistil, že prakticky veškeré námitky deklarované v dovolání obviněný uplatnil již v předcházejících stadiích trestního řízení v rámci své obhajoby, byly tak součástí jeho argumentace před soudem prvního i druhého stupně. Oba soudy nižších stupňů se s nimi také vypořádaly, takže na odůvodnění jejich rozhodnutí lze odkázat a dále nad tento rámec pouze drobně doplnit.

č. 20

28. Obviněný M. H. svými námitkami brojil především proti skutkovým zjištěním soudu prvního stupně a v dovolání předkládal vlastní verzi skutkového děje, kterou žádal právně posoudit, což jsou námitky zásadně neodpovídající dovolacím důvodům, jak bylo uvedeno shora. Obviněný současně s tím namítal existenci tzv. extrémního rozporu mezi obsahem důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků na straně jedné a na základě jejich vyhodnocení dovozeným skutkovým stavem a jeho právním posouzením na straně druhé. Existence takového zjevného (extrémního) rozporu by mohla být důvodem pro zásah dovolacího soudu, ovšem v daném případě žádný takový rozpor zjištěn nebyl. Obviněný v této spojitosti rozhodnutím soudů nižších stupňů vytýkal, že jejich rozhodná skutková zjištění vycházela pouze z jedné skupiny důkazů podporujících tvrzení uvedená v obžalobě, zatímco pomíjely či nedostatečně zohledňovaly další důkazy vyvracející tvrzení o tom, že nechtěl zvýhodnit personálně propojeného věřitele oproti ostatním věřitelům. Ovšem již z toho vyplývá, že o rozpor, ba dokonce zjevný, jít nemůže, protože takový rozpor ve smyslu judikatury Ústavního soudu není dán, přikloní-li se soudy k jedné skupině důkazů podporujících obžalobu, zatímco zavrhnou druhou skupinu důkazů podporujících obhajobu (pokud ovšem sdělí důvody, proč tak učinily, takže jejich postup nevykazuje prvky libovůle). Vlastně převážná část dovolání obviněného je koncipována jako polemika se skutkovými závěry soudů nižších stupňů, obviněný předestíral vlastní verzi skutkového děje, kterou žádal právně posoudit. Nejvyšší soud ovšem není další (třetí) soudní instancí s plnohodnotným přezkumem závěrů soudů nižších stupňů, takto jeho role a postavení v trestním řízení nebylo koncipováno, na tom nic nezměnilo ani doplnění nového dovolacího důvodu uvedeného v nynějším § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak bylo rozvedeno shora.

29. Nejvyšší soud na shora vymezený okruh námitek obviněných ohledně skutkového stavu, rozsahu dokazování, použitelnosti jednotlivých důkazů a případně dalších ryze procesních výhrad nahlížel ve světle judikatury Ústavního soudu, přitom nezjistil ani porušení základních práv obviněného, a to ani práva na spravedlivý proces, jak namítal obviněný. Dovolací soud přitom interpretoval a aplikoval uvedené podmínky připuštění zmíněných dovolacích námitek tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou a Listinou, a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu [srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599

Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu]. Právě z těchto uvedených hledisek se tedy Nejvyšší soud zabýval naplněním dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání obviněných. V té souvislosti považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že i Ústavní soud výslovně ve svém stanovisku konstatoval, že jeho názor, „... podle kterého nelze nesprávné skutkové zjištění striktně oddělovat od nesprávné právní kvalifikace ... však neznámá, že by Nejvyšší soud v každém případě, kdy dovolání obsahuje argumentaci ve vztahu ke skutkovým zjištěním, musel považovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021) za *prima facie* naplněný. ... Je totiž jediným oprávněným orgánem, kterému v tomto stadiu přísluší posuzovat naplnění konkrétního dovolacího důvodu (viz § 54 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci J. a ostatní proti České republice ze dne 13. 10. 2011, č. stížnosti 12579/06, 19007/10 a 34812/10), a toto posouzení je závaznou podmínkou pro případné podání ústavní stížnosti (ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu)“ [srov. bod 23. shora označeného stanoviska pléna Ústavního soudu]. V daném případě dovolací soud takový nesoulad, natožpak extrémní, mezi důkazy vyplývajícími z provedených důkazních prostředků a na jejich základě dovozeným skutkovým stavem neshledal. Soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dostatečné dokazování, aby na jeho základě učinily skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, resp. i následně v rozsudku soudu druhého stupně, jakož i v použité právní kvalifikaci.

30. Je možno konstatovat, že obviněný souhlasil se stěžejními skutkovými závěry soudů nižších stupňů nezbytnými pro vyvození jeho trestní odpovědnosti. Nezpochybňoval své postavení jednatele ve dvou obchodních společnostech, jednak dlužníka, který byl v úpadku, jednak zvýhodněného věřitele, který dlužníku pronajímal své nemovitosti. Obviněný nezpochybňoval, že by pronajímateli – zvýhodněnému věřiteli zaplatil coby jednatel dlužníka částku 340 000 Kč a ostatním věřitelům nezaplatil ničeho. Spor byl veden o to, zda uvedená částka představuje škodu či nikoli (viz k tomu níže).

c) K přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku

31. Za námitky podřaditelné pod uplatněný dovolací důvod lze s notnou mírou benevolence označit výhrady obviněného týkající se nesprávného posouzení přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku, šlo-li o námitky zpochybňující naplnění znaku zmaření uspokojení věřitelů, resp. způsobení jim škody na jejich majetku. Znovu je však třeba připomenout, že je třeba vycházet ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů a nikoli z verze předestřené obviněným v dovolání.

32. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou. Znak objektivní stránky této skutkové podstaty trestného činu spočívající ve „zvýhodnění jiného věřitele“ je naplněn tehdy, jestliže pachatel jako dlužník, který je v úpadku, poskytne zvýhodněnému věřiteli takové plnění, které neodpovídá zásadě poměrného a rovnoměrného uspokojení všech věřitelů a jehož by dosáhli v konkursu [viz zejména § 1 písm. a), § 5 písm. a), § 244 a § 306 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce jen „IZ“], a to na úkor

ostatních věřitelů téhož dlužníka (viz rozhodnutí pod č. [6/2005-I.](#) Sb. rozh. tr.). Podstata trestného činu zde tedy spočívá v tom, že zvýhodněný věřitel sice dostal od dlužníka plnění, na které by jinak měl právní nárok, avšak v důsledku úpadku dlužníka došlo plným nebo vyšším uspokojením pohledávky konkrétního (zvýhodněného) věřitele k poškození ostatních věřitelů tohoto dlužníka. Postavení dlužníka splňuje i pachatel – fyzická osoba jednajíc za právnickou osobu, která sama je dlužníkem (tzv. institut jednání za jiného podle § 114 odst. 2 tr. zákoníku).

33. Pokud jde o subjektivní stránku posuzovaného trestného činu, předpokladem trestní odpovědnosti za jeho spáchání je úmyslné zavinění pachatele, který jako dlužník, jenž je v úpadku (resp. fyzická osoba jednajíc za takového dlužníka ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku), zcela nebo částečně zmaří uspokojení pohledávky svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, ač si z okolností musel být vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a buď ho chtěl způsobit, anebo alespoň pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn. Z hlediska zavinění se i u přečinu podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku vyžaduje úmysl (§ 15 tr. zákoníku). Pachatel jako dlužník tedy musí jednat se záměrem vyhnout se poměrnému uspokojení ostatních věřitelů a chce tím alespoň částečně zmařit uspokojení jejich pohledávek, případně si je vědom, že jeho jednání může mít takový následek, a pro případ, že jej způsobí, je s tím srozuměn (srov. rozhodnutí č. [10/2003](#) Sb. rozh. tr.). Na existenci úmyslu lze usuzovat jen ze všech okolností, za nichž dlužník, který je v úpadku, přednostně uspokojil jednoho z více svých věřitelů. O srozumění pachatele může svědčit jeho konkrétní jednání, např. pokud jednal s vědomím existence četných dluhů, své neschopnosti hradit je apod.

34. Z obsahu předloženého spisu vyplynulo, že námitky týkající se nedostatečného naplnění subjektivní stránky tohoto trestného činu uplatňoval obviněný v průběhu celého trestního řízení, zejména v jeho podaném odvolání, ačkoliv se námitkami naplnění subjektivní stránky náležitě soudy nižších stupňů zabývaly a zcela správně dospěly k závěru o zavinění obviněného ve formě přímého úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku]. V případě obviněného M. H. bylo totiž prokázáno, že obě obchodní společnosti byly personálně propojeny osobou obviněného. Obviněný si byl velmi dobře vědom, že obchodní společnost P. J. byla v platební neschopnosti a v úpadku, a věděl, že měla nejméně 72 věřitelů, vůči kterým měla závazky, které nebyla schopna uhradit. Přesto obviněný přednostně uhradil pohledávky pouze jednoho věřitele na úkor jiných, když uhradil obchodní společnosti T. faktury za dlužné nájemné za 1. a 2. čtvrtletí v celkové výši 340 000 Kč. Obviněný věděl a byl srozuměn s tím, že zvýhodnil personálně propojeného věřitele oproti ostatním věřitelům. Tímto jednáním způsobil ostatním věřitelům škodu v celkové výši 338 783,84 Kč, tedy škodu nikoli malou.

35. Jako nedůvodná se s ohledem na výše uvedené skutkové závěry soudů nižších stupňů jeví též námitka, že obviněný nechtěl zvýhodnit personálně propojeného věřitele oproti ostatním věřitelům a že pokud by k jeho jednání nedošlo, věřitelé by v tvrzeném rozsahu nebyli uspokojeni a jejich uspokojení by bylo naopak dokonce nižší. Je zjevné, že jde o obranu vymyšlenou v průběhu trestního řízení, která vůbec neodpovídá jednání obviněného v době činu kladeného mu za vinu. Nejvyšší soud připomíná, že obviněný o uhrazení pohledávky obchodní společnosti T. rozhodl v době, kdy vůči obchodní společnosti P. J. probíhalo insolvenční řízení. Jak správně uvedl odvolací soud (viz bod 9. na str. 5 odůvodnění jeho rozsudku), obviněný platbu provedl v době, kdy si byl vědom, že obchodní společnost P. J. byla v úpadku, když dne 7. 4. 2018 sám podal insolvenční návrh. Odvolací soud správně upozornil,

že nájemné bylo doposud splatné ročně a v roce 2018 se jej náhle rozhodl obviněný uhradit po čtvrtletí. Odvolací soud dále konstatoval, že dlužník obchodní společnost P. J. ukončila v dubnu 2018 provoz podniku a uhrazená pohledávka nebyla pohledávkou přednostní, neboť majetek dlužníka nebyl bezprostředně ohrožen. Toho všeho si musel být obviněný jakožto osoba personálně ovládající obě obchodní společnosti velmi dobře vědom. Obchodní společnost T. si mohla zaplacené nájemné přihlásit jako svoji pohledávku v insolvenčním řízení stejně jako nájemné za předchozí roky. Navíc ani v přihlášených pohledávkách neoznačila své pohledávky za zajištěné (byť jejím jednatelem byl obviněný). Obviněný tak zcela úmyslně upřednostnil obchodní společnost T., ke které měl přímé vazby, na úkor ostatních věřitelů.

č. 20

36. Nelze ani přisvědčit jeho opakované námitce, že by obchodní společnosti T. jako věřiteli z titulu dlužného nájemného vzniklo ze zákona zadržovací právo k movitému majetku nájemce umístěnému v předmětu nájmu.

37. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že podle § 2234 o. z. má pronajímatel právo na úhradu pohledávky vůči nájemci zadržet movité věci, které má nájemce na věci nebo v ní.

38. Ve spojitosti s úpadkem nájemce a zadržovacím právem pronajímatele je však třeba upozornit na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu. Konkrétně je třeba odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sen. zn. [29 ICdo 13/2018](#), podle něž věřiteli, který zadrží dlužníkovu věc ve smyslu § 1396 odst. 2 o. z. po zahájení insolvenčního řízení v době, kdy trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení uvedené v § 109 odst. 1 písm. b) IZ, nevznikne v insolvenčním řízení právo na uspokojení z takového zajištění. Tento závěr Nejvyšší soud zopakoval v usnesení 28. 1. 2021, sen. zn. [29 ICdo 9/2019](#).

39. Nejvyšší soud tím navázal na své starší rozhodnutí, a sice usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod č. 54/2012 Sb. rozh. obč. (ústavní stížnost proti tomuto usnesení byla Ústavním soudem odmítnuta usnesením ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. [III. ÚS 721/12](#)). Nejvyšší soud v tomto posledně uvedeném rozhodnutí uzavřel, že na základě soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí o jeho zřízení) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, aniž šlo o případ uvedený v § 41 IZ, nenabývá věřitel právo na uspokojení pohledávky z takového zajištění bez zřetele k tomu, zda návrh na zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech podal před zahájením insolvenčního řízení nebo v jeho průběhu. Nabylo-li rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, stává se právo věřitele na uspokojení z takového zajištění neúčinným od prohlášení konkursu na majetek dlužníka (srov. § 248 odst. 2 IZ). Soudcovské zástavní právo na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, na základě návrhu na jeho zřízení podaného před zahájením insolvenčního řízení, je na tom stejně jako jiné způsoby zajištění pohledávky, jejichž vznik nebyl dovršen k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Např. při zřízení zástavního práva k nemovitostem na základě zástavní smlouvy (představující tzv. *titulus adquirendi*) uzavřené před tím, než nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, rovněž nevznikne věřiteli právo na uspokojení z tohoto zajištění

v insolvenčním řízení, bude-li vklad zástavního práva k nemovitostem rozhodnutím katastrálního úřadu povolen (byť s účinky ke dni podání návrhu na vklad, jenž může předcházet okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení) a stanovený *modus adquirendi* ve smyslu § 157 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, završen až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Ke vztahu § 109 odst. 1 písm. b) a c) a § 248 odst. 2 IZ lze v této souvislosti doplnit, že první z označených ustanovení pouze nedovoluje „nabytí“ a „uplatnění“ zajištění v insolvenčním řízení, kdežto (pozdější) prohlášení konkursu na majetek dlužníka činí takto „nabytá“ zajištění neúčinnými v rovině práva hmotného (nedovoluje jejich prosazení ani mimo rámec insolvenčního řízení). Závěr, podle kterého věřitel nenabyl právo na uspokojení přihlašované pohledávky v insolvenčním řízení ze zajištění, jestliže rozhodnutí soudu, jímž toto zajištění vzniklo (rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka) nabylo právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, by se ovšem nezměnil, ani kdyby úpadek dlužníka byl řešen jinak než konkursem.

č. 20

40. Od výše uvedených závěrů nemá Nejvyšší soud důvod se jakkoliv odchylovat, lze je plně využít i pro účely posouzení zcela hypotetické situace nastíněné obviněným (která však reálně nenastala), a sice že by jménem zvýhodněného věřitele využil zadržovacího práva k věcem umístěným na nemovitosti zvýhodněného věřitele coby pronajímatele. Zmíněné závěry se totiž plně uplatní i k (hypotetickému) zadržovacímu právu. Je nutno rozlišovat možnost zadržet věc dlužníka a založit tak v rovině hmotného práva vznik zadržovacího práva k věci na straně jedné a existenci práva v insolvenčním řízení na přednostní oddělené uspokojení z výtěžku zpeněžení zadržené věci. Jak bylo vysvětleno výše, právo na oddělené uspokojení v insolvenčním řízení vzniká věřiteli jen tehdy, byl-li proces vzniku zajištění pohledávky dovršen předtím, než nastaly účinky § 109 odst. 1 písm. b) IZ. Nevzniká-li právo na oddělené uspokojení ani tehdy, je-li proces vzniku zajištění dovršen v průběhu insolvenčního řízení s účinky *ex tunc* (k okamžiku předcházejícímu nastolení účinků zahájení insolvenčního řízení), logicky nemůže právo na oddělené uspokojení ze zajištění vzniknout ani v případě, kdy celý proces vzniku zajištění (u zadržovacího práva jednorázové jednání věřitele spočívající v zadržení věci) proběhl až po vzniku účinků zahájení insolvenčního řízení.

41. Proto ani obrana obviněného hypotetickým skutkovým dějem, který by býval mohl z jeho vůle nastat, ale nenastal, by nemohla nic změnit na tom, že částka 340 000 Kč byla nerovnoměrně přenechána jedinému z více věřitelů na úkor ostatních, kteří by se i při zadržení věcí umístěných na pronajímané nemovitosti mohli z jejich výtěžku poměrně uspokojit (zvýhodněný věřitel by ohledně těchto věcí nebyl upřednostněným zajištěným věřitelem, protože k zajištění by došlo až v průběhu insolvenčního řízení).

42. Lze tak uzavřít, že zvýhodněným věřitelem ve smyslu § 223 odst. 1 tr. zákoníku může být i věřitel, kterému jinak svědčí zadržovací právo (např. podle § 2234 o. z.), avšak v důsledku účinku zahájení insolvenčního řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) IZ mu nevznikne právo na uspokojení ze zajištění v insolvenčním řízení z této zadržené věci, nemůže tak být přednostně uspokojen na úkor jiných věřitelů (a to ani ve výši odpovídající hodnotě věcí, které by jinak mohl zadržet).

43. Nejvyšší soud z uvedených důvodů považuje ty dovolací námitky, které odpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu, za zjevně neopodstatněné a zároveň zcela souhlasí se závěry soudů nižších stupňů, že obviněný svým jednáním naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku.

44. Lze tak uzavřít, že soudy nižších stupňů se věci řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dokazování, aby na jeho základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu druhého stupně. Své hodnotící úvahy soudy nižších stupňů pečlivě vyložily v odůvodnění svých rozhodnutí, přičemž se nijak neodchýlily od výsledků dokazování, v rámci hodnocení jednotlivých důkazů nedošlo ze strany soudů k deformaci jejich obsahu a závěr o pachatelství obviněného vychází z logického vyhodnocení všech ve věci opatřených a v hlavním líčení provedených důkazních prostředků. V tomto směru lze odkázat na příslušné pasáže odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (zejména str. 9–10) i druhého stupně (zejména str. 4–7).

č. 20

V. Závěrečné shrnutí

45. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného M. H. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 42

I. Bylo-li (zvláštní) přezkumné jednání vedeno nezákonným soudcem (insolvenční soud byl nesprávně obsazen ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f/ o. s. ř.), lze přihlížet k jeho výsledku jen tehdy, jestliže dotčená osoba s konáním (zvláštního) přezkumného jednání souhlasila a jeho průběhem a výsledkem jí nebyla (nemohla být) způsobena žádná (byť nepříliš významná) procesní újma, kterou by bylo nutné odstranit jeho opakováním tak, aby se u nově konaného přezkumného jednání již tato újma neprojevila (nemohla projevit).

II. Vedlejší účastenství v incidenčním sporu není vázané na účast vedlejšího účastníka jako věřitele v insolvenčním řízení a nepřechází na nabyvatele jeho přihlášené pohledávky.

č. 42

Insolvenční řízení, Incidenční spory (odporové spory), Popření pohledávky, Vydržení § 1011 o. z., § 1089 odst. 1 o. z., § 118 odst. 1 obč. zák., § 134 obč. zák.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. 29 ICdo 46/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.46.2020.1

Nejvyšší soud zastavil řízení o „dovolání“ proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 4. 2019, odmítl dovolání proti části prvního výroku, jíž byl potvrzen rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 4. 2019, v bodech II. a III. výroku, jakož i proti druhému a třetímu výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 11. 2019, a zamítl dovolání proti části prvního výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 11. 2019, jíž byl potvrzen rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 4. 2019, v bodu I. výroku.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 25. 4. 2019, č. j. 42 ICm 2582/2015-332, Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu na určení, že žalobce (D. A., s. r. o.) má za dlužníkem (H. M. S. a. s.) pohledávky v celkové výši 459 894 106,36 Kč, přihlášené do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu pod označenou sp. zn. přihláškou pohledávky P304-2 (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalované (Mgr. Ing. P. H., jako insolvenční správce dlužníka) na nákladech řízení 22 882,63 Kč (bod II. výroku).

[3] Uložil žalobci zaplatit vedlejšímu účastníkovi (G., a. s.) na nákladech řízení 48 156 Kč (bod III. výroku).

2. Šlo přitom o v pořadí třetí rozsudek insolvenčního soudu. První rozsudek ze dne 11. srpna 2016, č. j. 42 ICM 2582/2015-116, jímž byla žaloba původního žalobce [P. LTD. (dále jen „společnost P“)] zamítnuta pro předčasnost, zrušil k odvolání žalované a tehdejšího vedlejšího účastníka na její straně [Všeobecné úvěrové banky, a. s. (dále jen „věřitel V“)] Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 4. 4. 2017 s tím, že přihlášená pohledávka je „dostatečně určitá co do důvodu i výše“.

3. V průběhu nového řízení před insolvenčním soudem došlo ke změně v osobě žalobce, neboť společnost P postoupila přihlášené pohledávky nynějšímu žalobci, který jako nabyvatel pohledávek vstoupil (dne 29. 9. 2017) do insolvenčního řízení [srov. § 19 odst. 1 větu první zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a usnesení insolvenčního soudu ze dne 6. 10. 2017, které bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku téhož dne]; žalobce tak vstoupil v souladu s § 19 odst. 1 větou druhou insolvenčního zákona i do probíhajícího incidenčního sporu.

4. Druhý rozsudek v pořadí ze dne 6. 3. 2018, č. j. 42 ICM 2582/2015-282, jímž insolvenční soud žalobu zamítl, zrušil k odvolání žalobce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 15. 10. 2018 s tím, že insolvenční soud nedostatečně zjistil skutkový stav a důvodem přihlášených pohledávek nemůže být dlužníkovo uznání dluhu.

5. Insolvenční soud ve svém třetím rozsudku vyšel z následujících skutečností:

[1] Společnost P přihlásila do insolvenčního řízení vedeného vůči dlužníku pohledávky v celkové výši 459 894 106,36 Kč přihláškou P304-2, když jako důvod jejich vzniku uvedla „půjčky finančních prostředků a financování stavebních prací a inženýringu dlužníka“, přičemž dlužník pohledávky písemně uznal co do důvodu a výše dne 31. 5. 2013

[2] Pohledávka původního věřitele TE (dále jen „společnost TE“) ve výši jistiny 283 604 829,78 Kč a příslušenství 30 221 276,58 Kč má představovat nezaplacenou odměnu za dílo podle rámcové smlouvy o dílo uzavřené dne 26. 5. 2009 dlužníkem jako objednatelem a společností TE jako zhotovitelem (dále jen „první pohledávka“). Společnost TE postoupila první pohledávku postupníkovi TF (dále jen „společnost TF“) smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 31. 3. 2013 (dále jen „první postupní smlouva“). Společnost TF jako postupitel první pohledávku dále postoupil společnosti P jako postupníkovi smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 15. 4. 2013 (dále jen „druhá postupní smlouva“).

[3] Společnost TE měla poskytnout dlužníku několik půjček; na základě smlouvy o půjčce uzavřené s dlužníkem dne 1. října 2008 šlo o poskytnutí peněžních prostředků v celkové výši 12 000 000 Kč ve čtyřech samostatných tranších (dále jen „druhá pohledávka“). Společnost TE měla dále dlužníku poskytnout půjčku ve výši 20 000 000 Kč na základě smlouvy o půjčce ze dne 22. 3. 2010 (dále jen „třetí pohledávka“); rovněž druhá a třetí pohledávka byla postoupena první postupní smlouvou na společnost TF a druhou postupní smlouvou na společnost P.

[4] Pohledávky původního věřitele A., a. s. (dále jen „společnost A“) měly vzniknout na základě smluv o půjčce uzavřených s dlužníkem dne 1. 10. 2008 (poskytnutá částka

81 853 000 Kč) a dne 2. 10. 2008 (poskytnutá částka 18 147 000 Kč) [dále jen souhrnně „čtvrtá pohledávka“]. Společnost A postoupila čtvrtou pohledávku dne 16. 12. 2010 postupníkovi A. LLC (dále jen „společnost AL“), který ji dále dne 25. 4. 2013 postoupil společnosti P.

[5] Druhá, třetí a čtvrtá pohledávka (pohledávky z půjček) byly přihlášeny společností P v celkové výši 146 068 000 Kč, z čehož jistiny poskytnutých půjček představují 132 000 000 Kč.

[6] Přihlášené pohledávky společnosti P byly přezkoumány na zvláštním přezkumném jednání dne 5. 6. 2015, jednání vedl soudce, kterému byla „předmětná věc přidělena v rozporu s rozvrhem práce“; usnesením insolvenčního soudu ze dne 13. 11. 2015, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2016, které bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku dne 1. 7. 2016 jako dokument C13-66, vydaným v řízení o žalobě pro zmatečnost věřitele V totiž bylo zrušeno usnesení insolvenčního soudu ze dne 9. 9. 2014, jímž byla (mimo jiné) povolena reorganizace dlužníka. Důvodem zrušení usnesení o povolení reorganizace byla skutečnost, že insolvenční věc dlužníka byla u insolvenčního soudu nesprávně přidělena do soudního oddělení 27 INS a insolvenční soud tak byl nesprávně obsazen.

č. 42

6. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 198 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, z ustanovení § 127 odst. 1, § 134, § 118a, § 118b odst. 1 a § 119a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), z ustanovení § 37 odst. 1 a 2 a § 38 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a z ustanovení § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

7. Skutečnost, že zvláštní přezkumné jednání, na němž byly přezkoumány přihlášené pohledávky společnosti P, vedl soudce, kterému byla věc přidělena v rozporu s rozvrhem práce, nemá na rozhodnutí v tomto incidenčním sporu vliv, protože žaloba pro zmatečnost se týkala jen usnesení o povolení reorganizace (B-29) a u jiných „úkonů“ či rozhodnutí „změna nenastává“, jak vyjádřil odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí (C13-66).

8. Listina nazvaná dohoda o vyrovnání s uznáním závazku ze dne 31. 5. 2013, v níž měl dlužník uznat svůj dluh vůči společnosti P ve výši 459 894 106,36 Kč, není pravá; žalovanou a vedlejším účastníkem byla tato soukromoprávní listina zpochybněna co do její pravosti a osoby tvořící „bývalé statutární orgány“ dlužníka vypověděly, že listinu nepodepsaly, přičemž podrobně popsaly okolnosti, které vylučují, že by se na listině mohl nacházet jejich pravý podpis. Žalobce „nepředložil“ žádný důkaz, který by tento závěr zpochybnil a neunesl tak „základní břemeno důkazní“ ohledně „existence“ uvedené dohody o vyrovnání s uznáním závazku.

9. Ani z uznání závazku ze dne 31. 10. 2013 nelze vycházet, neboť „nebylo součástí přihláškových tvrzení“ a v incidenčním sporu již nelze rozšiřovat důvod vzniku přihlašované pohledávky. Nadto uznání závazku „způsobuje“ toliko vyvratitelnou domněnku existence pohledávky, přičemž v řízení byla existence přihlášených pohledávek vyvrácena. Ve vztahu ke všem dílčím přihlášeným pohledávkám je totiž třeba žalobu zamítnout, a to z několika samostatných důvodů.

10. Ohledně první pohledávky žalobce v incidenčním sporu nepřipustně změnil její právní důvod, když podle přihlášky mělo jít o „financování stavebních prací a inženýring“, zatímco v žalobě je tvrzeno, že jde o neuhrazenou cenu díla; žalobce přes poučení podle § 118a o. s. ř. žádný důvod týkající se financování stavby či inženýringu netvrdil ani neprokazoval. Nadto žalobce ve smyslu žalobních tvrzení pouze obecně tvrdil, že jde „o pohledávky z rámcové smlouvy o dílo“; uvedená rámcová smlouva přitom neobsahuje žádné konkrétní ujednání o předmětu díla, době provádění prací, ceně díla apod., neboť obsahuje pouze obchodní podmínky další spolupráce. Žalobce přes poučení podle § 118a o. s. ř. žádná tvrzení o uzavření konkrétních „realizačních“ smluv nedoplnil.

11. Dalším důvodem pro zamítnutí žaloby ohledně první pohledávky je skutečnost, že první i druhá postupní smlouva je neplatná a společnost P tak nemohla žalobci pohledávku postoupit. Neplatnost první postupní smlouvy plyne z toho, že ji za společnost TE měla podepsat „osoba neoprávněná“ [J. P. (dále jen „J. P.“), který v té době nebyl jejím jednatelem], o čemž společnost TF jako druhá smluvní strana věděla, protože byla jediným společníkem společnosti TE a sama J. P. z funkce jednatele odvolala; navíc J. P. ve společnosti TE od roku 2011 „nepůsobil“ a listinu ani podepsat nemohl. Další důvod neplatnosti první postupní smlouvy spočívá v tom, že zahraniční (americká) společnost TF v době jejího uzavření neexistovala, jak vyplývá z úředního potvrzení státu Maryland. Ze stejných důvodů je neplatná druhá postupní smlouva, když její neplatnost je dána i tím, že společnost TF nemohla postoupit pohledávku, která jí „nesvědčila“.

12. První i druhá postupní smlouva je neplatná rovněž pro svou neurčitost ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák., kterou nelze překlénout výkladem; v obou smlouvách je pouze odkazováno na rámcovou smlouvu o dílo a není zřejmé, které konkrétní pohledávky a z kterých konkrétních smluv byly postoupeny.

13. Pro druhou a třetí pohledávku pak zcela obdobně platí důvody neplatnosti první i druhé postupní smlouvy uvedené shora v odstavci 11., takže společnost P nemohla žalobci tyto pohledávky platně postoupit a žalobu je třeba ohledně těchto pohledávek také zamítnout. Ohledně druhé pohledávky navíc platí, že žalobce neprokázal její vznik, když nepředložil uvedenou smlouvu o půjčce ze dne 1. 10. 2008 a z přijatých plateb na účtu dlužníka nelze zjistit, zda bylo plněno z tvrzené půjčky, když společnost TE poskytla v rozhodném období dlužníku i další úvěr.

14. Co se týče čtvrté pohledávky, důvod neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 25. 4. 2013 uzavřené společností AL jako postupitelem a společností P jako postupníkem spočívá v tom, že zahraniční (americká) společnost AL v době jejího uzavření neexistovala, jak vyplývá z úředního potvrzení státu Arkansas. Žalobce ani zde přes poučení soudu neprokázal vznik pohledávky, neboť nepředložil soudu smlouvy o půjčce ze dne 1. 10. 2008 a 2. 10. 2008; z řady transakcí nelze rozlišit, zda bylo dlužníku plněno na účet z tvrzených půjček, když společnost A poskytla v rozhodném období dlužníku i další úvěr a platby jsou označeny jen „nerozklíčovatelným měnicím se variabilním symbolem“. I v této části je tedy žaloba nedůvodná.

15. Pro všechny dílčí pohledávky pak platí, že žalobce nemohl být v dobré víře při jejich tvrzeném nabytí dne 25. 9. 2017 postoupením od společnosti P, neboť v té době mu již musela

být známa z průběhu incidenčního sporu zveřejněného v insolvenčním rejstříku shora uvedená argumentace zpochybňující existenci postupovaných pohledávek.

16. K námitce promlčení vznesené žalovanou v závěrečném návrhu přihlédnout nelze, jelikož byla uplatněna „po příslušné koncentraci řízení“.

17. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 11. 2019:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalované na nákladech odvolacího řízení 600 Kč (bod II. výroku).

[3] Uložil žalobci zaplatit vedlejšímu účastníkovi na nákladech odvolacího řízení 4 114 Kč (bod III. výroku).

18. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 657 obč. zák. a judikatury Nejvyššího soudu – dospěl po přezkoumání napadeného rozsudku k následujícím závěrům:

19. Rozsudek insolvenčního soudu je věcně správný z hlediska skutkových zjištění i právní argumentace a lze odkázat na jeho odůvodnění.

20. Insolvenční soud správně zhodnotil dohodu o vyrovnání s uznáním závazku ze dne 31. 5. 2013. Správné je i právní posouzení, že rámcová smlouva o dílo nemůže představovat právní důvod vzniku první pohledávky. Na základě první postupní smlouvy týkající se první, druhé a třetí pohledávky nemohla společnost TF nabýt tyto dílčí pohledávky a dále je postoupit společnosti P. Totéž platí u čtvrté pohledávky a smlouvy o jejím postoupení ze dne 25. 4. 2013, protože společnost AL byla zrušena již dne 14. 1. 2012; žalobce ostatně neprokázal ani vznik této pohledávky.

21. Žalobce tak nemá „aktivní věcnou legitimaci k uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

22. Žalobce podal dovolání, které výslovně směřuje „v plném rozsahu“ proti oběma rozsudkům soudů nižších stupňů a jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadená rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které dosud nebyly vyřešeny Nejvyšším soudem, popřípadě, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Dovolatel s odkazy na označenou judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu namítá, že napadená rozhodnutí spočívají na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudky obou soudů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

23. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel namítá, že věc měla být posouzena z pohledu možného vydržení pohledávek společností P. K tomu odkazuje na skutečnost, že „prvotní argumentace“ ohledně neplatnosti postupných smluv byla v insolvenčním rejstříku

zveřejněna až dne 4. 7. 2016, tedy více než tři roky od uzavření druhé postupní smlouvy se společnostmi TF (ohledně první, druhé a třetí pohledávky), respektive od uzavření smlouvy o postoupení pohledávky dne 25. 4. 2013 se společnostmi AL (ohledně čtvrté pohledávky). Společnost P tak byla více než tři roky „dobrověrným“ věřitelem „celého souboru pohledávek“, tyto pohledávky v souladu s § 134 obč. zák. vydržela a dne 25. 9. 2017 je smlouvou o postoupení pohledávek řádně převedla na žalobce.

24. Dovolatel dále napadá jako absurdní závěry obou soudů ohledně toho, že neprokázal zhotovení stavebního díla a poskytnutí půjček dlužníku za situace, kdy předložil dvě uznání dluhu. Má za to, že je „legitimní a spravedlivé“ posoudit „v krajním případě soubor pohledávek za pravý a existující“ minimálně z titulu bezdůvodného obohacení dlužníka.

č. 42

25. Podle dovolatele se oba soudy odchýlily od ustálené rozhodovací praxe představované usnesením Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2048/2013](#), uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sb. rozh. obč.“) pod číslem 83/2014, v otázce důsledku vedení zvláštního přezkumného jednání soudcem, kterému byla věc přidělena v rozporu s rozvrhem práce. Dovolatel odkazuje na rozhodnutí odvolacího soudu vydané v řízení o žalobě pro zmatečnost (C13-66) a dovozuje, že zvláštní přezkumné jednání je zatíženo neodstranitelnou zmatečností vadou nesprávného obsazení soudu, přezkum pohledávek „nemůže obstát“, takže „chybí základní procesní podmínka“ projednávaného incidenčního sporu; právo na zákonného soudce navíc představuje základní procesní princip „stojící v podstatě“ nad všemi ostatními. Uzavírá, že žaloba měla být zamítnuta pro předčasnost s tím, že je třeba nového řádného přezkumu jeho přihlášených pohledávek.

III.

Přípustnost dovolání

26. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

27. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

28. Dovolatel podal dovolání výslovně „v plném rozsahu“ proti rozsudku odvolacího soudu i proti rozsudku insolvenčního soudu. V části, ve které dovolání směřuje proti rozsudku insolvenčního soudu, Nejvyšší soud řízení o „dovolání“ žalobce zastavil podle § 243b věty před středníkem a § 104 odst. 1 věty první o. s. ř., jelikož dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně podat nelze (není dána funkční příslušnost soudu k projednání takového dovolání). K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2003, sp. zn. [29 Odo 265/2003](#), uveřejněné pod číslem 47/2006 Sb. rozh. obč.

29. Nejvyšší soud dále odmítl dovolání podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné v rozsahu, ve kterém dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu v té části prvního výroku, v níž odvolací soud potvrdil body II. a III. výroku rozsudku insolvenčního soudu, jimiž bylo rozhodnuto o nákladech řízení před insolvenčním soudem, jakož i ve druhém a třetím výroku, jimiž odvolací soud rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Ve vztahu k těmto výrokům přípustnost dovolání bez dalšího vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

30. Ve vztahu k potvrzujícímu výroku odvolacího soudu ve věci samé nemá Nejvyšší soud důvod připustit dovolání pro řešení otázky možného vydržení pohledávek společností P. Podle dovolatele došlo k vydržení „souboru pohledávek“ nejpozději dne 25. 4. 2016 (tři roky po uzavření časově poslední smlouvy o postoupení pohledávek mezi společností AL a společností P). Ustanovení § 1011 o. z. sice podřazuje pod pojem „vlastnictví“ vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, jde však o vymezení vlastnictví v širším smyslu a na právní režim všech takto široce vymezených předmětů vlastnictví nelze vztáhnout beze zbytku ustanovení upravující vlastnické právo. Vydržet lze pouze vlastnické právo; předpokladem vydržení vlastnického práva je jeho držba (§ 1089 odst. 1 o. z.). Za předmět držby vlastnického práva (které může vést k jeho vydržení) se přitom považuje jen věc hmotná, kterou však pohledávka není (srov. § 496 odst. 2 o. z.); tím spíše by nebylo možno pohledávku vydržet v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, (jak uvažuje dovolatel), neboť podle něj pohledávka nebyla věcí, ale jiným „předmětem občanskoprávních vztahů“. K tomu srov. § 118 odst. 1 obč. zák. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. [22 Cdo 2957/2020](#), uveřejněný pod číslem 92/2021 Sb. rozh. obč. (jakož i literaturu v důvodech tohoto rozhodnutí odkazovanou), proti němuž podanou ústavní stížnost odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1632/21](#), jako zjevně neopodstatněnou.

31. Rovněž v rozsudku ze dne 30. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 3320/2020](#), uveřejněném pod číslem 49/2022 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud přijal a odůvodnil závěr, že peněžitá pohledávka není absolutním (majetkovým) právem; povaha pohledávky nepřipouští „trvalý výkon“ ani „opětovný výkon“, a proto se na ni nevztahuje úprava věcných práv (§ 979 o. z.). Srov. ostatně též argumentaci obsaženou (již) v usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. [I. ÚS 131/2000](#), uveřejněném pod číslem 19/2000 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu. Tam Ústavní soud mimo jiné uzavřel, že právní teorie i soudní praxe je jednotná v názoru, že peněžitá pohledávka je vztahem závazkovým, a nikoliv právem věcným, a tudíž ani nemůže požívat ochrany, která je ústavně zaručena právu vlastnickému. Závěr odvolacího soudu, že se dovolatel nestal věřitelem (vlastníkem) přihlášených pohledávek, tak je v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu.

32. Dovolání není přípustné ani pro řešení otázky, zda dovolatel prokázal zhotovení díla a poskytnutí půjček dlužníku za situace, kdy předložil dvě dlužníková uznání dluhu, neboť tím – oproti svému přesvědčení – Nejvyššímu soudu nepředkládá k řešení žádnou otázku způsobilou k dovolacímu přezkumu, nýbrž toliko nepřipustně zpochybňuje skutkový stav, kterým je Nejvyšší soud vázán. V intencích ustanovení § 241a odst. 1 a 3 o. s. ř. je totiž jediným způsobilým dovolacím důvodem, pro který lze připustit dovolání podle § 237 o. s. ř., dovolací důvod, jímž lze namítat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (lhostejno, zda v rovině práva procesního nebo v rovině práva hmotného). Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.

správné, přitom dovolací soud vychází ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Toto omezení, které se prosazuje u věcného přezkumu dovolání (je-li dovolání přípustné), má vliv i na posouzení způsobilosti dovolací argumentace přípustnost dovolání vůbec založit.

33. K nemožnosti úspěšně napadnout samotné hodnocení důkazů (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněné pod číslem 108/2011 Sb. rozh. obč., včetně tam zmíněného odkazu na náleží Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#), uveřejněný pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, jakož i náleží Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3717/16](#), uveřejněný pod číslem 179/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

34. Kromě toho dovolatel zjevně přehlíží, že odvolací soud ve shodě se soudem insolvenčním zamítl jeho žalobu (mimo jiné) též kvůli tomu, že se nestal na základě nepřetržité řady smluv o postoupení pohledávek jejich věřitelem; proti právnímu závěru odvolacího soudu o neplatnosti těchto smluv přitom dovolatel nebrojí a věřitelem se nemohl stát ani na základě vydržení (srov. shora odstavce 30. a 31.). Za této procesní situace již není důvod zkoumat otázku vzniku pohledávek, ani otázku, zda jde (místo pohledávek ze smlouvy o dílo a smluv o půjčce) o pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení (k otázce právní kvalifikace postupované pohledávky ve smlouvě o postoupení pohledávky srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. [31 Cdo 678/2009](#), uveřejněný pod číslem 27/2012 Sb. rozh. obč.).

35. Judikatura Nejvyššího soudu je totiž ustálena v tom, že spočívá-li rozhodnutí odvolacího soudu na posouzení více právních otázek, z nichž každé samo o sobě vede samostatně k výsledku dosaženému rozhodnutím odvolacího soudu, není dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné, jestliže řešení některé z těchto otázek nebylo dovoláním zpochybněno nebo jestliže některá z těchto otázek nespĺňuje předpoklady vymezené v ustanovení § 237 o. s. ř. Je tomu tak proto, že dovolací soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody, včetně jejich obsahového vymezení, a z jiných než dovolatelem uplatněných důvodů napadené rozhodnutí přezkoumat nemůže (srov. ustanovení § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. a důvody náleží Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 560/08](#), uveřejněného pod číslem 236/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Věcný přezkum posouzení ostatních právních otázek nemůže za tohoto stavu ovlivnit výsledek řízení. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), uveřejněné pod číslem 48/2006 Sb. rozh. obč., a v poměrech občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. [29 Cdo 654/2016](#) (a judikaturu tam označenou), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2019, sen. zn. [29 ICdo 133/2017](#).

36. Dovolání proti potvrzujícímu výroku napadeného rozsudku ve věci samé je však přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., pro otázku procesního práva, jaký význam má nesprávné

obsazení insolvenčního soudu při (zvláštním) přezkumném jednání pro incidenční spor o pořadí pohledávky, která byla přezkoumána na takovém (zvláštním) přezkumném jednání, neboť jde o věc dosud neřešenou v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

37. Z reprodukce učiněné shora v odstavci 5. bodu [6] a z obsahu insolvenčního rejstříku plynou následující skutečnosti:

[1] Dne 21. 10. 2013 bylo na základě věřitelského insolvenčního návrhu zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka (tehdy podnikajícího pod obchodní firmou L. a. s. a od 30. 10. 2013 do 17. 3. 2014 pod obchodní firmou I. P. LG a. s.).

[2] Insolvenční soud usnesením ze dne 21. 3. 2014, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka.

[3] Usnesením ze dne 9. 9. 2014, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 19. 9. 2014, insolvenční soud (mimo jiné) povolil reorganizaci dlužníka.

[4] Zvláštní přezkumné jednání, při němž byly přezkoumány (mimo jiné) přihlášené pohledávky právního předchůdce žalobce (společnosti P), se konalo dne 5. 6. 2015 (B-120).

[5] Usnesením insolvenčního soudu ze dne 13. 11. 2015, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2016, které bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku dne 1. července 2016 jako dokument C13-66, vydaným v řízení o žalobě pro zmatečnost věřitele V bylo zrušeno usnesení insolvenčního soudu ze dne 9. 9. 2014 o povolení reorganizace dlužníka z důvodu, že insolvenční věc dlužníka byla u insolvenčního soudu nesprávně přidělena do soudního oddělení 27 INS a insolvenční soud tak byl nesprávně obsazen.

38. V usnesení ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 ICdo 16/2016](#), uveřejněném pod číslem 32/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 32/2017“), Nejvyšší soud mimo jiné vysvětlil, že pro insolvenční řízení je charakteristické, že se člení na několik relativně samostatných fází. První, přípravná, fáze začíná podáním insolvenčního návrhu a končí rozhodnutím o úpadku. Druhá fáze začíná rozhodnutím o úpadku a končí rozhodnutím o způsobu řešení úpadku (v případě reorganizace rozhodnutím o povolení reorganizace). Tato fáze nemusí probíhat samostatně, ale může (za podmínek § 148 insolvenčního zákona) částečně splývat s první fází. Třetí fází začínající rozhodnutím o způsobu řešení úpadku se provádí přijatý způsob řešení úpadku. Ve čtvrté fázi dochází k vlastnímu rozvržení výtěžku zpeněžení majetkové podstaty mezi věřitele a ukončení insolvenčního řízení; tato fáze může při reorganizaci splývat se třetí (realizační) fází.

39. Z [R 32/2017](#) plyne (byť nikoli výslovně), že je-li na základě včasné, přípustné a důvodné žaloby pro zmatečnost zrušeno pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu vydané v insolvenčním řízení, jímž se končí příslušná fáze insolvenčního řízení, lze si klást otázku, zda zmatečnostní vada řízení, pro kterou ke zrušení došlo, má vliv na postupy a rozhodnutí insolvenčního soudu, jež předcházely vydání zrušeného rozhodnutí, jen jde-li o postupy

a rozhodnutí přijaté (učiněné) v rámci téže fáze insolvenčního řízení; na platnost a účinnost postupů a rozhodnutí přijatých (učiněných) v dříve uzavřených fázích insolvenčního řízení nemá takové rozhodnutí žádného vlivu. Bylo-li usnesení o povolení reorganizace rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným v insolvenčním řízení, jímž se končí druhá fáze insolvenčního řízení (a současně jediným rozhodnutím této fáze insolvenčního řízení, jež mohlo být napadeno žalobou pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. f/ o. s. ř.), pak při zjištění předmětné zmatečností vady nelze bez dalšího (nesouhlasí-li s tím dotčené osoby) přihlížet ani k těm procesním úkonům nebo opatřením, která nezákonný soudce v této fázi insolvenčního řízení učinil nebo přijal před vydáním tohoto rozhodnutí.

40. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2020, sen. zn. [29 NSČR 55/2019](#), [29 NSČR 111/2019](#), [29 NSČR 141/2019](#), uveřejněné pod číslem 66/2021 Sb. rozh. obč. a přijaté v poměrech insolvenční věci dlužníka, které posuzovalo dopady uvedené zmatečností vady insolvenčního řízení (pro kterou insolvenční soud zrušil usnesením ze dne 13. 11. 2015 usnesení o povolení reorganizace) na schůzi věřitelů konanou dne 14. 7. 2014 (tedy v druhé fázi insolvenčního řízení mezi rozhodnutím o úpadku a rozhodnutím o způsobu řešení úpadku).

41. V projednávané věci bylo zvláštní přezkumné jednání konáno dne 5. 6. 2015, tedy v navazující (třetí) fázi insolvenčního řízení po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (povolení reorganizace). Je ovšem zřejmé, že insolvenční soud byl (i) v té době (objektivně poměřováno) nesprávně obsazen ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. Závěr, že při zjištění zmatečností vady nelze bez dalšího (nesouhlasí-li s tím dotčené osoby) přihlížet k těm procesním úkonům nebo opatřením, která nezákonný soudce (i) v této fázi insolvenčního řízení učinil nebo přijal, se tak obdobně prosadí i zde.

42. O takový případ souhlasu dotčené osoby ale právě jde v projednávané věci, neboť společnost P (spolu s některými dalšími věřiteli) podala odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu ze dne 13. 11. 2015, kterým bylo o žalobě pro zmatečnost věřitele V nepravomocně rozhodnuto tak, že usnesení o povolení reorganizace bylo zrušeno, a ve svém odvolání navrhovala, aby odvolací soud napadené usnesení insolvenčního soudu zrušil a žalobu pro zmatečnost zamítl. Odtud je zřejmé, že společnost P souhlasila s průběhem a výsledkem zvláštního přezkumného jednání; dovolatel přitom jako nabyvatel jejích pohledávek vstoupil dne 29. 9. 2017 do insolvenčního řízení i probíhajícího incidenčního sporu a musel převzít stav insolvenčního řízení v době, kdy se stal jeho účastníkem (§ 19 odst. 1 věta první insolvenčního zákona).

43. Z povahy žaloby pro zmatečnost jakožto opravného prostředku nadto plyne, že ji může podat jen ten účastník, kterému nebylo rozhodnutím soudu prvního stupně (odvolacího soudu) plně vyhověno, popřípadě kterému byla tímto rozhodnutím způsobena jiná určitá újma na jeho právech, jestliže ji lze odstranit zrušením žalobou pro zmatečnost napadeného rozhodnutí. Rozhodujícím přitom je výrok rozhodnutí soudu a případnou újmu na právech účastníka lze posuzovat jen z procesního hlediska, tedy, řečeno jinak, z pohledu dopadu (výsledků a důsledků) rozhodnutí do práv účastníka řízení. Při tomto posuzování také nelze brát v úvahu subjektivní přesvědčení účastníka řízení, ale jen objektivní skutečnost, že rozhodnutím soudu mu byla způsobena určitá, třeba i nepříliš významná újma, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí a která se v novém rozhodnutí věci již neprojeví (nemůže projevit). K tomu srov. zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003,

sp. zn. [21 Cdo 2179/2002](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 5, ročník 2003, pod číslem 73, usnesení ze dne 27. 11. 2014, sen. zn. [29 NSČR 113/2014](#), uveřejněné pod číslem 40/2015 Sb. rozh. obč., a usnesení ze dne 9. 10. 2015, sen. zn. [21 ICdo 17/2015](#), jehož závěry shledal souladnými se základními principy soudního řízení i Ústavní soud, když ústavní stížnost proti němu podanou odmítl usnesením ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. [III. ÚS 3799/15](#). Ústavní soud přitom shledal nesprávným názor (tamní) stěžovatelky, podle něhož „vydání rozhodnutí nezákonným soudcem je zcela zásadní vadou řízení, která by měla být napravena vždy“.

44. Poměřováno tímto pohledem nemělo nesprávné obsazení insolvenčního soudu vliv na způsob přezkoumání přihlášených pohledávek společnosti P. Jinak řečeno, na tom, že žalovaná u zvláštního přezkumného jednání popřela pravost přihlášených pohledávek společnosti P, se nesprávné obsazení insolvenčního soudu nijak neprojevalo a rovněž společnosti P nebyla způsobena žádná (byť nepříliš významná procesní újma), když v návaznosti na výsledek zvláštního přezkumného jednání podala včas žalobu, již byl zahájen tento incidenční spor (srov. obdobně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 ICdo 117/2017](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 7-8, ročník 2020, pod číslem 68).

45. Nepřihlížet k výsledku zvláštního přezkumného jednání (upřít mu procesní následky, jež s ním insolvenční zákon jinak spojuje), tak v daném případě nelze, neboť společnost P, do jehož procesního postavení žalobce vstoupil, s konáním zvláštního přezkumného jednání souhlasila a rovněž jí jeho průběhem a výsledkem nebyla (nemohla být) způsobena žádná (byť nepříliš významná) procesní újma, kterou by bylo nutné odstranit jeho opakováním tak, aby se u nově konaného přezkumného jednání tato újma již neprojevila (nemohla projeviti).

46. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

47. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 a § 146 odst. 2 věty první a odst. 3 o. s. ř., když dovolací řízení bylo částečně zastaveno z procesního zavinění žalobce a ve zbývající části bylo jeho dovolání odmítnuto, popřípadě zamítnuto. Procesně úspěšná žalovaná a vedlejší účastník na její straně tak mají nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení; podle obsahu spisu jim však žádné náklady nevznikly.

48. Nejvyšší soud nepřehlédl, že v průběhu dovolacího řízení vstoupila do insolvenčního řízení na místo vedlejšího účastníka společnost P. D. L. (srov. usnesení insolvenčního soudu ze dne 19. 1. 2022, zveřejněné v insolvenčním rejstříku dne 25. 1. 2022). Vedlejší účastenství v incidenčním sporu však není vázané na účast vedlejšího účastníka jako věřitele v insolvenčním řízení a nepřechází na nabyvatele jeho přihlášené pohledávky (srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2015, sp. zn. [21 Cdo 261/2014](#)); za situace, kdy vedlejší účastník dovolacímu soudu nesdělil, že z řízení vystupuje, a jeho účast neukončila ani žalovaná (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sen. zn. [29 ICdo 9/2013](#), uveřejněné pod číslem 89/2013 Sb. rozh. obč.), zůstal vedlejší účastník i nadále účastníkem (dovolacího) řízení.

č. 43

Zjistí-li soud v průběhu řízení o neplatnost rozhodnutí shromáždění vlastníků, že rozhodnutí je zdánlivé, rozhodne z úřední povinnosti, že o rozhodnutí shromáždění nejde (§ 90 odst. 1 z. ř. s.).

Společenství vlastníků jednotek

§ 245 o. z., § 553 o. z., § 1209 odst. 1 o. z., § 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb.

č. 43

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 26 Cdo 3352/2021, ECLI:CZ:NS:2022:26.CDO.3352.2021.1

Nejvyšší soud zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. 6 Cmo 291/2019, v části výroku I., kterou byl potvrzen výrok II. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 77 Cm 31/2017, a ve výroku II. a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 77 Cm 31/2017, ve výrocích II. a III., a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (soud prvního stupně) usnesením ze dne 21. 5. 2019, č. j. 77 Cm 31/2017-93, rozhodl o návrhu navrhovatele na vyslovení (určení) neplatnosti rozhodnutí shromáždění účastníka Společenství vlastníků domu č. 1 v B. (dále jen „SVJ“) ze dne 24. 11. 2016 pod body 2 a 4 tak, že usnesení přijaté pod bodem 2 o změně prohlášení vlastníka dle § 1169 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a vypořádání podílového spoluvlastnictví včetně změn podlahové plochy a podílů na společných částech budovy je neplatné (výrok I.) a že usnesení přijaté pod bodem 4 o schválení dohody o realizaci výtahů je zdánlivé (výrok II); zároveň bylo rozhodnuto o nákladech řízení (výrok III.).

2. Z provedených důkazů mimo jiné zjistil, že navrhovatel je členem účastníka, shromáždění účastníka konaného dne 24. 11. 2016 se zúčastnil a ve vztahu k posuzovaným rozhodnutím byl přehlasován. Podle zápisu ze shromáždění se jej zúčastnili vlastníci s podílem 85,57 % na společných částech domu a shromáždění bylo usnášení schopné. Pod bodem 4 bylo přijato usnesení v tomto znění: Shromáždění vlastníků souhlasí se schválením dohody o realizaci výstavby 5 výtahů v domě (1 výtah 1 schodiště) na základě vypracované studie proveditelnosti od Atelieru CUBOID. Studie byla prezentována na informačním semináři dne 26. 9. 2016 a kompletní studie byla elektronicky rozeslána družstevníkům/vlastníkům dne 6. 10. 2016 s možností písemně vznést připomínky či námítky. Předběžná cena realizace montáže výtahů je odhadovaná na částku 8 milionů Kč bez DPH v termínu 2018 – 2020. Současně Bytové družstvo D. souhlasí, aby nerozdělený zisk BD D. za minulé období byl použit na výstavbu výtahů v domě.

3. Soud prvního stupně ve vztahu k usnesení přijatému pod bodem 2 vyšel z toho, že návrh přehlasovaného vlastníka byl ve smyslu § 1209 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 30. 06. 2020 (dále jen „o. z.“), podán včas a z důležitého důvodu (usnesení se týká přímo jeho práv) a následně uzavřel, že je neplatné, neboť pro schválení písemné dohody o změně prohlášení dle § 1169 odst. 2 o. z. je třeba souhlasu všech vlastníků jednotek, ale jejich dohoda v písemné formě přijata nebyla, neboť jí navrhovatel a další vlastníci jednotky (Z. A.) nepodepsali. Teprve, je-li získán písemný souhlas všech dotčených vlastníků, může být na shromáždění účastníka udělen souhlas většiny členů účastníka s touto dohodou. Ve vztahu k bodu 4. usnesení soud uvedl, že nerozdělený zisk je ve vlastnictví družstva a pokud o něm rozhodlo shromáždění účastníka, rozhodoval někdo, kdo k tomu nebyl oprávněn. S odkazem na § 245 ve spojení s § 1221 o. z. dospěl k závěru, že takové rozhodnutí je zdánlivé.

4. K odvolání účastníka Vrchní soud v Praze (odvolací soud) usnesením ze dne 2. 3. 2021, č. j. 6 Cmo 291/2019-125, usnesení soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.), a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II.).

5. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o neplatnosti bodu 2. usnesení přijatého na shromáždění s odůvodněním, že výklad § 1169 odst. 2 o. z. je v soudní praxi již ustálen (srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. [26 Cdo 1301/2019](#)) a plyne z něj, že ke změně prohlášení se dle tohoto ustanovení vyžaduje dohoda dotčených vlastníků jednotek o změně jejich práv a povinností uzavřená v písemné formě a je vyloučeno, aby ke změně prohlášení mohlo dojít bez souhlasu osob, kterých by se dotýkala.

6. K rozhodnutí přijatému pod bodem 4. usnesení uvedl, že výklad tohoto rozhodnutí (v částech, které mohou mít dopad do práv a povinností i jiných osob než těch, které tyto části přijaly) je nutno provádět zásadně objektivně, neboť rozhodnutí přijatá na shromáždění, resp. Práva a povinnosti z nich vyplývající, se mohou týkat práv a povinností osob, jež se členy účastníka mohou stát (stanou) v budoucnu v důsledku nabytí vlastnictví jednotky (§ 1194 odst. 2 o. z.), nebo osob, které nebyly účastny jeho přijetí. Uvedené rozhodnutí může být vykládáno jen podle v něm vyjádřeném projevu vůle, tedy dle významu, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen, nikoliv dle úmyslu osob, které rozhodnutí přijaly, resp. Hlasovaly pro jeho přijetí, pokud tento úmysl neodpovídá tomuto významu (§ 556 odst. 1 o. z.), neboť jinak by byl takový výklad v rozporu s § 2 odst. 1. o. z. Měl za to, že obsah rozhodnutí je v části týkající se financování stavby neurčitý, neboť není zřejmé, zda má jít o rozhodnutí o naložení se ziskem třetí osoby, nebo o vyjádření souhlasu s dohodou s Bytovým družstvem D. o použití jeho nerozděleného zisku. Jde tak o právní jednání zdánlivé ve smyslu § 245 ve spojení s § 553 o. z. Dodal, že způsob financování stavby výtahů s ohledem na předpokládanou cenu 8 milionů má zásadní dopad do práv a povinností členů účastníka, proto tuto část o financování ceny realizace stavby nelze oddělit od zbylého obsahu (§ 576 o. z.) a rozhodnutí je zdánlivé jako celek.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu do výroku I. v rozsahu, ve kterém se potvrzuje výrok II. usnesení soudu prvního stupně (o zdánlivosti rozhodnutí pod bodem 4.), podal účastník dovolání, jehož přípustnost opřel o ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní

řád, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“. Měl za dosud neřešenou otázku, zda se vyslovení zdánlivosti usnesení shromáždění vlastníků jednotek řídí pouze kritérii § 245 ve spojení s § 1221 o. z., nebo ji lze vyslovit i podle § 553 o. z. Poukazoval i na to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu při posouzení neurčitosti právního jednání shromáždění.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení otázky, zda lze aplikovat § 553 o. z. i na vyslovení zdánlivosti usnesení shromáždění společenství vlastníků, která nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena, a otázky posouzení určitosti rozhodnutí shromáždění společenství vlastníků, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplývaly ani z obsahu spisu.

10. Soudní praxe se již ustálila v závěru, že § 245 o. z., který definuje vady, pro které se na rozhodnutí členské schůze nebo orgánu spolku hledí, jako by nebylo přijato (jde o rozpor rozhodnutí s dobrými mravy, změnu stanov v rozporu s kogentními ustanoveními zákona a rozhodnutí v záležitosti, která nepatří do jeho působnosti), se podle § 1221 o. z. použije i v poměrech společenství vlastníků (srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. [27 Cdo 4639/2018](#), uveřejněné pod číslem 84/2020 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. [26 Cdo 2275/2021](#)). Rozhodnutí, na která se hledí, jako by nebyla přijata, jsou označována jako nicotná (nulitní), nevyvolávají žádné právní následky, nikoho nezavazují, nemohou konvalidovat. Z procesního hlediska pak vyplývá z § 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“), že zjistí-li soud v průběhu řízení o vyslovení neplatnosti orgánu právnícké osoby, že na rozhodnutí se hledí, jako by nebylo přijato, rozhodne i bez návrhu o tom, že o rozhodnutí orgánu nejde, aniž by musel současně zamítnat návrh na vyslovení jeho neplatnosti (srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1817/2016](#), uveřejněné pod číslem 46/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

11. Zdánlivá právní jednání jsou upravena v § 551 až 554 o. z. Jsou to taková jednání, ke kterým se pro vady projevu vůle nepřihlíží (§ 554 o. z.). Jde o jednání, u kterých chybí vůle jednající osoby (§ 551 o. z.), u kterých projevená vůle není vážná (§ 552 o. z.) a konečně

o jednání neurčitá či nesrozumitelná, u kterých pro vadu projevu nelze stanovit právní následky, jež by byly způsobilé účastníky zavazovat (§ 553 o. z.). S ohledem na příkaz zákonodárce k těmto jednáním nepřihlížet platí, že jsou-li splněny zákonné předpoklady, soud tak učiní z úřední povinnosti bez ohledu na návrhy stran (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. [29 Cdo 5943/2016](#), uveřejněný pod číslem 103/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Některá komentářová literatura označuje i zdánlivá jednání jako nicotná [srov. Např. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654), 2. vydání, s. 1751 – 1754: J. Handlar].

12. Důsledek zdánlivosti je tak obdobný jako důsledek nicotnosti. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí shromáždění vlastníků je ve smyslu § 545 o. z. právním jednáním (je projevem vůle shromáždění a vyvolává právní následky, které právní řád s takovým projevem vůle spojuje – srov. Obdobně usnesení Nejvyššího soudu z 11. 12. 2019, sp. zn. [27 Cdo 445/2018](#), nebo ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. [27 Cdo 395/2020](#)), vztahuje se na něj i úprava zdánlivých právních jednání obsažená v § 551 až § 554 o. z., neboť aplikace uvedených ustanovení není žádným způsobem vyloučena. Zjistí-li soud v průběhu řízení o neplatnost rozhodnutí shromáždění vlastníků, že rozhodnutí je zdánlivé, rozhodne z úřední povinnosti, že o rozhodnutí shromáždění nejde (§ 90 odst. 1 z. ř. s.). Pro poměry společenství vlastníků jednotek je tak nepřipadný odkaz dovolatelky na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. [27 Cdo 1407/2019](#), které se týká obchodních korporací (konkrétně usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným), u nichž je § 245 o. z. doplněn § 45, případně též § 162 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích); tento zákon se však na poměry společenství vlastníků nevztahuje.

13. V projednávané věci se tak odvolací soud mohl zabývat zdánlivostí rozhodnutí SVJ, kterou shledal s odkazem na jeho neurčitost, přičemž tento závěr dovolatelka rovněž zpochybnila.

14. Závěr o zdánlivosti právního jednání pro jeho neurčitost či nesrozumitelnost je opodstatněn pouze tehdy, jestliže pochybnosti o jeho obsahu nelze odstranit ani výkladem za použití interpretačních pravidel stanovených v § 555 a násl. o. z. Jinými slovy, teprve v případě, že pojmy použité k jazykovému vyjádření obsahu jednání jsou natolik nejednoznačné či nejasné, že z nich nelze ani s přihlédnutím k vůli účastníků usuzovat na záměr, jež měly naplnit (nelze ozřejmit, k jakým právním následkům vůle směřovala), může soud přistoupit k závěru o zdánlivosti právního jednání (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [33 Cdo 99/2020](#)).

15. V projednávané věci usnesením pod bodem č. 4 shromáždění schválilo realizaci výstavby 5 výtahů v domě na základě vypracované studie proveditelnosti od Atelieru CUBOID za odhadovanou cenu 8 milionů Kč bez DPH v termínu 2018 – 2020. V této části není usnesení neurčité ani nesrozumitelné, což nerozporoval ani odvolací soud. Poslední věta usnesení, že „Současně Bytové družstvo D. souhlasí, aby nerozdělený zisk BD D. za minulé období byl použit na výstavbu výtahů v domě.“ Je vzhledem k svému obsahu i vzhledem ke skutečnosti, že rozhodování shromáždění bezprostředně (téhož dne) předcházela členská schůze Bytového družstva D., která schválila použití svého nerozděleného zisku na výstavbu výtahů v domě (srov. § 556 odst. 2 o. z.), pouze informací o tom, jakým způsobem může být (bude) uhrazena

část nákladů na výstavbu výtahů. Nejde tak o jednání neurčité (použité výrazy jsou jasné a lze jim porozumět) a nejednalo se ani o situaci, kdy by shromáždění rozhodovalo o rozdělení zisku bytového družstva, tedy o záležitosti, o které nemá působnost rozhodnout (§ 245 o. z.). Dovolací soud proto uzavírá, že ani v této části není rozhodnutí zdánlivé. Pro úplnost dovolací soud dodává, že neurčitost ani nesrozumitelnost nezpůsobuje skutečnost, že rozhodnutí o použití jeho zisku na výstavbu výtahů přijaté Bytovým družstvem D. bylo posléze soudem prohlášeno za neplatné.

16. Ze shora uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu (dosavadní výsledky řízení neumožňují o věci rozhodnout), usnesení v dovoláním napadeném výroku a souvisejícím výroku o nákladech řízení zrušil (§ 243e odst. 1, 2 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i toto rozhodnutí ve výrocích II. a III. a podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně (Městskému soudu v Praze).

17. Na soudu prvního stupně tak bude, aby posoudil, zda usnesení přijaté pod bodem 4. shromážděním SVJ ze dne 24. 11. 2016 je platné či nikoliv.

18. Soud prvního stupně je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první, část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).

č. 44

Při zastavení exekuce podle článku IV. bodu 18. zákona č. 286/2021 Sb. se v případě, že šlo o exekuční věc, kde bylo dříve spojeno ke společnému řízení více exekucí proti témuž povinnému, určuje paušální náhrada nákladů soudního exekutora podle článku IV. bodu 22. uvedeného zákona, jako by ke spojení řízení nedošlo, a to s omezením podle článku IV. bodu 23. uvedeného zákona.

Náklady řízení

§ 37 zákona č. 120/2001 Sb., čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb.

č. 44

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 72 Co 382/2022, ECLI:CZ:MSPH:2022:72.CO.382.2022.1

Městský soud v Praze potvrdil usnesení soudního exekutora v částech výroku I., kterými byly soudnímu exekutorovi přiznány paušální náhrady nákladů exekuce.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením soudní exekutor rozhodl, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 81/95 a soudnímu exekutorovi se podle bodu 22. čl. IV zákona č. 286/2021 Sb. přiznává paušální náhrada nákladů exekuce ve výši 1 270,50 Kč (vč. DPH) k proplacení prostřednictvím soudu – Obvodní soud pro Prahu 5, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 90/95 a soudnímu exekutorovi se podle bodu 22. čl. IV zákona č. 286/2021 Sb. přiznává paušální náhrada nákladů exekuce ve výši 1 270,50 Kč (vč. DPH) k proplacení prostřednictvím soudu – Obvodní soud pro Prahu 5, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 3019/95 a soudnímu exekutorovi se podle bodu 22. čl. IV zákona č. 286/2021 Sb. přiznává paušální náhrada nákladů exekuce ve výši 1 270,50 Kč (vč. DPH) k proplacení prostřednictvím soudu – Obvodní soud pro Prahu 5, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 3022/95 a soudnímu exekutorovi se podle bodu 22. čl. IV zákona č. 286/2021 Sb. přiznává paušální náhrada nákladů exekuce ve výši 1 270,50 Kč (vč. DPH) k proplacení prostřednictvím soudu – Obvodní soud pro Prahu 5, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 3015/95 a soudnímu exekutorovi se podle bodu 22. čl. IV zákona č. 286/2021 Sb. přiznává paušální náhrada nákladů exekuce ve výši 1 270,50 Kč (DPH) k proplacení prostřednictvím soudu – Obvodní soud pro Prahu 5, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 3083/95, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 1384/96, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí

15 C 1408/96, že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 2561/96 a že se zastavuje exekuce vedená pod sp. zn. soudu 36 EXE 191/2015-98, na základě vykonatelného rozhodnutí 15 C 1435/96, (výrok I.). Oprávněnému podle bodu 21 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. přiznal náhradu při zastavení exekuce ve výši 618 Kč (výrok II.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o zastavení exekuce (výrok III.).

2. Soudní exekutor rozhodl o zastavení exekuce s poukazem na bod 18 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon č. 286/2021 Sb.“) poté, co v souladu s tímto ustanovením vyzval oprávněného ke složení zálohy na náklady exekuce, a tato složena nebyla. Nákladové výroky odůvodnil odkazy na body 21 a 22 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb.

č. 44

II.

Odvolání a vyjádření k němu

3. Proti části výroku I. usnesení soudního exekutora, kterou bylo rozhodnuto o tom, že soudnímu exekutorovi se přiznává pět náhrad nákladů exekuce ve výši 1 270,50 Kč, podala Česká republika– Obvodní soud pro Prahu 5 odvolání. Namítala z pozice exekučního soudu, že byt jsou v daném případě vymáhány pohledávky podle deseti exekučních titulů, nejedná se o deset exekučních řízení a ani o řízení spojená ke společnému řízení, přičemž výše exekuované jistiny přesahuje částku 1 500 Kč. Vyjádřila názor, že za této situace nemělo být řízení soudním exekutorem zastaveno dle čl. IV bod 18 zákona č. 286/2021 Sb., a tudíž mu ani nenáleží nárok na výplatu paušální náhrady nákladů ze strany státu ve smyslu bodu 22 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. Navrhla tedy, aby odvolací soud usnesení soudního exekutora změnil tak, že soudní exekutor nemá právo na náhradu nákladů exekuce.

4. Oprávněný a povinná se k odvolání nevyjádřili.

5. Soudní exekutor ve svém vyjádření vyjádřil názor, že Obvodní soud pro Prahu 5 není aktivně legitimován k podání odvolání. Současně uvedl, že v předmětné věci byly zahájeny čtyři samostatná exekuční řízení na základě čtyř samostatných exekučních návrhů, přičemž ve smyslu § 37 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád (dále jen „ex. řád“) byla ze zákona spojena v jedno řízení. Poukázal na to, že podle bodu 18 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. se pro účely ustanovení bodů 18 až 24 tohoto zákona na řízení spojená ke společnému řízení hledí, jako by ke spojení řízení ke společnému řízení nedošlo. Navrhl, aby odvolání bylo odmítnuto nebo zamítnuto.

6. Odvolací soud se nejprve zabýval otázkou, zda odvolání bylo podáno tím, kdo je k tomu oprávněn. K podání odvolání je oprávněna v první řadě osoba, která je účastníkem řízení, popřípadě jiná osoba ve vztahu k rozhodnutím, která se týkají jejich práv a povinností. Z povahy odvolání současně vyplývá, že jej mohou podat jen ti účastníci, respektive jiné osoby, které jsou nositeli tzv. subjektivní legitimace; těmi se rozumí osoby, jimž nebylo z objektivního hlediska rozhodnutím soudu prvního stupně plně vyhověno nebo jimž byla tímto rozhodnutím způsobena určitá újma na právech, kterou lze odstranit zrušením nebo změnou napadeného rozhodnutí. Při posuzování subjektivní legitimace je třeba vycházet z výroku napadeného

rozhodnutí a případnou újmu posuzovat pouze z procesního hlediska (srovnej obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. [21 Cdo 2919/2015](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2263/2012](#)).

7. Napadeným výrokem soudního exekutora bylo rozhodnuto o tom, že soudnímu exekutorovi se podle bodu 22 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. přiznává paušální náhrada nákladů exekuce ve výši 5 x 1 270,50 Kč včetně 21 % DPH. Ze zmíněného zákonného ustanovení plyne, že náhradu vyplatí exekutorovi stát prostřednictvím exekučního soudu. Z uvedeného je zřejmé, že napadené rozhodnutí se dotýká právní sféry státu, respektive exekučního soudu, a tudíž lze dovést, že odvolatel je nadán subjektivní legitimací k podání odvolání, a je tedy osobou k podání odvolání oprávněnou. Nadto uvedený závěr podporuje skutečnost, že soudní exekutor je procesním subjektem odlišným od exekučního soudu. Lze přitom zobecnit, že existuje-li rozdělená pravomoc různých procesních subjektů k vedení určitého civilního řízení a v rámci této pravomoci vznikne jednomu z nich oprávnění uložit druhému povinnost k ve své podstatě soukromoprávnímu plnění ve svůj prospěch (zde právo exekutora uložit státu, aby mu prostřednictvím exekučního soudu nahradil náklady exekuce), má subjekt, jemuž je tato povinnost ukládána, právo podat opravný prostředek proti rozhodnutí o uložení takové povinnosti. V dílčí proceduře, v níž došlo k uložení takové povinnosti jednomu ze subjektů vedoucích řízení, totiž tento subjekt nevystupuje jako orgán vedoucí řízení, ale je postaven na roveň „obyčejným“ účastníkům (srovnej JUDr. Karel Svoboda, Ph. D.: Náklady exekutora vůči státu při zastavení bagatelní exekuce. Soudní rozhledy 9/2022. s. 280).

č. 44

III.

Důvodnost odvolání

8. Na základě uvedeného přistoupil odvolací soud podle § 52 odst. 1 a § 55c odst. 5 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád (dále jen „ex. řád“) ve spojení s § 212 a § 212a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.“) z podnětu podaného odvolání k přezkumu napadeného usnesení soudního exekutora včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, aniž v souladu s § 214 odst. 2 písm. e/ a § 254 odst. 8 o.s.ř. k projednání odvolání nařizoval jednání. Poté dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

9. Podle § 37 odst. 3 ex. řádu ve znění zákona č. 396/2012 Sb., účinném od 1. 1. 2013, další řízení zahájené oprávněným proti témuž povinnému u stejného exekutora dříve, než zanikne oprávnění exekutora k vedení předchozí exekuce, se spojuje s předchozí exekucí ke společnému řízení, a to ode dne podání návrhu. V zájmu hospodárnosti řízení může exekutor věc podle věty první vyloučit k samostatnému řízení.

10. Podle bodu 18 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. v exekučních řízeních vedených podle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve kterých usnesení o nařízení exekuce nabylo právní moci nebo ve kterých nastaly skutečnosti podle § 52 odst. 1 písm. a) a b) ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona před více než 3 lety přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jejichž předmětem byla ke dni nabytí právní moci usnesení o nařízení exekuce nebo dni, ke kterému nastaly skutečnosti podle § 52 odst. 1 písm. a) a b) ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pohledávka oprávněného nepřevyšující částku 1 500 Kč bez příslušenství, a ve kterých v posledních třech letech přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebylo nic vymoženo, exekutor do tří měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona vyzve oprávněného ke složení zálohy na náklady exekuce ve výši stanovené prováděcím

právním předpisem, kterou oprávněný složí ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy. Nesložil-li oprávněný ve stanovené lhůtě zálohu na náklady exekuce, exekutor exekuci zastaví. Složil-li oprávněný zálohu na náklady exekuce podle věty první, soud po dobu 3 let od složení zálohy na náklady exekuce nerozhodne o zastavení exekuce pro nemajetnost bez návrhu a návrh na zastavení exekuce pro nemajetnost podaný před složením zálohy na náklady exekuce podle věty první, o kterém do složení zálohy na náklady exekuce podle věty první nebylo rozhodnuto, nebo podaný po dobu 3 let od složení zálohy na náklady exekuce podle věty první zamítne. Pro účely ustanovení bodů 18 až 24 se na řízení spojená ke společnému řízení hledí, jako by ke spojení řízení ke společnému řízení nedošlo.

11. Podle bodu 22 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. za úkony spojené se zastavením exekuce podle bodů 18 až 21 náleží exekutorovi paušální náhrada nákladů ve výši 30 % paušálních hotových výdajů podle § 13 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb., hrazená státem. Je-li exekutor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k náhradě nákladů podle věty první částka odpovídající této dani, kterou je exekutor povinen odvést podle zvláštního právního předpisu. Tuto náhradu vyplatí exekutorovi stát prostřednictvím exekučního soudu. O přiznání náhrady rozhodne exekutor v usnesení o zastavení exekuce. Další náklady exekuce není možné povinnému uložit.

12. Podle bodu 23 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. zastavil-li exekutor více exekucí proti témuž povinnému náleží mu náhrada podle bodu 22 nejvýše za 5 exekucí.

13. V posuzovaném případě z obsahu exekučního spisu plyne, že oprávněným byla na základě deseti samostatných exekučních návrhů, podaných u soudního exekutora JUDr. J. P., Ph.D. dne 12. 1. 2015, zahájeno proti povinnému deset exekučních řízení k vymožení peněžitých pohledávek ve výši 204 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 21. 2. 1995, sp. zn. 15 C 81/95, ve výši 204 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 21. 2. 1995, sp. zn. 15 C 90/95, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 23. 1. 1996, sp. zn. 15 C 3019/95, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 23. 1. 1996, sp. zn. 15 C 3022/95, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 23. 1. 1996, sp. zn. 15 C 3015/95, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 23. 1. 1996, sp. zn. 15 C 3083/95, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 15 C 1384/96, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 15 C 1408/96, ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 15 C 2561/96 a ve výši 206 Kč s příslušenstvím podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 15 C 1435/96. Vzhledem k tomu, že oprávněným byla uvedená exekuční řízení zahájena proti témuž povinnému u stejného exekutora, byla tato exekuční řízení v souladu s § 37 odst. 3 ex. řádu ze zákona spojena ke společnému řízení. Provedením exekuce ve spojeném řízení byl na základě pověření Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 4. 5. 2015, č. j. 36 EXE 191/2015-98 pověřen soudní exekutor JUDr. J. P., Ph. D., Exekutorský úřad P.

14. Z uvedeného je zřejmé, že výše každé z pohledávek oprávněného, která je předmětem exekučního řízení spojeného v projednávané věci ke společnému řízení nepřevyšuje částku

1 500 Kč bez příslušenství, tedy zákonem stanovený limit pro zastavení tzv. bagatelní exekuce postupem dle bodu 18 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. Z poslední věty bodu 18 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb. pak plyne, že pro účely ustanovení bodů 18 až 24 zákona č. 286/2021 Sb., tzn. pro účely rozhodování o zastavení exekuce pro bagatelnost v rámci tzv. milostivého léta, respektive o náhradě nákladů oprávněného a o paušální náhradě nákladů exekuce se na řízení spojená ke společnému řízení hledí, jako by ke spojení řízení ke společnému řízení nedošlo. Na základě uvedeného dospěl tedy odvolací soud k závěru, že v dané věci byly splněny podmínky pro zastavení exekuce postupem dle bodu 18 čl. IV. zákona č. 286/2021 Sb., a to samostatně ve všech deseti exekučních řízeních spojených ke společnému řízení. Současně vznikl soudnímu exekutorovi také nárok na paušální náhradu nákladů za úkony spojené se zastavením pěti exekucí, bez ohledu na jejich spojení ke společnému řízení, když tímto nebyl překročen zákonem stanovený limit dle bodu 23 zákona č. 286/2021 Sb. omezující nárok soudního exekutora na náhradu podle bodu 22 zákona č. 286/2021 Sb. nejvýše na pět exekucí vedených proti témuž povinnému.

č. 44

15. Z uvedených důvodů odvolací soud podle § 219 o. s. ř. usnesení soudního exekutora v napadených částech výroku I., kterými byly soudnímu exekutorovi přiznány paušální náhrady nákladů exekuce, jako věcně správné potvrdil.

č. 45

Ohledně pohledávky z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že dlužník (ochuzený) plnil za jiného (§ 454 obč. zák.), nezačíná běžet subjektivní promlčecí doba k uplatnění tohoto nároku ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. znovu jen proto, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka přešlo oprávnění s touto pohledávkou nakládat na insolvenčního správce dlužníka; i zde platí, že změna v osobě věřitele nemá vliv na běh promlčecí doby.

Promlčení, Bezdůvodné obohacení, Insolvenční správce, Dobré mravy

§ 3 odst. 1 obč. zák., § 107 obč. zák., § 111 obč. zák., § 454 obč. zák., § 638 odst. 2 o. z., § 2997 odst. 1 o. z., § 40 IZ, § 229 odst. 3 písm. c) IZ, § 246 odst. 1 IZ, § 249 IZ, § 294 IZ

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1414/2021, ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.1414.2021.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 26 Co 182/2020, v rozsahu, v němž směřovalo proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení a proti třetímu výroku o nákladech odvolacího řízení; jinak dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 11. 6. 2020, č. j. 8 C 6/2020-121, ve znění (opravného) usnesení ze dne 3. 7. 2020, č. j. 8 C 6/2020-128, Okresní soud v Kladně:

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (Ing. F. Č., jako insolvenční správce dlužníka J. H.) domáhal vůči žalované (H. S.) zaplacení částky 1.804.233 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 17. 3. 2019 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 57.499,20 Kč (bod II. výroku).

2. Okresní soud – vycházející z ustanovení § 107 odst. 1 a § 451 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), a z ustanovení § 3028 a § 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Tvrzený nárok na vydání bezdůvodného obohacení spočívá v tom, že dlužník uhradil za žalovanou a J. S. (dále jen „J. S.“) [tehdy šlo o jeho tchýni a tchána] jako za vydražitele nemovitostí, nejvyšší podání v označené exekuci. Kdyby se žalovaná a její manžel (který již

zemřel) obohatili na úkor dlužníka (žalovanou částkou složenou na úhradu nejvyššího podání při dražbě označených nemovitostí), lhůta k vydání bezdůvodného obohacení by začala běžet (již dlužníku) nejpozději od 8. 1. 2010 (kdy byla uhrazena poslední splátka). Jestliže peníze složené takto jako úhrada nejvyššího podání skutečně byly jeho, pak dlužník od počátku věděl, že k bezdůvodnému obohacení došlo a kdo a v jaké výši se na jeho úkor obohatil.

4. Právo mohlo být vykonáno poprvé dne 9. 1. 2010, přičemž změna v osobě dlužníka nestaví běh promlčecí doby ani nezakládá běh lhůty nové. Objektivní promlčecí doba tedy skončila 9. 1. 2013, v době, kdy již probíhalo insolvenční řízení na majetek dlužníka, poté, co byl žalobce ustanoven (14. 8. 2012) insolvenčním správcem dlužníka. Lhůta k podání žaloby však uplynula marně. Soud tedy žalobu zamítl, jelikož žalovaná řádně vznesla námitku promlčení.

5. K odvolání žalobce (proti výroku o zamítnutí žaloby) i žalované (proti výroku o nákladech řízení) Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 1. 2021, č. j. 26 Co 182/2020-155:

[1] Zastavil (pro zpětvzetí odvolání) řízení o odvolání žalované proti bodu II. výroku rozsudku okresního soudu (první výrok).

[2] Potvrdil rozsudek okresního soudu (druhý výrok).

[3] Uložil žalobci zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 38.332,80 Kč (třetí výrok).

6. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 3028 odst. 3 a § 3036 o. z., a dále z ustanovení § 3 odst. 1, § 101, § 107, § 112 § 451 odst. 1 a § 454 obč. zák. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí ve vztahu k výroku o věci samé k následujícím závěrům:

7. Bezdůvodné obohacení plněním za jiného vzniká již okamžikem poskytnutí plnění, v daném případě nejpozději 8. 1. 2010, kdy dlužník zaplatil za žalovanou a J. S. poslední splátku na nejvyšší podání. Věc se proto (nadále) posuzuje (vzhledem k ustanovení § 3028 odst. 3 o. z.) podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, platného do 31. 12. 2013. Jde (tedy) o právo na vydání bezdůvodného obohacení dle § 454 obč. zák.

8. U nároku na vydání bezdůvodného obohacení je počátek běhu promlčecí doby vázán na okamžik, kdy se ochuzený dověděl (respektive dovědět se měl a mohl) o vzniku bezdůvodného obohacení a o osobě povinné k jeho vydání (§ 101, § 107 odst. 1 obč. zák.). Protože taková pohledávka nemá zákonem a dohodou určenou splatnost, může věřitel vyvolat splatnost kdykoliv po jejím vzniku (§ 563 obč. zák.), nejdříve dnem následujícím po vzniku bezdůvodného obohacení. Od tohoto dne proto ochuzenému začíná běžet promlčecí doba.

9. Podle tvrzeného skutku je přítom ochuzenou osobou dlužník, který již v době úhrady nejvyššího podání (nejpozději 8. 1. 2010) nepochybně věděl, že poskytuje plnění za jiného, (za žalovanou a J. S.). Promlčecí doba ohledně žalobou uplatněného nároku proto začala běžet dne 9. 1. 2010, takže právo na vydání bezdůvodného obohacení muselo být uplatněno nejpozději do 9. 1. 2013 (§ 107 odst. 2 obč. zák.). Okresní soud proto správně uzavřel, že žalobou podanou (až) 16. 9. 2019 bylo právo uplatněno po uplynutí objektivní tříleté promlčecí doby, a již proto je nelze přiznat.

10. Odvolací námitku, že měla být uplatněna (pro úmyslné bezdůvodné obohacení) desetiletá objektivní promlčecí doba ve smyslu § 107 odst. 2 obč. zák. *in fine*, nemá odvolací soud za důvodnou, když přímo z žalobních tvrzení plyne, že dlužník plnil na nejvyšší podání při exekuční dražbě nemovitostí za žalovanou a J. S. o své vlastní vůli, u vědomí, že k tomu není povinen. Šlo o tzv. skryté darování (za předpokladu že převáděné finanční prostředky byly skutečně jeho) definované současnou právní úpravou jako vědomé plnění nedluhu (§ 2997 o. z.), zakládající vyluku z nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Byť by tedy žalovaná v době plnění byla srozuměna s jednáním dlužníka, odporovalo by principu dobrých mravů (§ 3 odst. 1 obč. zák.), aby se ochuzený dovolával ve svůj prospěch delší desetileté objektivní promlčecí doby, došlo-li k bezdůvodnému obohacení jeho vědomou a záměrnou činností.

č. 45

11. Co do odvolací námitky, že počátek běhu promlčecí doby měl být posuzován až od okamžiku, kdy se o existenci tvrzeného bezdůvodného obohacení, jakož i o osobě, která se takto obohatila na úkor dlužníka, dozvěděl žalobce (jako insolvenční správce dlužníka), se odvolací soud ztotožňuje se závěrem okresního soudu, že tato úvaha nemá oporu v zákoně. Podle žalobních tvrzení je ochuzeným dlužník, takže k jeho osobě se váží zákonné podmínky pro běh promlčecí doby. Je proto právně bezvýznamné, že oprávnění nakládat s majetkovou podstatou dlužníka nabyl v insolvenčním řízení žalobce.

12. Skutečnost, že nemovitosti byly po určitou dobu (od 25. 4. 2014 do 18. 2. 2019) sepsány v majetkové podstatě dlužníka, běh promlčecí doby též nestaví; navíc se tak stalo (k soupisu došlo) až po uplynutí objektivní tříleté promlčecí doby.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti druhému a třetímu výroku) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje na základě ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), tak, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Může insolvenčnímu správci, na kterého přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, běžet samostatná subjektivní promlčecí doba k uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení do majetkové podstaty dlužníka?

[2] Lze posuzovat bezdůvodné obohacení, které příjemce získal od ochuzeného z jeho prostředků z trestné činnosti (příčemž cílem obou bylo legalizovat výnos z trestné činnosti), jako úmyslné?

14. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (k samostatnému běhu subjektivní promlčecí doby insolvenčnímu správci)

16. Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že probíhající insolvenční řízení nemá vliv na běh promlčecí doby u vydání bezdůvodného obohacení, neboť ochuzeným je dlužník, k jehož osobě se váží zákonné podmínky promlčení. S odkazem na ustanovení § 40 odst. 3, § 229 a § 294 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), dovozuje, že běh promlčecí doby se vázal také na něj (jako na insolvenčního správce dlužníka). Ochuzeným je sice dlužník, ten však žalované a J. S. poskytl předmětné plnění dobrovolně a úmyslně, se společným cílem vyvést peníze, které dlužník získal protiprávně trestnou činností, z dosahu jeho věřitelů. Kdyby promlčecí doba uplynula tak, jak uzavřel odvolací soud, nemělo by insolvenční řízení žádný vliv na jednání dlužníka a žalované (je zřejmé, že dlužník se nebude domáhat vydání bezdůvodného obohacení, které poskytl žalované úmyslně).

17. Dovolatel proto míní, že jako osobě s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě dlužníka mu začala běžet subjektivní promlčecí doba k uplatnění nároku na vydání předmětného bezdůvodného obohacení až od chvíle, kdy se dozvěděl, jak, v jaké výši a kdo se obohatil na úkor dlužníka (což se stalo 11. 4. 2018). Dovolatel se přitom pohledávky poprvé domáhal 21. 3. 2019 (podáním přihlášky do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalované). Usuzuje též, že po dobu, kdy trvaly účinky soupisu nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka, nemohla běžet objektivní promlčecí doba (stavěla se), jelikož se nemohl domáhat současně obou plnění.

K otázce č. 2 (k úmyslnému bezdůvodnému obohacení)

18. Potud dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že u žalované nešlo o úmyslné bezdůvodné obohacení (podloženým odkazem na § 3 odst. 1 obč. zák.). Míní, že je třeba přihlédnout k tomu, že úhradou nejvyššího podání došlo k legalizaci výnosu z trestné činnosti (dobrým mravům odporovalo jednání dlužníka i žalované). S přihlédnutím k rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2021, č. j. [29 ICdo 54/2019-473](#) (ve věci vylučovací žaloby žalované) [rozsudek je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], je nabytí nemovitosti přiklepem v dražbě *de facto* nenapadnutelné (nelze je prohlásit za neplatné, i když nejvyšší podání bylo získáno za prostředky z trestné činnosti). Šlo o úmyslné bezdůvodné obohacení, u kterého je objektivní promlčecí doba desetiletá (§ 107 odst. 2 obč. zák.).

19. Žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nedůvodné, akcentujíc, že tvrzení dovolatele o legalizaci výnosu z trestné činnosti jsou fikcí a ve vztahu k námitce, že promlčecí doba je desetiletá, dovolatel účelově manipuluje s fakty.

III.

Přípustnost dovolání

20. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

21. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v dané věci. Dovolání výslovně (bez dalšího rozlišení) směřuje proti druhému a třetímu výroku napadeného rozhodnutí, tedy i proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu ve výroku o nákladech řízení, a proti výroku o nákladech odvolacího řízení. V tomto rozsahu Nejvyšší soud dovolání bez dalšího odmítl jako objektivně nepřípustné (§ 243c odst. 1 o. s. ř.), vzhledem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

22. V rozsahu, v němž směřuje proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v zamítavém výroku o věci samé, je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., přičemž v posouzení položených otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

č. 45

IV.

Důvodnost dovolání

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

25. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona:

§ 2997 (o. z.)

(1) Dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

(...)

§ 3028 (o. z.)

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 3036 (o. z.)

Podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

č. 45

§ 101 (obč. zák.)

Pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

§ 107 (obč. zák.)

(1) Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.

(2) Nejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.

(...)

§ 111 (obč. zák.)

Změna v osobě věřitele nebo dlužníka nemá na běh promlčecí doby vliv.

§ 451 (obč. zák.)

(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat.

(2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.

§ 454 (obč. zák.)

Bez důvodně se obohatil i ten, za nějž bylo plněno, co po právu měl plnit sám.

§ 40 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Označuje se způsobem, z něhož je patrné, že tak činí při výkonu funkce insolvenčního správce; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá.

(2) Jednáním podle odstavce 1 jsou zejména právní úkony, jimiž insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu nebo s ní jinak nakládá, a jeho úkony v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka.

(...)

č. 45

§ 229 (insolvenčního zákona)

(1) Zákon stanoví v závislosti na průběhu řízení, způsobech řešení úpadku a vlastnictví majetku náležejícího do majetkové podstaty, kdo je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich.

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

(...)

b/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

(...)

§ 246 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

(...)

§ 249 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li zákonem stanoveno jinak, je osobou oprávněnou k podání žaloby nebo jiného návrhu k vymožení nároku dlužníka včetně jeho zajištění, který se týká

majetkové podstaty, po prohlášení konkursu pouze insolvenční správce; návrh podaný jinou osobou soud zamítne.

(2) Jestliže osoba, která má závazek vůči dlužníkovi, plní tento závazek po prohlášení konkursu dlužníku, a plnění se nedostane do majetkové podstaty, není tím svého závazku zproštěna, ledaže prokáže, že o prohlášení konkursu nemohla vědět nebo že vzhledem k okolnostem plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník plnění vydá do majetkové podstaty.

§ 294 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční správce je povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch majetkové podstaty dlužníkovy pohledávky. To platí přiměřeně i pro dlužníkovy nepeněžitě pohledávky ocenitelné penězi.

(...)

26. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, beze změn od 1. 1. 2014. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, platila v citované podobě od doby uskutečnění plateb na úhradu nejvyššího podání a do 1. 1. 2014, kdy byl tento zákon zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, nedoznala změn. Citovaná ustanovení insolvenčního zákona platí (s dále uvedenými výjimkami) beze změny od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (tedy od 24. února 2012).

27. S účinností od 1. 1. 2014, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, se písmeno b/ posunulo ve struktuře ustanovení § 229 odst. 3 insolvenčního zákona (od uvedeného data jde o § 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona).

28. S účinností od 1. 6. 2019, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se odstavce 1 a 2 posunuly ve struktuře ustanovení § 40 insolvenčního zákona (v současnosti jde o odstavce 3 a 4).

29. S přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb. pak obecně (nejen ohledně § 40 insolvenčního zákona) platí (vzhledem k tomu, že insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek již usnesením ze dne 14. 8. 2012),

že pro insolvenčního řízení vedené na majetek dlužníka se nadále uplatní insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019.

30. Ve výše ustaveném právním rámci Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že shledává přílehlavým úsudek odvolacího soudu (podložený odkazem na ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. a § 3036 o. z.), že otázku (možného) promlčení žalobou uplatněného nároku je nutno i v současné době poměřovat úpravou účinnou do 31. 12. 2013 (zejména výše citovanými ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku). K dovolatelem položeným otázkám pak Nejvyšší soud činí následující závěry:

K otázce č. 1 (k samostatnému běhu subjektivní promlčecí doby insolvenčnímu správci)

č. 45

31. Odpověď na otázku č. 1 se podává již z ustanovení § 111 obč. zák.; z něj plyne, že změna v osobě věřitele (nebo dlužníka) nemá vliv na běh promlčecí doby. Již v díle Švestka, J., Češka, Z., Chyský, J.: Promlčení a prekluze v čs. právním řádu, Orbis Praha, 1967, se k tomu uvádí (str. 211-212), že nepřetržitost běhu promlčecí a prekluzivní doby nemůže být narušena změnou v subjektech právního vztahu, z něhož vyplývá právo, o jehož promlčení či prekluzi v daném případě jde. Některé právní normy to výslovně vyjadřují. Občanský zákoník (míněn zákon č. 40/1964 Sb.) tak činí v ustanovení § 111. I kdyby však občanský zákoník citované ustanovení postrádal, nebyl by právní stav jiný, protože právní nástupce subjektu určitého práva či povinnosti přebírá toto právo či povinnost v takovém stavu, v jakém jsou v době změny subjektů. Je přitom lhostejné, z jakého důvodu došlo ke změně v osobě oprávněného či povinného subjektu (zda se tak stalo v důsledku nabytí dědictví, v důsledku postoupení pohledávky, v důsledku převzetí dluhu, aj.). Obdobně srov. např. též dílo Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, str. 565, nebo dílo Eliáš, K. a kolektiv autorů: Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. 1. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 2008, str. 441-442.

32. Insolvenční správce je zjednodušeně řečeno, správcem cizího majetku, konkrétně správcem majetku dlužníka nebo majetku ve vlastnictví jiných osob, na který se po dobu trvání účinků insolvenčního řízení pohlíží jako na dlužníkův majetek. Tam, kde na insolvenčního správce přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou (jako je tomu při řešení úpadku dlužníka konkursem), jedná insolvenční správce svým jménem na účet dlužníka (§ 40 odst. 1 insolvenčního zákona), přičemž k takovým jednáním patří i jeho úkony v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka (§ 40 odst. 2 insolvenčního zákona). Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2772/2016](#), uveřejněný pod číslem 72/2019 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sen. zn. [29 NSČR 167/2017](#), uveřejněné pod číslem 73/2020 Sb. rozh. obč. Z toho, jak jedná insolvenční správce při výkonu funkce (§ 40 odst. 1 insolvenčního zákona) a v jakých případech tak činí (§ 40 odst. 2 insolvenčního zákona), však žádné závěry na téma počátku běhu promlčecí doby nelze přijmout, což platí i pro dovolatelem odkazované ustanovení § 294 odst. 1 insolvenčního zákona. Tím, že na něj přejde prohlášením konkursu na majetek dlužníka oprávnění nakládat s majetkovou podstatou (§ 229 odst. 1, odst. 3 písm. c/, § 246 odst. 1 insolvenčního zákona), vstupuje insolvenční správce do těch práv a povinností, jimiž byl k okamžiku prohlášení konkursu nadán dlužník; to platí i ohledně pohledávek dlužníka za jeho dlužníky, lhostejno, zda vzešly ze smluv nebo z jiných právních důvodů. Neurčuje-li insolvenční zákon jinak (srov. např. úpravu obsaženou v ustanovení § 263 a násl. insolvenčního zákona),

neliší se postavení insolvenčního správce, jenž prohlášením konkursu vstoupil (jako správce majetkové podstaty) na místo dosavadního věřitele (dlužníka) od postavení případných jiných právních nástupců (sukcesorů) na místě původního věřitele (původního majitele pohledávky). Tomu ostatně odpovídají i závěry, jež Nejvyšší soud zformuloval k výkladu § 249 odst. 2 insolvenčního zákona v rozsudku ze dne 12. 11. 2021, sp. zn. [29 Cdo 2797/2019](#), uveřejněném pod číslem 71/2022 Sb. rozh. obč. Tam vysvětlil, že i v těch případech, kdy osoba, která má závazek vůči dlužníkovi, plní tento závazek po prohlášení konkursu dlužníku, a plnění se nedostane do majetkové podstaty, je pro posouzení námitky promlčení vznesené touto osobou ve sporu, v němž po ní insolvenční správce vymáhá plnění na dlužníkovu pohledávku (pro počátek běhu promlčecí doby), určující, kdy pohledávku mohl poprvé vymáhat dlužník. Platí-li uvedený závěr v situaci, kdy dlužník dlužník uhradil svůj dluh po prohlášení konkursu způsobem, jímž se závazku nezprostil, pak se logicky uplatní i tam, kde dlužník dlužník svůj dluh dosud neuhradil vůbec.

33. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že (ani) ohledně pohledávky z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že dlužník (ochuzený) plnil za jiného (§ 454 obč. zák.), nezačíná běžet subjektivní promlčecí doba k uplatnění toho nároku ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. znovu jen proto, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka přešlo oprávnění s touto pohledávkou nakládat na insolvenčního správce dlužníka; i zde platí, že změna v osobě věřitele nemá vliv na běh promlčecí doby.

34. Okolnost, že insolvenční správce (z pohledu pozdějšího vývoje řízení o vylučovací žalobě nesprávně) měl za to, že platby dlužníka na úhradu nejvyššího podání za žalovanou a J. S. zakládaly důvod k soupisu vydraženého majetku (nemovitostí) do majetkové podstaty dlužníka (a že proto nemá právo domáhat se vydání bezdůvodného obohacení), nezpůsobuje stavení běhu promlčecí doby k uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení bez zřetele k tomu, zda a dokdy byly nemovitosti sepsány v majetkové podstatě dlužníka. Obecně vzato, Nejvyšší soud již v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. [25 Cdo 2883/2006](#), uveřejněném pod číslem 98/2009 Sb. rozh. obč., vysvětlil, že formou tzv. eventuálního petitu lze uplatnit právo se samostatným skutkovým základem. V konfrontaci se soupisem nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka (jenž od insolvenčního správce nevyžaduje, aby sám podával žalobu) bylo samozřejmě plně možné souběžně z opatrnosti (aby nedošlo k promlčení) uplatnit (žalobou) nárok na vydání bezdůvodného obohacení (jehož projednání by logicky bylo závislé na výsledku řízení o vylučovací žalobě podané žalovanou).

35. Dovolání proto potud není opodstatněné.

K otázce č. 2 (k úmyslnému bezdůvodnému obohacení)

36. U práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je stanovena dvojitá kombinovaná promlčecí doba, a to subjektivní, která je dvouletá, a objektivní tříletá, respektive desetiletá. Jejich počátek je stanoven odlišně; počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Obecně však platí, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení je třeba uplatnit v době, kdy ještě běží obě doby, tj. doba objektivní a v jejím rámci doba subjektivní; marným uplynutím jedné z těchto dob se nárok promlčuje, i když ochuzenému ještě běží i druhá promlčecí doba. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. [33 Odo 1136/2006](#).

37. Pro stanovení počátku běhu objektivní promlčecí doby ve smyslu ustanovení § 107 odst. 2 obč. zák. je rozhodující okamžik, kdy bezdůvodné obohacení skutečně (fakticky) vzniklo, a to bez zřetele k tomu, zda ochuzený o svém právu na vydání plnění z bezdůvodného obohacení věděl; srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. [29 Cdo 1965/2013](#).

38. Pro počátek běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby je rozhodný den, kdy se ochuzený v konkrétním případě skutečně dozví, že na jeho úkor došlo k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal (není rozhodné, že měl možnost se potřebné skutečnosti dozvědět již dříve) [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2250/2000](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. [30 Cdo 2758/2006](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1965/2013](#)].

č. 45

39. Obecně platí, že dovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; žalobu v takovém případě zamítne, aniž by se zabýval (měl či musel zabývat) skutkovým základem nároku (jeho opodstatněností), vede-li posouzení promlčení práva (se zřetelem k zásadě hospodárnosti řízení) rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí o věci samé. Srov. např. již stanovisko senátu bývalého Nejvyššího soudu ČSSR k zajištění jednotného výkladu zákona ze dne 26. 4. 1983, [Sc 2/83](#), uveřejněné pod číslem 29/1983 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 29/1983“), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. [21 Cdo 2423/2006](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2007, pod číslem 159, anebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. [29 Cdo 3718/2017](#). Důvodnost námitky promlčení pak soud zkoumá ve vztahu k nároku uplatněnému žalobou; není významné, jak účastníci nárok kvalifikovali po právní stránce a z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. [29 Odo 162/2003](#), uveřejněný pod číslem 13/2005 Sb. rozh. obč.).

40. U otázky č. 2 odvolací soud nepochybně možný úmyslný nabytí bezdůvodného obohacení žalovanou, dovodil však, že při vědomém plnění nedluhu dlužníkem, jež podle stávající právní úpravy (§ 2997 odst. 1 o. z.) zakládá výluk z nároku na vydání bezdůvodného obohacení, by odporovalo principu dobrých mravů (§ 3 odst. 1 obč. zák.), aby se ochuzený dovolával ve svůj prospěch delší desetileté objektivní promlčecí doby.

41. Judikatorně ustálené závěry k institutu dobrých mravů shrnul Nejvyšší soud v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. [31 Cdo 3931/2013](#), uveřejněném pod číslem 15/2015 Sb. rozh. obč., následovně:

[1] Dobrými mravy se rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.

[2] Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu.

[3] Z toho, že argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, vyplývá, že odpovídající úsudek soudu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními a že musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují – v konkrétním případě – závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu.

42. Poměřováno těmito závěry, neshledává Nejvyšší soud důvod, pro který by běh delší (desetileté) objektivní promlčecí doby (u bezdůvodného obohacení nabytého obohaceným úmyslně) měl být ignorován (jeho aplikace vyloučena) z příčin, pro který pozdější právní předpis (jenž ani nelze uplatnit na daný případ) dovoluje žalobu zamítnout věcně. Jinak řečeno, okolnost, že podle § 2997 odst. 1 věty druhé o. z. nemá právo na vrácení bezdůvodného obohacení ochuzený, který jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen (ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl), nezakládá u bezdůvodného obohacení nabytého obohaceným úmyslně sama o sobě důvod vyloučit (pro rozpor s dobrými mravy) aplikaci ustanovení o delší objektivní promlčecí době (srov. i § 638 odst. 2 o. z.). Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v dotčeném ohledu neobstojí.

č. 45

43. Odvolací soud nicméně založil právní posouzení věci na závěru (žalobními tvrzeními prosazovanému), že dlužník věděl, že poskytuje plnění za jiného (za žalovanou a J. S.); srov. odstavec 9. výše. Dnem 9. 1. 2010 tedy začala běžet nejen objektivní promlčecí doba (tříletá, potažmo desetiletá) ve smyslu ustanovení § 107 odst. 2 obč. zák., nýbrž také dvouletá subjektivní promlčecí doba ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. Ve spojení se závěrem formulovaným k otázce č. 1 (že insolvenčnímu správci neběžela samostatně subjektivní promlčecí doba k uplatnění toho nároku ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák.) je tudíž zjevné, že posledním dnem dvouleté subjektivní promlčecí doby bylo pondělí 9. 1. 2012. Poměřováno tímto datem nemá ani v rovině vlastní dovolatelovy argumentace význam den podání žaloby v této věci (16. září 2019), den přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalované (18. 3. 2019), okamžik, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek žalované (7. 11. 2018 v 10.29 hodin), den, kdy došlo k soupisu nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka (25. 4. 2014), okamžik, kdy nastaly účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka (16. 8. 2012, v 13.53 hodin), ba dokonce ani den zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (24. 2. 2012). Ve všech těchto případech se tak stalo až po uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí doby dle § 107 odst. 1 obč. zák. (po 9. 1. 2012). Jak přitom vysvětleno výše, nárok se promlčuje marným uplynutím kterékoli z promlčecích dob (v daném případě marným uplynutím subjektivní promlčecí doby).

44. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž co do závěru o promlčení nároku ve výsledku správné.

45. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání ve zbývajících částech zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 46

Jen proto, že prekludovalo právo podnikatele domáhat se toho, aby zástupcovo jednání bylo prohlášeno za učiněné na jeho účet, nebo (jednal-li zástupce na cizí účet) toho, aby mu bylo postoupeno právo na odměnu nebo aby mu byla vydána odměna již poskytnutá (§ 432 odst. 2 o. z.), nezaniká právo na náhradu škody způsobené podnikateli porušením zákazu konkurence jeho zástupcem. Toto právo na náhradu škody nemusí být uplatněno ve lhůtách uvedených v ustanovení § 432 odst. 2 o. z.

Náhrada škody, Podnikatel, Zákaz konkurence, Prekluze, Promlčení, Výklad právních předpisů (výklad právních norem),

§ 250 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., § 304 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., § 432 o. z., § 654 odst. 1 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1316/2021, ECLI:CZ:NS:2022:21.CDO.1316.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. 17 Co 76/2020, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Okresního soudu v Prostějově dne 7. 9. 2017 se žalobce domáhal po žalované zaplacení 7 500 000 Kč s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 10. 8. 2017 do zaplacení s tím, že od 1. 9. 2008 do 31. 12. 2015 byl žalovaný u žalobce zaměstnán na pozici provozní ředitel. Přestože žalovaný věděl (musel vědět), že se na něj vztahuje zákaz konkurence podle § 432 občanského zákoníku a podle § 304 zákoníku práce, a tento zákaz byl zakotven i v manažerské smlouvě ze dne 1. 9. 2008, vykonával od 18. 1. 2011 funkci jednatele společnosti A., která měla působit jako konkurent žalobce v oblasti prodeje osobních automobilů. Tuto skutečnost zjistil žalobce v březnu 2017. Protože žalovaný neměl k výkonu této činnosti souhlas žalobce, porušil své povinnosti vyplývající ze zákazu konkurence, a tím způsobil žalobci škodu, jejíž výše se rovná zisku, který společnost A. dosáhla v letech 2013, 2014 a 2015.

2. Okresní soud v Prostějově rozsudkem ze dne 26. 9. 2019, č. j. 5 C 269/2017-388, žalobu zamítl a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 328 534 Kč k rukám advokáta Mgr. F. S. Uzavřel, že dozvěděl-li se žalobce o konkurenční činnosti žalovaného v březnu 2017, počala tím běžet tříměsíční lhůta pro uplatnění práv podle ustanovení § 432 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), nicméně objektivní lhůta uplynula již dříve, měl-li se žalovaný dopouštět konkurenčního jednání od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2015. Dále soud prvního stupně uzavřel, že podnikatel se práva na náhradu škody může domáhat namísto práva podle § 432 odst. 2 o. z., proto zaniklo-li právo

podle § 432 odst. 2 o. z. neuplatněním ve lhůtě, nemůže se žalobce domáhat náhrady škody podle § 432 odst. 3 o. z. Ve vztahu k náhradě škody za období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 shledal soud prvního stupně důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovaným, neboť i kdyby jednáním žalovaného žalobci v době do 31. 12. 2013 vznikla škoda, promlčel by se nárok žalobce na náhradu této škody nejpozději do tří let ode dne, kdy došlo k události, z níž vznikla škoda, ve smyslu ustanovení § 106 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“). Soud prvního stupně dále poukázal na to, že žalobce, ač poučen, neuplatnil tvrzení směřující k tomu, že v důsledku konkurenčního jednání žalovaného přišel o konkrétní obchodní příležitosti, které reálně existovaly.

3. K odvolání žalobce Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 8. 12. 2020, č. j. 17 Co 76/2020-432, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a žalobci uložil povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 95 043,10 Kč k rukám advokáta Mgr. F. S., neboť se „zcela ztotožňuje se závěrem prvoinstančního soudu o prekluzi a promlčení nároku žalobce na náhradu škody“. Náhrady škody podle § 432 odst. 3 o. z. se může žalobce domáhat jen tehdy, je-li původní nárok (podle § 432 odst. 2 o. z.) nárokem existujícím. Zanikla-li práva podle § 432 odst. 2 o. z. prekluzí, nemůže se žalobce místo těchto práv domáhat po žalovaném nároku na náhradu škody. Ohledně nároku za období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 shledal odvolací soud správným závěr soudu prvního stupně o důvodnosti námitky promlčení, neboť objektivní promlčecí doba v délce tří let uplynula dnem 31. 12. 2016. Odvolací soud uzavřel, že „tvrzení žalobce, důkazy jím navržené a důkazy v řízení provedené nepodporují závěr, že by žalovaný měl způsobit žalobci škodu úmyslně, v důsledku čehož by promlčecí doba činila deset let.“

č. 46

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Jeho přípustnost spatřuje v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na dosud neřešené právní otázce, zda se může podnikatel domáhat náhrady škody, kterou mu způsobil jeho vedoucí zaměstnanec (působící jako zástupce při provozu obchodního závodu) porušením zákazu konkurence, pouze a jen namísto práv podle § 432 odst. 2 o. z. a pouze tehdy, pokud je zároveň takový původní nárok podle § 432 odst. 2 o. z. nárokem existujícím (a nezaniklým), a tudíž zda prekluzí nároků podle § 432 odst. 2 o. z. dochází též k zániku nároků na náhradu škody (vzniklé z porušení zákazu konkurence). Žalobce argumentuje, že případná prekluze musí být zákonem výslovně stanovena (§ 654 o. z.). Názor odvolacího soudu, že prekluzí nároků podle § 432 odst. 2 o. z. došlo zároveň k prekluzi nároku na náhradu škody podle § 432 odst. 3 o. z., nemá oporu ani v odborné literatuře (žalobce připomíná i názory odborné literatury vztahující se k § 2727 o. z.). Žalobce dále namítá, že akceptací názoru odvolacího soudu by byl zástupce při provozu obchodního závodu výrazně privilegován oproti běžnému zaměstnanci nebo zástupci, kteří odpovídají za škodu „v zákonné promlčecí době“. V části týkající se období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 vytýká žalobce nepřezkoumatelnost závěru odvolacího soudu, že „tvrzení žalobce, důkazy jím navržené a důkazy v řízení provedené nepodporují závěr, že by žalovaný měl způsobit žalobci škodu úmyslně, v důsledku čehož by promlčecí doba činila deset let.“ Žalobce v řízení výslovně tvrdil, že škoda mu byla žalovaným způsobena úmyslně, a k tomuto tvrzení označil množství důkazů, jejichž drtivá většina nebyla provedena. Kromě toho nebyl žalobce nikdy poučen ani vyzván, aby doplnil svá tvrzení či důkazní návrhy ohledně úmyslného

způsobení škody ze strany žalovaného. Odvolací soud nadto učinil skutkové závěry z důkazů, které nebyly provedeny, učinil závěr o tom, že nebylo prokázáno tvrzení žalobce, aniž by provedl jím navržené důkazy, a tyto své závěry v rozsudku neodůvodnil. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Rozhodnutí odvolacího soudu záviselo (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, zda právo na náhradu škody podle ustanovení § 432 odst. 3 o. z. zaniká také tehdy, zanikne-li právo podle ustanovení § 432 odst. 2 o. z. prekluzí. Protože tato právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce je opodstatněné.

10. Osoba, která vystupuje jako podnikatelův zástupce při provozu obchodního závodu, nesmí bez souhlasu podnikatele činit na vlastní nebo cizí účet nic, co spadá do oboru obchodního závodu. Stane-li se tak, může se podnikatel domáhat, aby se jeho zástupce takového jednání zdržel (§ 432 odst. 1 o. z.). Jednal-li zástupce na vlastní účet, může se podnikatel domáhat, aby zástupcově jednání bylo prohlášeno za učiněné na jeho účet. Jednal-li zástupce na cizí účet, může se podnikatel domáhat, aby mu bylo postoupeno právo na odměnu nebo aby mu byla vydána odměna již poskytnutá. Tato práva zanikají, pokud nebyla uplatněna do tří měsíců ode dne, kdy se podnikatel o jednání dozvěděl, nejpozději však rok ode dne, kdy k jednání došlo (§ 432 odst. 2 o. z.). Namísto práva podle odstavce 2 může podnikatel požadovat náhradu škody; to však jen tehdy, měl-li a mohl zástupce vědět, že svou činností podnikatele poškozuje. Měl-li a mohl vědět také ten, v jehož prospěch podnikatelův zástupce nedovoleně

jednal, že jde o činnost poškozující podnikatele, je povinen k náhradě škody také on (§ 432 odst. 3 o. z.).

11. Podle ustanovení § 304 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zák. práce“), mohou zaměstnanci vedle svého zaměstnání vykonávaného v základním pracovněprávním vztahu vykonávat výdělečnou činnost, která je shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele, u něhož jsou zaměstnání, jen s jeho předchozím písemným souhlasem.

12. Z uvedených ustanovení je zřejmé, že občanský zákoník obsahuje obecnou úpravu zákazu konkurence vztahujícího se na zástupce podnikatele a úpravu nároků vznikajících z porušení tohoto zákazu. Zákoník práce upravuje zákaz konkurence pro všechny zaměstnance, ale neobsahuje zvláštní úpravu nároků vyplývajících z porušení tohoto zákazu. Upravuje toliko povinnost zaměstnance k náhradě škody (§ 250 a násl. zák. práce). Proto, jde-li o konkurující činnost zaměstnance, který je zároveň podnikatelovým zástupcem, řídí se nároky podnikatele obecnými ustanoveními § 432 odst. 1 a 2 o. z. Při posouzení toho, jakým režimem se řídí náhrada škody (požadovaná ve smyslu § 432 odst. 3 věty první o. z. namísto práva podle odstavce 2), připadá v úvahu použití zákoníku práce, a to při splnění předpokladu, že škoda byla způsobena zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (§ 250 odst. 1 zák. práce). Ustanovení § 432 odst. 3 o. z. se použije vždy při řešení vztahu náhrady škody a ostatních nároků (věta první) a při posuzování nároků podnikatele vůči osobě, v jejíž prospěch podnikatelův zástupce nedovoleně jednal (věta druhá). I při závěru (který však odvolací soud dosud neučinil), že právo žalobce na náhradu škody vůči žalovanému se řídí zákoníkem práce, je tak významná odpověď na otázku, zda právo žalobce domáhat se náhrady škody je omezeno lhůtami podle ustanovení § 432 odst. 2 o. z.

13. Právní názor odvolacího soudu vychází z jazykového výkladu ustanovení § 432 odst. 3 o. z. stavícího na přesvědčení, že užití slov „namísto práva podle odstavce 2“ znamená, že nároku na náhradu škody se podnikatel může domáhat jen tehdy, je-li právo podle odstavce 2 stále existujícím. Při jazykovém výkladu je však nutno vzít v úvahu i další možný význam týchž slov, totiž že „namísto práva podle odstavce 2“ znamená pouze, že podnikatel se může domáhat buď práva podle odstavce 2, nebo práva na náhradu škody podle odstavce 3, a nikoliv obou práv současně. Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu, k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd. (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#)).

14. Ohlédnutím se do historie lze připomenout, že zákaz konkurence (u obchodních společností) upravovalo ustanovení § 65 obchodního zákoníku (zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013), které neobsahovalo výslovně zdržovací nárok, ale upravovalo právo na vydání prospěchu z nedovoleného jednání (resp. právo na převod odpovídajících práv), včetně prekluze těchto práv s tím, že vždy stanovilo, že tím není dotčeno právo na náhradu škody. Odborná literatura uzavřela, že pro právo na náhradu škody neplatily uvedené (prekluzivní) lhůty a právo na náhradu škody se promlčovalo v obecných promlčecích lhůtách. Právo na náhradu škody vznikalo i tehdy, byl-li vydán prospěch z obchodu nebo bylo-li převedeno nabyté právo

(srov. POKORNÁ, J. in Obchodní zákoník: Komentář, Wolters Kluwer, § 65, dostupné v ASPI pod ID KO513_1991CZ, obdobně ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 256). Z důvodové zprávy k současnému zákazu konkurence lze zjistit, že ustanovení § 432 o. z. o zákazu soutěže podnikatelových zástupců navazuje na úpravu zastoupení podnikatele a obecná konstrukce zakládá nárok dožadovat se zdržení v protiprávním jednání. Odstranění závadného stavu je v obecné úpravě redukováno na vydání prospěchu z nedovolené činnosti získaného zástupcovým nezákonným jednáním. Namísto tohoto plnění lze podle speciální konstrukce odstavce 3 požadovat náhradu škody (viz důvodová zpráva k občanskému zákoníku, II. Zvláštní část, k § 429 až 435). Na základě uvedeného lze uzavřít, že slova „namísto práva podle odstavce 2“ užil zákonodárce právě proto, aby zdůraznil změnu v právní úpravě, spočívající v tom, že oprávněná osoba se musí rozhodnout, zda se bude domáhat jednoho, nebo druhého práva. Bylo by tak nelogické, aby v situaci, kdy by si chtěla zachovat právo na náhradu škody, musela by včas (v krátkých prekluzivních lhůtách) uplatnit i právo na odstranění závadného stavu.

č. 46

15. Z hlediska výkladu systematického je významné, že v ustanovení § 432 o. z. se jedná o tři samostatná práva (resp. tři samostatné skupiny práv). Pouze u práv podle odstavce 2 je výslovně upraven jejich zánik, pokud nebyla uplatněna ve stanovené (subjektivní a objektivní) lhůtě. Přitom podle ustanovení § 654 odst. 1 věty první o. z., jež upravuje prekluzi, platí, že nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně.

16. Přestože v ustanovení § 432 odst. 3 o. z. zánik práva pro neuplatnění ve lhůtě (uvedené v odstavci druhém) výslovně stanoven není, je nutné postavit najisto, zda zde není teleologická (nepravá) mezera v zákoně, jejíž vyplnění výkladem by vyžadoval smysl a účel zákona (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [22 Cdo 155/2018](#), uveřejněný pod č. 62/2019 Sb. rozh. obč.).

17. Smyslem a účelem prekluze je v obecné rovině dosažení jistoty, stability v právních vztazích (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. [21 Cdo 343/2018](#), který byl uveřejněn pod č. 79/2019 v časopise Soudní judikatura). U vydání prospěchu z nedovolené činnosti porušující zákaz konkurence (resp. převodu nabytého práva) je takový přísný požadavek na jednání oprávněného pochopitelný, neboť jeho rozhodnutí uplatnit právo se dotýká i vztahů zástupce (porušujícího zákaz konkurence) s třetími osobami. U náhrady škody však nelze shledat žádný smysl v tom, aby oprávněná osoba měla takto velmi zpřísněné postavení, zejména ve srovnání s jinými oprávněnými osobami u ostatních případů náhrad škod. Nadto nelze přehlédnout, že požadavek na uplatnění práva na náhradu škody v prekluzivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se podnikatel o jednání dozvěděl, by v mnoha případech vedl k absurdnímu závěru o zániku práva na náhradu škody ještě předtím, než by škoda vůbec vznikla (proto také ustanovení § 620 odst. 1 o. z. váže počátek subjektivní promlčecí lhůty u práva na náhradu škody na vědomost poškozeného o škodě a osobě povinné k její náhradě).

18. Z uvedeného výkladu vyplývá závěr, že právo na náhradu škody způsobené podnikateli porušením zákazu konkurence jeho zástupcem nezaniká, zanikne-li právo podle ustanovení

§ 432 odst. 2 o. z. prekluzí, a že toto právo na náhradu škody není nutné uplatnit ve lhůtách uvedených v ustanovení § 432 odst. 2 o. z.

19. Při posuzování námitky promlčení práva žalobce na náhradu škody za období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 považoval odvolací soud ve smyslu ustanovení § 106 odst. 2 obč. zák. za podstatné, zda šlo o škodu způsobenou úmyslně. Jak již bylo uvedeno výše, odvolací soud k této problematice uvedl pouze, že „tvrzení žalobce, důkazy jím navržené a důkazy v řízení provedené nepodporují závěr, že by žalovaný měl způsobit žalobci škodu úmyslně, v důsledku čehož by promlčecí doba činila deset let“.

20. Takové odůvodnění rozsudku odvolacího soudu postrádá základní náležitosti ve smyslu ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. Chybí stručné a jasné vysvětlení, které skutečnosti má soud za prokázané a které nikoliv, o které důkazy opřel soud svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil. Z výše uvedené věty odůvodnění rozsudku odvolacího soudu nelze jednoznačně poznat ani to, zda rozhodoval na základě zjištěného skutkového stavu, nebo naopak na základě neunesení procesního břemene (břemene tvrzení nebo důkazního břemene); mělo-li by se jednat o druhý případ, pak absentuje splnění poučovací povinnosti odvolacím soudem podle ustanovení § 118a odst. 1, 3 a § 213b odst. 1 o. s. ř. Vzhledem k této nepřezkoumatelnosti rozsudku zatížil odvolací soud řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k níž dovolací soud musí přihlédnout (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

21. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Brně) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

22. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

č. 47

Úprava důsledků mimosoudního jednání věřitele a dlužníka (§ 647 o. z.) se neuplatní, jestliže promlčecí doba začala běžet před 1. lednem 2014.

Promlčení

§ 647 o. z., § 3036 o. z.

č. 47

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1191/2021, ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.1191.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 7. 2020, sp. zn. 17 Co 255/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Děčíně rozsudkem ze dne 25. 1. 2019, č. j. 6 C 230/2016-550, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně po žalované domáhala zaplacení částky 81 774 941,79 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 13. 4. 2016 do zaplacení a částek 1 164 043,50 Kč a 63 500 Kč vždy se zákonným úrokem z prodlení od 28. 3. 2017 do zaplacení (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

2. Soud prvního stupně takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala úhrady výše uvedených částek z titulu náhrady škody. Ta měla žalobkyni vzniknout v důsledku porušení smlouvy o připojení odběrného místa ze dne 28. 4. 2006 ze strany právní předchůdkyně žalované tím, že vadně zapojila měřicí transformátor proudu. Vadné připojení odběrného místa žalobkyně k distribuční soustavě dle žalobních tvrzení vedlo ke dvojnásobnému měření odběru elektrické energie, než odpovídalo skutečnosti. Škoda způsobená žalobkyni tak měla být představována výší plateb, které žalobkyně navíc zaplatila svým dodavatelům (částka 81 774 941,79 Kč), výší dalších plateb za daň z elektřiny, systémové služby, poplatky za použití sítě a nevyžádané dodávky jalové energie a poplatky za OZE a KVET, které byly rovněž zaplacený navíc (částka 1 164 043,50 Kč), jakož i náklady vynaloženými na výměnu měřícího transformátoru proudu a zapojení nového (částka 63 500 Kč).

3. Soud prvního stupně předně poukázal na to, že aby mohlo být nárokům žalobkyně vyhověno, musel by být v řízení zjištěn jejich základ, tedy muselo by být v řízení prokázáno porušení právní povinnosti žalovanou, vznik škody v majetkové sféře žalobkyně a příčinná souvislost mezi touto škodou a protiprávním jednáním žalované. Již ze samotných žalobních tvrzení žalobkyně však vyplývá, že žalobkyní označené protiprávní jednání žalované (pokud k němu došlo) bezprostřední příčinou tvrzené majetkové újmy nebylo. Pokud žalobkyně skutečně za dodanou elektrickou energii platila dvojnásobné ceny, než by odpovídalo reálně uskutečněným dodávkám elektrické energie, pak byl tento stav zapříčiněn primárně jednáním

smluvních partnerů žalobkyně, tedy společností ČEZ P. s.r.o, ČEZ P. a.s. a L., spol. s r. o. I kdyby však byla všechna tvrzení žalobkyně prokázána a byla by shledána příčinná souvislost mezi žalobkyní tvrzeným protiprávním jednáním žalované a vzniklou újmou v majetkové sféře žalobkyně, pak s ohledem na vznesenou námitku promlčení těchto případných škodných nároků, nemohl by soud tyto nároky žalobkyni přiznat.

4. Soud prvního stupně za svá skutková zjištění vzal shodná tvrzení účastníků, dle nichž mezi žalobkyní a žalovanou, resp. její právní předchůdkyní společností ČEZ D., a.s., byla dne 28. 4. 2006 uzavřena smlouva o připojení odběrného místa, přičemž odběrné místo bylo rovněž tohoto dne připojeno.

5. Smlouva o připojení odběrného místa byla uzavřena mezi žalobkyní jako podnikatelem a žalovanou jako podnikatelem, a byl tak založen závazkový vztah mezi podnikateli, a jestliže při jeho vzniku bylo zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týká jejich podnikatelské činnosti, řídí se promlčení práva na případnou náhradu škody způsobenou žalovanou zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), obecná promlčecí doba je tedy čtyřletá (§ 397 obch. zák.) a běží ode dne, kdy se poškozený (žalobkyně) dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; končí však nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti (§ 398 obch. zák.). K promlčení práva na náhradu škody uplynutím těchto 10 let od porušení dané povinnosti přitom dojde bez ohledu na subjektivní vědomost poškozeného o škodě. Protože k porušení právní povinnosti žalovanou mělo podle žalobních tvrzení žalobkyně dojít dne 28. 4. 2006, nejzazší termín pro uplatňování jakýchkoliv škodných nároků majících svůj původ v protiprávním jednání, ke kterému podle žalobního tvrzení žalobkyně došlo dne 28. 4. 2006, byl 28. 4. 2016. Avšak žaloba byla podána až dne 11. 10. 2016. Soud prvního stupně tak dospěl k závěru, že všechny žalobní nároky uplatněné žalobkyní v řízení jsou promlčené a nelze je přiznat.

6. Námitku promlčení uplatněnou žalovanou soud prvního stupně neshledal rozpornou s dobrými mravy. V tomto ohledu poukázal na to, že byt může námitka promlčení být za určitých okolností výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil; v projednávané věci se o takový případ nejedná. Žalobkyně setrvala v závazkovém vztahu s žalovanou téměř deset let. Po celou tuto dobu bylo v možnostech žalobkyně učinit si alespoň rámcovou představu o příkonu jednotlivých elektrických spotřebičů a tuto svou rámcovou představu porovnat s fakturovanou spotřebou elektřiny a zjistit případné chyby v měření spotřebované elektrické energie. Navíc nelze odhlížet od toho, že v posuzovaném případě se jedná o vztah mezi podnikateli, když dosavadní rozhodnutí soudů, kdy byly námitky promlčení shledány uplatněné v rozporu s dobrými mravy, se týkaly svou povahou zcela jiného druhu sporů (spory mezi rodinnými příslušníky, spory se státem), případně v těchto sporech byly zvažovány okolnosti, které v nyní posuzovaném případě nenastaly (případy hrubé nedbalosti účastníka, která zapříčinila vznik škody, nebo šikanózní námitky promlčení).

7. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací rozsudkem ze dne 30. 7. 2020, č. j. 17 Co 255/2019-621, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem II).

8. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalovanou byla důvodně uplatněna námitka promlčení, neboť uplynula objektivní promlčecí doba dle § 398 obch. zák. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. [23 Cdo 5651/2016](#), uvedl, že pro začátek běhu této lhůty je rozhodný okamžik porušení právní povinnosti a žádná další skutečnost zde nehraje roli. K porušení povinnosti řádně připojit k distribuční soustavě, jakožto škodné události, která měla zapříčinit vznik tvrzené škody, mělo dojít dne 28. 4. 2006. Dne 26. 3. 2016 proběhla výměna měřícího transformátoru proudu u žalobkyně a následně bylo zjištěno, že naměřená spotřeba elektrické energie v odběrném místě je poloviční. Žalobkyně nastalou situaci začala řešit se svým dodavatelem elektrické energie společností L., spol. s r.o., a posléze s žalobkyní, s níž vstoupila v mimosoudní jednání. Žalobkyně podala žalobu až dne 11. 10. 2016, tedy až po marném uplynutí desetileté objektivní promlčecí doby podle § 398 obch. zák., která uplynula dne 28. 4. 2016.

č. 47

9. Odvolací soud nepřítakal námitce žalobkyně, že ke vzniku škody docházelo průběžně vlivem chybně zapojené měřící soupravy. O samostatné nároky, které vznikly později z téže škodné události, by se jednalo toliko v případě, že by žalovaná byla dodavatelkou elektřiny, se kterou by měla žalobkyně uzavřenou smlouvu o dodávkách elektřiny, na jejímž základě by jí byla dodána elektřina do sjednaného odběrného místa a za to by prováděla na účet dodavatele řádné měsíční platby, jejichž výše by byla odvislá od chybně měřené měsíční spotřeby (srov. [R 38/1975](#) civ.). V dané věci však tomu tak není, jelikož žalovaná je provozovatelkou distribuční soustavy, která v minulosti provedla zapojení odběrného místa žalobkyně k distribuční soustavě, aby tak byla žalobkyni umožněna dodávka elektrické energie, ale samotné dodávky elektrické energie již nezajišťovala. Nejedná se proto o opakované dílčí útoky vůči žalobkyni, nýbrž jedinou událost, od níž započala běžet objektivní promlčecí doba.

10. Rovněž námitku žalobkyně, že po dobu mimosoudního jednání se žalovanou neběžela promlčecí doba ve smyslu § 647 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), odvolací soud odmítl jako nedůvodnou. Aplikace tohoto ustanovení je vyloučena podle § 3036 o. z., neboť promlčecí doba započala běžet za účinnosti obchodního zákoníku, tedy před nabytím účinnosti o. z. Ustanovení § 3036 o. z. přitom chrání časový režim právních vztahů z důvodu ochrany právní jistoty účastníků právních vztahů. Odvolací soud pak doplnil, že i kdyby toliko hypoteticky připustil aplikaci předmětného ustanovení, nebyly by splněny podmínky tímto ustanovením předpokládané, neboť z listinných důkazů čtených soudem prvního stupně k důkazu se nepodává, že by mezi účastníky byla uzavřena dohoda o mimosoudním jednání o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, ve smyslu § 647 o. z.

11. Odvolací soud, stejně tak jako soud prvního stupně, neshledal námitku promlčení uplatněnou žalovanou za rozpornou s dobrými mravy. S poukazem na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu konstatoval, že rozpor námitky promlčení s dobrými mravy je judikován v jiných typech věcí. Odvolací soud dále poukázal na to, že žalovaná v projednávané věci uplatnila námitku promlčení již ve svém prvotním vyjádření k žalobě ze dne 3. 4. 2018, tudíž se nejednalo o překvapivé a účelové uplatnění práva v řízení. Přihlédl rovněž ke skutečnosti, že žalobkyně si ode dne 26. 3. 2016, kdy došlo k výměně měřících

transformátorů proudu, byla vědoma vzniku škody, když po jejich výměně zaznamenala snížení spotřeby elektřiny, pročež informovala svého dodavatele elektřiny (společnost L., spol. s r.o.), který vešel v jednání s žalovanou za účelem zjištění příčiny snížení spotřeby elektřiny. Z předložených listin nebylo dle odvolacího soudu možno shledat, že by žalovaná účelově protahovala probíhající jednání, aby došlo k marnému uplynutí objektivní promlčecí doby, obzvláště když ta uplynula již dne 28. 4. 2016, tedy méně než měsíc od okamžiku, kdy byla žalovaná prvně informována o snížené spotřebě v odběrném místě žalobkyně. Z obsahu spisu vyplývá, že většina jednání se realizovala až po uplynutí objektivní promlčecí doby. Nelze ani mít za to, že by žalovaná zneužila právo na uplatnění námitky promlčení, aby si tak zachovala veškerý prospěch, který získala v důsledku škodné události, neboť, jak bylo shora popsáno, žalovaná neměla ze vzniku škodné události žádný vlastní prospěch (zisk).

12. Odvolací soud dále doplnil, že žalobkyně je profesionálkou podnikající ve svém oboru po dobu více než 10 let. V areálu, kde se nachází předmětné odběrné místo, provozuje svou činnost od roku 2006 a od tohoto roku uzavírá smlouvy s dodavatelem elektrické energie. Od této doby do zjištění škodné události nikdy nerozporovala spotřebu elektrické energie, byť si musela být vědoma alespoň základní spotřeby svých výrobních strojů, aby byla schopna odhadnout rozsah rezervovaného příkonu pro připojení k distribuční soustavě. Žalobkyně by měla mít poměrně jasnou představu o svých nákladech, které posléze zohledňuje při vytváření cen. Na žalobkyni tak lze spravedlivě klást zvýšené nároky co do její obezřetnosti a znalosti vlastního provozu, neboť kalkulace nákladů, včetně energií, patří k základním podmínkám cenotvorby a konkurenceschopnosti. Hodnocení možného rozporu námitky promlčení s dobrými mravy učiněné soudem prvního stupně považoval odvolací soud s odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [I. ÚS 643/04](#), a nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. [II. ÚS 76/17](#), za souladné s požadavkem na přezkoumání všech okolností, které mají být soudem prověřeny, aby nedošlo k nadměrnému poškození práv účastníka, který nikoliv svou vinou neuplatnil své právo včas. Konečně odvolací soud nepřítakal námitce žalobkyně o tom, že by její postavení šlo hodnotit jako slabší, než postavení žalované, neboť sama žalobkyně má značné zkušenosti z podnikatelského prostředí, jakož i znalosti potřebné pro plnění svého podnikatelského záměru.

13. Odvolací soud tak potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí dle mínění dovolatelky závisí na vyřešení dvou otázek hmotného práva, přičemž pro první z nich platí, že se jedná o otázku v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešenou, pro druhou pak, že při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

15. Dovolatelka předně formuluje otázku, zda je možné pro případ běhu a skončení objektivní promlčecí doby, která započala běžet podle obchodního zákoníku a za jeho účinnosti, užít ustanovení § 647 o. z., a tím nastolit stav, kdy se promlčecí doba po dobu mimosoudního jednání stran staví. Tuto otázku považuje dovolatelka za dosud neřešenou, ačkoliv jí jsou známy rozhodnutí, ve kterých se Nejvyšší soud k možnosti aplikace předmětného ustanovení

vyjadřuje, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. [30 Cdo 2489/2018](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3319/2013](#), neboť v těchto rozhodnutích byly primárně řešeny odlišné otázky.

16. Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř., přičemž nepovažuje za správný názor odvolacího soudu, že na projednávaný případ nelze aplikovat úpravu § 647 o. z., neboť to vylučuje přechodné ustanovení § 3036 o. z. Namítá, že i případná aplikace § 647 o. z. vede k ochraně jistoty a předvídatelnosti v právním vztahu účastníků, neboť ta vyplývá především z povědomí těchto účastníků. Poukazuje přitom na to, že právní řád i před účinností o. z. počítal s tím, že strany mohou dohodou i jednostranně měnit délku promlčecí doby, přičemž poukazuje na ustanovení § 292 odst. 2 obch. zák. či na institut uznání dluhu. Není přitom pochyb o tom, že taková dohoda či jednostranný právní úkon nijak nenarušují právní jistotu a předvídatelnost právního vztahu. Aplikaci předmětného ustanovení přitom § 3036 o. z. nevyklučuje, neboť by se jednalo o zbytečný zásah do práv účastníků právního vztahu. Současně dovolatelka rozporuje závěr odvolacího soudu o tom, že i v případě aplikovatelnosti § 647 na projednávanou věc nelze shledat, že by podmínky tohoto ustanovení byly naplněny. Dovolatelka poukazuje na to, že podmínky zde stanovené naplněny byly, neboť došlo k ústní (či konkludentní) dohodě mezi stranami, přičemž bylo vedeno jednání ohledně vzniku škody a její náhrady, které bylo ukončeno až tím, kdy ze strany žalobkyně nebyl přijat návrh na vyplacení částky 14 000 000 Kč, jako kompenzace za způsobené komplikace, k čemuž mělo dojít na schůzce uskutečněné dne 24. 10. 2016.

17. Dovolatelka dále předestírá otázku souladu námítky promlčení s dobrými mravy, resp. otázku, za jakých podmínek je možné označit uplatněnou námitku promlčení za rozpornou s dobrými mravy. Při řešení této otázky se měl odvolací soud dle mínění dovolatelky odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, v tomto ohledu přitom dovolatelka odkazuje na řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu (příkladem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. [32 Cdo 812/2018](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. [30 Cdo 725/2012](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3319/2013](#)), jakož i na judikaturu Ústavního soudu.

18. Ve vztahu k druhé formulované otázce dovolatelka předně kritizuje závěr odvolacího soudu týkající se typového omezení věcí, v nichž lze dovodit rozpornost námítky promlčení s dobrými mravy, když z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu žádné takové omezení nevyplývá. Odvolacímu soudu dovolatelka vytýká, že nedostatečně zohlednil okolnosti případu, jakož i to, že nesprávně posoudil postavení žalobkyně – jakožto slabší strany, ve vztahu k žalované. Odvolací soud se nadto vůbec nezabýval rozsahem způsobené škody a jeho významem pro žalobkyni. Žalovaná měla svým jednáním po celou dobu uvádět dovolatelku v omyl, neboť vytvářela dojem, že celá záležitost bude vyřešena mimosoudní cestou, přičemž jednání bylo vedeno toliko s cílem, aby došlo k uplynutí objektivní desetileté promlčecí doby. Odvolací soud dle dovolatelky neposoudil všechny relevantní okolnosti, tedy nesplnil svou povinnost udělat vše pro spravedlivé řešení. Dovolatelka uzavírá, že bylo postaveno najisto, že marné uplynutí promlčecí doby nezavinila a za nastalé situace by pro ni byl zánik nároku nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnila. Odvolací soud v rámci

své úvahy nedostál požadavkům ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nadto nedostál ani požadavku na řádné odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 157 odst. 2 o. s. ř.

19. Z uvedených důvodů dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil, stejně tak jako rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

20. Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřipustné, případně zamítl jako nedůvodné.

III.

Připustnost dovolání

č. 47

21. Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., posuzoval, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

22. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

23. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

24. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (srov. § 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v ustanovení § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

25. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

26. Druhá z dovolatelkou předestřených otázek, týkající se souladnosti uplatněné námítky promlčení s dobrými mravy přípustnost dovolání nezakládá.

27. Pojem „dobré mravy“ v intencích § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), Nejvyšší soud vyložil opakovaně v řadě svých rozhodnutí, v nichž dovodil, že východiskem úvah, zda je výkon práva v rozporu s dobrými mravy, je okolnost, že ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.

Pro použití korektivu „dobré mravy“ zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu.

28. Právní jednání (úkon) se přičí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah ocitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti. Dobré mravy tvoří společenský normativní systém, nýbrž jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací odpovídajícím obecně uznávaným pravidlům slušnosti, poctivého jednání apod. Dobré mravy jsou vykládány jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura 8/97 pod č. 62, ze dne 25. 10. 2004, sp. zn. [33 Odo 538/2003](#), ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. [33 Odo 29/2005](#), nebo ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. [33 Cdo 2582/2010](#)).

29. Námitka promlčení dobrým mravům zásadně neodporuje, neboť institut promlčení je institutem zákonným, přispívajícím k jistotě právních vztahů a je tedy použitelný ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. V rozporu s dobrými mravy by bylo námitku promlčení možné shledat pouze v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2905/99](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), uveřejněný pod číslem 59/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3762/2013](#)). Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva namítat promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. [23 Cdo 123/2011](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2011, sp. zn. [21 Cdo 85/2010](#)).

30. Ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu pak vychází ze závěru, že posouzení otázky, zda uplatněná námitka promlčení odporuje dobrým mravům, je především úkolem soudů nižších stupňů, jež disponují bezprostředním přístupem ke skutkovým okolnostem věci a mají prostor pro náležité uvážení všech takto relevantních okolností, přičemž jejich úvahy dovolací soud v zásadě koriguje toliko v případech, kdy je lze označit za zjevně nepřiměřené (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. [28 Cdo 1094/2004](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2005, sp. zn. [26 Cdo 1764/2004](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2014, sp. zn. [28 Cdo 1003/2014](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [26 Cdo 791/2016](#)).

31. Odvolací soud při svém posouzení zvážil konkrétní okolnosti řešené věci i povahu vztahu mezi účastníky jakožto profesionály, neseznal přitom, že by ze strany žalované docházelo k účelovému protahování probíhajícího jednání, aby došlo k marnému uplynutí objektivní promlčecí doby, a to i s ohledem na to, že tato uplynula méně než měsíc od okamžiku, kdy byla žalovaná o snížené spotřebě v odběrném místě žalobkyně poprvé informována,

jakož i s přihlédnutím ke skutečnosti, že většina jednání mezi stranami byla realizována až po uplynutí promlčecí doby. Na zneužívající charakter uplatnění námítky promlčení ze strany žalované přitom nelze usuzovat ani z toho, že by si chtěla ponechat majetkový prospěch, neboť v souvislosti se škodnou událostí se žalované žádného zisku nedostalo. Úvahu odvolacího soudu ústí v závěr o tom, že námitka promlčení vznesená žalovanou se dobrým mravům nepříčí, tedy Nejvyšší soud zjevně nepřiměřenou neshledal.

32. Nejvyšší soud však shledal dovolání přípustným pro řešení první z dovolatelkou předložených otázek, tedy zda je možné pro případ běhu a skončení objektivní promlčecí doby, která započala běžet podle obchodního zákoníku a za jeho účinnosti, užít ustanovení § 647 o. z., a tím nastolit stav, kdy se promlčecí doba po dobu mimosoudního jednání stran staví. Jedná se o otázku, která dosud v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla vyřešena.

č. 47

IV.

Důvodnost dovolání

33. Dovolání však není důvodné.

34. Podle § 3036 o. z. se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

35. Podle § 647 o. z. v případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.

36. Nejvyšší soud již dříve ve své rozhodovací praxi dovodil, že z tohoto ustanovení zřetelně vyplývá (a to ze spojení „...až do svého zakončení...“), že podle dosavadních předpisů (tedy podle obč. zák.) je nutno posoudit jednak okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí doby (*actio nata*), jednak okolnosti, mající vliv na její běh (typicky její stavení - § 112 obč. zák.) a jednak nakonec i okolnosti, podle nichž se určuje její konec (srov. rozsudek ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. [21 Cdo 292/2018](#)). Obecné pravidlo obsažené v citovaném přechodném ustanovení o. z. sleduje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 89/2012 Sb., na kterou Nejvyšší soud odkázal již v rozsudku ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. [21 Cdo 2341/2019](#)).

37. V usnesení ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3319/2013](#), na něž odkazuje i dovolatelka, pak Nejvyšší soud vycházel z toho, že k porušení právní povinnosti žalovaným, z něhož se odvíjel v řízení uplatňovaný nárok na náhradu škody, došlo před účinností o. z., tj. před 1. 1. 2014, a otázku promlčení je tedy nutno posuzovat podle dosavadní právní úpravy v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Současně Nejvyšší soud poukázal na to, že na tam projednávaný případ tedy není možné aplikovat právní úpravu účinnou od 1. 1. 2014 právě s odkazem na ustanovení § 647 o. z., jehož aplikace se domáhá žalobkyně ve zde projednávané věci.

38. Dovolatelka předeštlá výklad dotčeného ustanovení, dle kterého by se podle dosavadních předpisů určily okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí doby či délka této doby, jde-li však o případy stavení promlčecí doby, byla by ustanovení o. z. aplikovatelná i pro posouzení promlčecích dob, jejichž běh započal před účinností tohoto zákona. Jazykové vyjádření „až do svého zakončení“ však nevzbuzuje pochybnosti o tom, že do rozsahu zkoumaného ustanovení je potřeba řadit i okolnosti, mající vliv na běh promlčecí doby. Mimo argumentaci důvodovou zprávou, na níž bylo odkazováno ve výše citované rozhodovací praxi, lze dále poukázat i na předešlé právní úpravy, v nichž zákonodárce v případě posuzování lhůt opakovaně vycházel ze zásady zákazu jakékoliv formy zpětné působnosti dotčených právních úprav – srov. § 763 odst. 2 obch. zák., § 860 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), či § 870 obč. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992.

č. 47

39. Stran posuzování lhůt a dob se tak jedná o intertemporální úpravu konstruovanou v tuzemském právním prostředí již zažitým způsobem, což jistě může mít význam z hlediska očekávání stran při jejich vstupu do právních vztahů.

40. Také názory objevující se v odborné literatuře vycházejí z toho, že režimu podle dosavadních předpisů podléhá podle § 3036 o. z. institut promlčení jako celek, tedy promlčecí dobu je třeba posuzovat podle dosavadní úpravy od jejího počátku až do zakončení. Tyto předpisy se tak bez omezení použijí na režim plynutí času, včetně např. stavení, přerušení a dalších institutů, které se k plynutí času vztahují [srov. LAVICKÝ, P. Komentář k § 3036. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část § 1–654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2340; či TICHÝ, L. Komentář k § 3036. In: ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1360]. Účelem zkoumaného ustanovení je stanovení pravidla neretroaktivity a vymezení jeho působnosti. V důsledku toho se prodlužuje předchozí (dosavadní) režim dob a lhůt, který platí pro jejich vznik, a trvání za účinnosti nového občanského zákoníku, z jehož působnosti jsou tyto doby a lhůty vyňaty. Právní úprava tak sleduje zásadu právní jistoty a předvídatelnosti. Vychází z očekávání stran (právních subjektů), že časový režim jejich vztahu zůstane zachován i za účinnosti nové právní úpravy (TICHÝ, L. In: ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol., op. cit., s. 1359–1360). Ve vztahu k ustanovení § 870 obč. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992, pak také J. Handlar podotkl, že u lhůt a promlčecích dob se zásada nepravé zpětné působnosti (§ 868) zákona č. 509/1991 Sb. neuplatňuje, přičemž důvodem této úpravy je především ochrana nabytých práv (srov. HANDLAR, J. Komentář k § 870. In: ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, marg. č. 1).

41. Výklad dovolatelky vedoucí k možné aplikaci ustanovení § 647 o. z. v daném případě se výše popsanému hodnotovému uchopení přičítá, neboť zasahuje do časového režimu právního vztahu mezi stranami a mění jeho podobu. Sama dovolatelka přitom mj. odkazuje na závěry komentářové literatury, dle nichž předmětné ustanovení představuje posílení právního postavení věřitele (srov. LAŽÍKOVÁ, J.; ŠTEVČEK, M. In: LAVICKÝ, P. a kol., op. cit., s. 2264). Tento výklad, dle kterého by institut promlčení jako celek nepodléhal jednomu právnímu režimu, nýbrž by se jednotlivé aspekty posuzovaly podle úprav rozdílných (jde-li např. právě o případy posouzení okolností rozhodných pro počátek běhu promlčecí doby a okolností ovlivňujících její běh), by nadto stěžejí dostal požadavku na sledování právní jistoty účastníků právních vztahů.

42. Lze uzavřít, že dospěl-li odvolací soud k závěru, že podle ustanovení § 3036 o. z. se v projednávané věci promlčení řídí úpravou obsaženou v obchodním zákoníku, neboť promlčecí doba započala běžet před nabytím účinnosti o. z., pročez není na daný případ aplikovatelným ustanovení § 647 o. z., je tento závěr odvolacího soudu správný.

43. S ohledem na uvedené pak jsou bez významu námitky dovolatelky, jimiž předkládá vlastní stanovisko k otázce, zda byly naplněny podmínky předpokládané § 647 o. z., s jejichž naplněním předmětné ustanovení spojuje stavení promlčecí lhůty.

44. Vzhledem k přípustnosti dovolání posoudil dovolací soud rovněž námitky žalobkyně, jimiž tvrdí jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

45. Dovolatelka v této souvislosti vytýkala odvolacímu soudu, že nedostal požadavku na řádné odůvodnění svého rozhodnutí ve smyslu § 157 odst. 2 o. s. ř.

46. V rozsudku ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [28 Cdo 4118/2010](#), Nejvyšší soud zdůraznil, že „jedním z principů představujících neopomenutelnou součást práva na spravedlivý proces je povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat s námitkami uplatněnými účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti. Pokud soudy této zákonné povinnosti nedostojí, a to jednak tím, že se zjištěnými skutečnostmi nebo tvrzenými námitkami nezabývají vůbec, nebo se s nimi vypořádají nedostatečným způsobem, založí tím nepřezkoumatelnost jimi vydaných rozhodnutí“ (k těmto závěrům se pak Nejvyšší soud přihlásil rovněž v rozsudku ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. [22 Cdo 3332/2015](#)).

47. Je třeba dále připomenout, že otázka, za jakých okolností je možnost považovat soudní rozhodnutí za nepřezkoumatelné, byla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu již opakovaně řešena. Jako měřítko toho, zda je či není rozhodnutí soudu přezkoumatelné, je třeba považovat především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě využít opravných prostředků proti tomuto rozhodnutí. I když rozhodnutí soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nejsou podle obsahu uplatněného opraveného prostředku na újmu práv účastníků řízení. Rozhodnutí je nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů tehdy, když vůči němu nemůže účastník, který s rozhodnutím nesouhlasí, náležitě formulovat důvody opraveného prostředku, a ani soud rozhodující o tomto opravném prostředku nemá náležité podmínky pro zaujetí názoru na věc. Nelze pokládat za nepřezkoumatelné takové rozhodnutí, u něhož je všem účastníkům nepochybné, jak a proč bylo rozhodnuto (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3466/2013](#), a usnesení ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [22 Cdo 3814/2015](#)).

48. Poměřováno těmito závěry je již z obsahu dovolání zřejmé, že dovolatelkou vytýkané nedostatky odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu jí nijak nebránily v tom, aby jasně a zřetelně vymezila dovolací důvod a předpoklady přípustnosti dovolání. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí odvolacího soudu tudíž v daném případě dána není.

49. Protože v mezích, v nichž bylo dovolání shledáno přípustným, je rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný a dovoláním neuplatněné vady

řízení, k nimž u přípustného dovolání dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 48

Prokáže-li se v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, že v tzv. zákonném režimu nabytí věci jeden z manželů nebo oba manželé společně za trvání manželství, má se za to, že věc je součástí společného jmění manželů. Ten, kdo tvrdí, že jsou splněny podmínky pro nezařazení věci do společného jmění manželů uvedené zejména v § 709 odst. 1 a 3 o. z., nese ohledně tohoto tvrzení důkazní břemeno. To platí v poměrech mezi manželi i pro věc evidovanou ve veřejném seznamu jako vlastnictví jen jednoho z účastníků.

Společné jmění manželů

§ 709 odst. 1 o. z., § 709 odst. 3 o. z.

č. 48

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3070/2021, ECLI:CZ:NS:2022:22.CDO.3070.2021.1

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 13 Co 6/2021, ve výroku pod bodem I, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ve výrocích pod body I a III, a ve výrocích o náhradě nákladů řízení a odvolacího řízení pod body II a III, jakož i rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 33 C 307/2019, ve výrocích pod body I a III, věc v uvedeném rozsahu vrátil Okresnímu soudu Brno-venkov k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Brno-venkov („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 31. 8. 2020, č. j. 33 C 307/2019-191, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby žalované byla uložena povinnost vyklidit pozemek parc. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2, zapsaný u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště B. na LV č. 3 pro obec a k. ú. B. (výrok I), aby bylo zrušeno právo žalované užívat pozemek parc. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2, zapsaný u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště B. na LV č. 3 pro obec a k. ú. B., aby žalované nebylo přiznáno právo na náhradní bydlení (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III).

2. Žalobce se domáhal, aby žalované byla uložena povinnost vyklidit nemovitost, ve které se nacházela rodinná domácnost účastníků s tím, že zaniklo manželství účastníků a dům (jako součást pozemku) je ve výlučném vlastnictví žalobce; ten je jako výlučný vlastník zapsán v katastru nemovitostí. Pozemek byl zakoupen a dům zřízen před 1. 1. 2014. Manželství účastníků bylo rozvedeno v roce 2019.

3. Žádal též, aby bylo zrušeno právo žalované užívat uvedený pozemek; v této části opíral žalobu o § 768 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („o. z.“).

4. Žalovaná namítala, že jak dům, tak pozemek jsou součástí společného jmění manželů, neboť byly nabyty za trvání manželství, a to alespoň částečně za prostředky náležející do společného jmění. Soud proto musel jako předběžnou řešit otázku, zda předmětné nemovitosti jsou ve výlučném vlastnictví žalobce, jak tvrdil žalobce, nebo zda jsou ve společném jmění manželů („SJM“), jak tvrdila žalovaná.

5. Soud prvního stupně aplikoval při řešení předběžné otázky právní úpravu účinnou do 31. 12. 2013, tj. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Vyšel ze zjištění, že účastníci řízení byli manžely od 2. 6. 2007 do 24. 9. 2019. Jak pozemek p. č. 1 v k. ú. B., tak dům č. p. 2 na tomto pozemku nabyli za trvání manželství, a to pozemek kupní smlouvou ze dne 28. 6. 2007 s účinky vkladu práva do katastru nemovitostí ke dni 11. 7. 2007, dům byl stavěn za trvání manželství v letech 2011 až 2013, jako rozestavěná budova byl k zápisu do katastru nemovitostí ohlášen dne 7. 10. 2011.

č. 48

6. Žalobce podle soudu prvního stupně nesl v řízení důkazní břemeno o tom, že kupní cenu pozemku i náklady na výstavbu domu hradil v plném rozsahu ze svých výlučných prostředků [§ 143 odst. 1 písm. a), § 144 obč. zák.]. Kupní cena pozemku činila 1 563 858 Kč, zaplacená byla tak, že byla odepsána z účtu žalobce vedeného u ČSOB, a. s., na kterém byly uloženy jak výlučné prostředky žalobce, tak i prostředky společné. Pozemek i dům byly podle soudu pořízeny částečně za prostředky náležející do SJM; na tomto závěru nemůže ničeho měnit ani čl. III. odst. 2 kupní smlouvy ze dne 28. 6. 2007, kde žalovaná výslovně prohlásila, že na zaplacení kupní ceny (pozemku) byly použity výlučně peněžní prostředky, které nepocházejí ze společného jmění manželů.

7. Tvrzení žalobce, že žalovaná v řízení uplatnila námitku relativní neplatnosti, neboť „označila veškeré dispozice žalobce nad 10 000 Kč za neplatné, a že tudíž v důsledku takto neplatného právního jednání nemohla být stavba nabyta do SJM“ odmítl soud s tím, že „není pravdou, že by se žalovaná dovolala relativní neplatnosti“.

8. Žalobu v části pod bodem II zamítl soud proto, že ve věci nelze aplikovat § 768 o. z., neboť toto ustanovení se netýká nemovitostí v zaniklém, leč nevypořádaném SJM.

9. Krajský soud v Brně („odvolací soud“) rozsudkem ze dne 29. 4. 2021, č. j. 13 Co 6/2021-237, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I a II potvrdil (výrok I), rozsudek soudu prvního stupně ohledně výše nákladů řízení před soudem prvního stupně změnil (výrok II), a uložil žalobci nahradit žalované náklady odvolacího řízení (výrok III).

10. Odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, vyšel z toho, že pozemek byl pořízen za trvání manželství účastníků a na zaplacení kupní ceny byly zčásti použity jejich společné peněžní prostředky; důkazní břemeno o tom, že je ve výlučném majetku žalobce, leží na žalobci (§ 144 obč. zák.). Pokud byla kupní cena pozemku zaplacená převodem peněžních prostředků z účtu žalobce, nelze určit, jaké konkrétní prostředky (společné nebo výhradní) byly na zaplacení kupní ceny použity, a je tak třeba mít za to, že kupní cena byla zaplacená částečně z peněz náležejících do společného jmění manželů.

11. Na výše uvedený právní závěr nemá podle odvolacího soudu vliv ani skutečnost, že uzavření kupní smlouvy dne 28. 6. 2007 předcházelo uzavření smlouvy o smlouvě budoucí

ze dne 17. 5. 2007, ani prohlášení žalované v kupní smlouvě v článku III odst. 2, neboť v řízení bylo prokázáno, že kupní cena byla částečně zaplacená ze společných peněžních prostředků.

12. K žalobě na úpravu bydlení podle § 768 o. z. odvolací soud uvedl: „Žaloba na úpravu bydlení po zániku manželství je přípustná pouze ve vztahu k domu nebo bytu. Tato skutečnost vyplývá přímo z § 768 a násl. O. z. Pokud se tedy žalobce domáhal úpravy bydlení na pozemku po zániku manželství, pak soud prvního stupně žalobu v této části zcela správně zamítl.“ Dále pak s odkazem na odbornou literaturu konstatoval: „Žalobu na úpravu bydlení po zániku manželství je možné věcně projednat pouze v případě, týká-li se domu nebo bytu, kde se ke dni zániku manželství nacházela rodinná domácnost bývalých manželů. Upravit poměry bydlení po zániku jejich manželství lze tedy podle § 768 a násl. O. z. pouze v případě, kdy rodinná domácnost k domu nebo bytu existovala v okamžiku rozvodu jejich manželství. Ze skutkových tvrzení žalobce ovšem vyplývá, že žalobce a žalovaná rodinnou domácnost nevedou nejspíše od prosince roku 2018 a jejich manželství bylo rozvedeno dne 24. 9. 2019. Lze proto uzavřít, že ke dni zániku jejich manželství již rodinnou domácnost v domě nevedli.“ Proto žalobě v této části nebylo možné vyhovět.

č. 48

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce (dále též „dovolatel“) dovolání. Jeho přípustnost podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („o. s. ř.“), spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a rovněž na vyřešení právní otázky, která nebyla dovolacím soudem doposud řešena.

14. Dovolatel uvádí, že odvolací soud a soud prvního stupně se odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při posuzování vlastnictví k pozemku parc. č. 1, jehož součástí je stavba s č. p. 2, k. ú. B., který zahrnul do společného jmění manželů, ačkoliv byl pořízen z majetku náležejícího do výlučného vlastnictví žalobce.

15. Právo nabytí pozemek vzniklo již na základě budoucí kupní smlouvy uzavřené před manželstvím. I budoucí kupní smlouva zakládá pohledávku (kterou lze vlastnit, či s ní jako s věcí disponovat) na povinnost uzavřít kupní smlouvu. Proto „se nepochybně jedná o transformaci výlučného majetku žalobce, který do společného jmění manželů nespadá (ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) zák. č. 40/1964 Sb., obč. zák., resp. § 709 odst. 1 písm. d) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění).“ Je tu rozpor se stanoviskem Nejvyššího soudu, publikovaným pod č. [42/1972](#) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní.

16. Rozpor s ustálenou rozhodovací praxí spočívá v tom, že soudy odchylně hodnotily povahu prohlášení jednoho z manželů v kupní smlouvě k otázce nabytí věci do společného jmění manželů (soukromá listina) jako smluvní modifikaci společného jmění manželů. Soudy nesprávně přenesly důkazní břemeno o správnosti soukromé listiny a původu peněz užitých k zaplacení kupní ceny za pozemek na toho, kdo pravost listiny prokázal (žalobce), ačkoliv tížilo toho, kdo vůli na listině projevil (žalovanou). V souvislosti s tím odkazuje dovolatel na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. [27 Cdo 2756/2018](#),

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. [22 Cdo 3646/2018](#), či na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2000, sp. zn. [22 Cdo 617/99](#).

17. Dále v rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu odvolací soud dospěl k závěru, že smísení jakékoli částky na bankovním účtu, na němž se nacházejí výlučné prostředky jednoho z manželů, z nichž má být hrazena kupní cena nemovité věci (bez ohledu na to, kolik se na daném bankovním účtu nachází „výlučných“ peněz), vede k závěru o změně režimu těchto peněžních prostředků, které jsou nadále součástí společného jmění manželů. Tento právní závěr se odchyluje od závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#).

č. 48

18. Otázka právního režimu stavby na pozemku ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, která byla do katastru nemovitostí zapsána za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve prospěch jen jednoho z manželů jako samostatná věc, a která po 1. 1. 2014 s odkazem na ustanovení § 3054 o. z. přestala jako samostatná věc existovat a stala se součástí věci hlavní (pozemku), nebyla dovolacím soudem doposud řešena. Daný právní stav vylučuje, aby soud jako předběžnou otázku hodnotil vlastnictví věci, která zanikla.

19. Soudy nesprávně vyhodnotily vztah ustanovení § 144 obč. zák. a § 3028 o. z.; § 144 obč. zák. za nové právní úpravy použitelný není, ani když je ve věci aplikován zákon č. 40/1964 Sb., neboť se jedná o svojí povahou procesní normu. Soudy tak nesprávně dospěly k závěru, že důkazní břemeno ohledně tvrzení, že věc spadá do výlučného majetku dovolatele, leží na dovolateli, a to s ohledem na nesprávné vyhodnocení vztahu mezi § 144 obč. zák. a § 980 o. z. Důkazní břemeno ohledně prokázání, že nemovitost spadá do výlučného vlastnictví dovolatele, tedy neleží na dovolateli, s ohledem na jemu svěřený zápis v katastru nemovitostí.

20. Dále soudy obou stupňů, v rozporu s judikaturou v dovolání uvedenou, nesprávně nepřihlédly k tomu, že žalovaná uplatnila v podání ze dne 16. 7. 2020 námitku relativní neplatnosti ohledně dispozic na účtech dovolatele co do částek přesahujících 10.000 Kč. Vzhledem k uplatnění této námítky tedy nedošlo k nabytí předmětných nemovitostí do společného jmění manželů.

21. Dovolatel dále tvrdí: „V rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena otázka podmínek k projednání žaloby podané s odkazem na ustanovení § 769, resp. § 768 o. z. V této věci odvolací soud, pokud se zabýval posouzením eventuálního petitu, vyšel z předpokladu, že pro věcné projednání žaloby je nezbytné, aby ke dni rozvodu manželství účastníci (manželé) sdíleli rodinnou domácnost v dané nemovitosti, u níž žádají řešit otázku bydlení. Tento závěr má žalobce za nesprávný z toho důvodu, že zákonné ustanovení ničeho o okamžiku, do něhož měli manželé sdílet rodinnou domácnost, neuvádí. Takový výklad nepřipustně nutí rozvádějící se páry spolu dlít formálně v rodinné domácnosti, ač k tomu není žádný rozumný důvod.“

22. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

23. Žalovaná se k dovolání vyjádřila podáním ze dne 20. 9. 2021; polemizuje s dovolací argumentací a navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

25. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

26. Přípustnost dovolání zakládá, jak blíže rozvedeno dále, skutečnost, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a na posouzení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

K důkaznímu břemenu ve sporu o to, zda věc je předmětem společného jmění manželů:

27. Soudy vyšly z toho, že ve věci je třeba aplikovat § 144 obč. zák., podle kterého platí: „Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.“ Dovolatel poukazuje na procesní charakter tohoto ustanovení a tvrdí, že – byť je věc jinak třeba posoudit podle § 143 a násl. Obč. zák. – není již použitelné. „Právní závěr soudu prvního stupně by zaváděl dualitu režimu společného jmění, kdy by v části majetku nabytého před účinností NOZ (tím má na mysli zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pozn. Dovolacího soudu) byla u stejných manželů dána tato zákonná domněnka, ale v případě majetku nabytého po účinnosti NOZ již nikoli“. Poukazuje i na účinky domněnky uvedené v § 980 a násl. O. z.; tvrdí, že tato domněnka svědčila v jeho prospěch a tak jej nebylo možné zatížit důkazním břemenem o tom, že věc je v jeho výlučném majetku.

28. Rozhodnutí odvolacího soudu v této části závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, výslovně vyřešena, a to otázky důkazního břemene ve sporu ohledně toho, zda věc patří do společného jmění manželů (zde nemovitost evidovaná v katastru nemovitostí). Dovolání je tak v této části přípustné, není však důvodné.

29. Dovolací soud při řešení otázky důkazního břemene mezi stranami vychází z tzv. Rosenbergovy teorie dělení důkazního břemene, označované jako teorie analýzy norem, která je i současnou civilistickou doktrínou považována za primární a odpovídající procesním pravidlům obsaženým v účinném občanském soudním řádu (k tomu srovnej: Rosenberg, L.: Die Beweislast auf der Grundlage des Bürgerlichen Gesetzbuches und der Zivilprozessordnung, první vydání 1900, druhé, podstatně doplněné vydání 1922, citován in:

Macur, J.: Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu, Brno, Masarykova univerzita, 1996, str. 65 a násl. A 79 – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3108/2010](#)).

30. Tato teorie vychází ze struktury právních předpisů a na důkazní břemeno usuzuje podle právních účinků tvrzených jednou nebo druhou procesní stranou. Podle teorie analýzy norem je nutno vycházet ze základního pravidla, podle něhož každá strana má tvrdit a dokazovat skutečnosti, které odpovídají skutkovým znakům právní normy, na níž zakládá svůj nárok nebo námitky v daném řízení. Rozhodujícím kritériem dělení důkazního břemene jsou v tomto pojetí právní normy.

č. 48

31. Základní pravidlo dělení důkazního břemene vycházející z této teorie stanoví, že procesní strana, jejíž cíle nelze dosáhnout bez použití určité právní normy, nese břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně splnění skutkových předpokladů uplatnění této normy. Každá strana má proto dokázat skutkové předpoklady právní normy, která je této straně příznivá. Při úvaze o tom, které normy mají být pokládány za příznivé žalobci a které za příznivé žalovanému, se vychází z principu stavby norem, který je dán vzájemným postavením tzv. základní normy (někdy označované i jako „nároková norma“) a protinormy. Základní norma zakládá určitý právní nárok či právo. Žalobce je zatížen důkazním břemenem ohledně všech znaků skutkové podstaty této základní normy, ledaže by pro některý z nich platilo zvláštní pravidlo dělení důkazního břemene (např. jako je tomu u presumpce dobré víry).

32. Žalovaný se může proti žalobě bránit různými způsoby, včetně toho, že bude přednášet skutečnosti, které navazují na žalobcem přednesený skutkový stav (přinejmenším jej připouštějí jako možný), ale které zároveň spadají pod skutkovou podstatu jiné právní normy, jejíž účinky vylučují právní následek plynoucí ze základní (nárokové) normy. Jde tedy o model „ANO – ALE“. Protinorma působí proti normě základní. Buď zabráňuje vzniku účinků základní normy, takže tyto její účinky se vůbec nemohou uplatnit a právní výsledek jejího působení nenastane, anebo nastane situace, kdy protinorma uplatní své působení později, takže právo, které vzniklo a uplatnilo se jako účinky normy základní, bude později působením účinků protinormy zrušeno; může jít i o protinormu mající za následek zánik vymahatelnosti nároku (promlčení). K tomu viz Macur, J.: tamtéž, str. 65 a násl.; Lavický, P.: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha: Nakladatelství Leges, 2017; viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2020, sp. zn. [22 Cdo 1287/2020](#).

33. Základní norma týkající se nabytí věci do SJM byla obsažena v § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. [o závazky, jejichž režim je upraven v § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák., v tomto řízení nejde]. Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství. Protinorma stanoví, že do SJM nepatří majetek nabytý za podmínek uvedených v základní normě, pokud byl získán dědictvím nebo darem, majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Struktura této normy (§ 143 odst. 1 obč. zák.) určuje rozložení důkazního břemene; ten, kdo tvrdí, že jde o majetek v SJM, prokazuje, že byl nabyt za trvání manželství;

prokáže-li se tato skutečnost, je na tom, kdo nabytí do SJM i za tohoto stavu popírá, aby prokázal, že nastaly skutečnosti uvedené v protinormě.

34. Z toho se podává, že rozložení důkazního břemene není závislé na § 144 obč. zák., ale na struktuře § 143 odst. 1 obč. zák.; domněnka uvedená v § 144 obč. zák. je tak nadbytečná.

35. To obdobně platí i pro dokazování v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; prokáže-li se, že věc nabytí v tzv. zákonném režimu jeden z manželů nebo oba manželé společně za trvání manželství, má se za to, že věc je součástí společného jmění; toho, kdo přesto tvrdí, že jsou splněny podmínky pro nezařazení věci do společného jmění, uvedené zejména v § 709 odst. 1 pod písm. a) až e) o. z., tíží důkazní břemeno ohledně skutečností tam uvedených. Tento závěr ostatně sdílí i aktuální komentářová literatura (k tomu srovnej Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 772 a tam citovaná literatura, dále pak Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 146).

36. Je otázka, zda se uvedené vztahuje na věci (zpravidla nemovitosti) evidované ve veřejném seznamu, zpravidla katastru nemovitostí.

37. Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem (§ 980 odst. 2 o. z. věta první).

38. Interpretace textu právního předpisu nemůže spočívat jenom na jeho jazykovém výkladu, ale také na dalších metodách, jako je kupř. výklad teleologický. Jazykovým výkladem, v jehož rámci je zjišťován sémantický význam vykládaného ustanovení, interpretace samozřejmě vždy začíná. „Jazykový výklad je pouhým prvotním přiblížením se právní normě, jejímž nositelem je právní předpis (viz náleží pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#); ve vztahu k současnému občanskému zákoníku náleží Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. [I. ÚS 1587/17](#)). Odpověď na otázku, zda je text zákona skutečně přesným vyjádřením právní normy, či zda je zapotřebí jej vykládat restriktivně nebo naopak extenzivně, nebo zda má být právní norma jinak zpřesněna, mají dát další interpretační metody (srov. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2427/12](#)). Vázanost soudce zákonem (čl. 95 odst. 2 Ústavy) neznamena vázanost jeho slovy (doslovným zněním), ale smyslem. Podle náleží pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#) (a mnoha náleží jej citujících) soud „není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci“.

39. Jestliže se soudce odchyluje od nejširšího možného jazykového významu textu právního předpisu, nejde již o pouhou interpretaci, ale o tzv. soudcovské dotváření práva. Ta je možná jenom tehdy, pokud existuje tzv. mezera v zákoně. Mezer mohou být různé druhy. Patří k nim i nepravé zakryté mezery: „O nepravou zakrytou mezeru jde tehdy, je-li text zákona formulován příliš široce, takže je nutno jej za pomoci teleologické redukce interpretovat úžeji,

než jak by se zdálo podle jeho jazykového znění. Jde tedy o odepření aplikace daného ustanovení na případy, na které sice dopadá jeho dikce, nikoli však smysl a účel“ (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. [I. ÚS 318/06](#); k teleologické redukci viz dále též nálezn pléna Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [Pl. ÚS 41/02](#). K tomu dále viz podrobně Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, 2. vydání, s. 68 a násl., a další literaturu tam uvedenou).

40. O takový případ jde i v § 980 odst. 2 o. z. Jeho jazyková formulace je velmi široká a nijak neomezuje dosah tohoto ustanovení a jeho aplikaci v různých situacích. Podle slovního znění tedy dopadá jak na třetí osoby, které vycházejí ze stavu zapsaného v katastru nemovitostí, tak na samotné manžele. Vzhledem k tomu, že jazykový výklad není jedinou ani rozhodující metodou, je nutno provést teleologický výklad tohoto ustanovení.

č. 48

41. Smyslem a účelem presumpce správnosti zápisu ve veřejném seznamu je ochrana každého, kdo jedná v důvěře v zápis v katastru nemovitostí (či jiném veřejném seznamu). Jde o to, aby se každý mohl na tyto zápisy spolehnout. Chrání se tedy dobrá víra v to, že zápis je správný a úplný. Jinak řečeno, úprava veřejných seznamů včetně § 980 odst. 2 o. z. byla přijata za účelem ochrany právní jistoty třetích osob jednajících v důvěře ve správnost a úplnost zápisů v těchto seznámech.

42. Ustanovení § 980 odst. 2 o. z. má chránit třetí osoby (veřejnost), které vycházely ze stavu zapsaného v katastru nemovitostí, i když tento stav neodpovídal skutečnosti. Manžela toho, kdo je v katastru nemovitostí zapsán jako vlastník, však za „veřejnost“ či „třetí osobu“ považovat nelze. To je ostatně zřejmé z toho, že pokud by byla domněnka obsažená v § 980 odst. 2 o. z. vztažena i na poměr mezi osobou zapsanou jako vlastník v katastru nemovitostí a jejím manželem, důsledkem by nebyla ochrana manžela nezapsaného jako bezpodílový spoluvlastník, ale ztížení jeho situace. Nestačilo by mu prokázat, že věc byla nabyta za trvání manželství, ale ještě by jej tížilo důkazní břemeno ohledně neexistence výjimek z nabytí do SJM. Účelem § 980 odst. 2 o. z. však není ztížení situace manžela knihovního vlastníka, ale poskytnutí ochrany třetím osobám.

43. Zákonná ochrana se týká třetích osob jednajících v důvěře v zápis do veřejného seznamu (zde katastru nemovitostí), což je vidět třeba při nabývání od neoprávněného podle § 984 o. z. Manžel knihovního vlastníka není tím, koho by bylo zapotřebí takto chránit; naopak je to on, kdo se mohl a měl postarat o uvedení případného nesprávného zápisu do souladu se skutečným právním stavem.

44. Účelem § 980 odst. 2 o. z. je ochrana dobré víry třetích osob – domněnka správnosti a úplnosti zápisu má zaručit, aby se na (formálně) zapsaný stav v katastru nemovitostí mohl každý spolehnout, i když je v rozporu se stavem skutečným. Dosah § 980 odst. 2 o. z. by neměl jít dál, než kam sahá jeho účel. Proto je zapotřebí pomocí teleologické redukce zúžit příliš široce formulovaný text tohoto ustanovení a dovodit, že § 980 odst. 2 o. z. se vztahuje na třetí osoby, nikoliv na vzájemný vztah mezi manžely týkající se nemovitosti evidované v katastru nemovitostí jako vlastnictví jen jednoho z nich. Nemůže proto ani mít vliv na rozdělení důkazního břemene ve sporu (bývalých) manželů o určení, že věc je součástí SJM.

45. Prokáže-li se tedy v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, že věc nabyt v tzv. zákonném režimu jeden z manželů nebo oba manželé společně za trvání manželství,

má se za to, že věc je součástí společného jmění; toho, kdo tvrdí, že jsou splněny podmínky pro nezařazení věci do společného jmění, uvedené zejména v § 709 odst. 1 a 3 o. z., tíží důkazní břemeno ohledně skutečností tam uvedených. To platí v poměrech mezi manžely i pro věc evidovanou ve veřejném seznamu jako vlastnictví jen jednoho z účastníků.

46. Jestliže soudy v dané věci vyšly z toho, že pokud nemovitost byla nabyta za trvání manželství, leželo důkazní břemeno ohledně skutečností zakládajících tzv. výluky ze SJM na žalobci, je jejich právní názor správný a uplatněný dovolací důvod ohledně řešení této otázky není dán.

K povaze prostředků na bankovním účtu dovolatele:

47. Přípustnost dovolání spatřuje dovolatel v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, představované např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#), a to v otázce „smísení“ částek na bankovním účtu jednoho z manželů, kdy část uložených prostředků má původ ve výlučných prostředcích a druhá v SJM. Tento předpoklad přípustnosti je dán a dovolání je důvodné.

48. Soudy vyšly ze zjištění, že na účet žalobce, ze kterého byla placena kupní cena a na kterém byly uloženy jeho výlučné prostředky, byly před placením kupní ceny uloženy i prostředky v SJM ve výši 28 131 Kč. Soud prvního stupně pod bodem 36. rozsudku konstatoval: „Pokud pak byla kupní cena pozemku uhrazena převodem z účtu žalobce, nelze určit, jaké konkrétní prostředky byly na zaplacení použity a je tak třeba mít za to, že kupní cena byla hrazena částečně z peněz náležejících do SJM. Pozemek p. č. 1 v k. ú. B. se tak stal součástí společného jmění manželů.“ Stejný názor zaujal i odvolací soud.

49. Právní otázka, na které rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, je, zda v případě, že kupní cena za nemovitost, kterou měl nabýt jeden z manželů do výlučného vlastnictví, byla hrazena z účtu, na kterém byly jak prostředky původem z výlučného, tak i ze společného majetku, je tato nemovitost nutně ve společném jmění manželů.

50. Vzhledem k tomu, že k nabytí pozemku došlo v roce 2007, je třeba postupovat podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

51. „Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka“ [§ 143 odst. 1 písm. a) obč. zák.].

„Peněžní prostředky na účtu vedeném peněžním ústavem na základě smlouvy o běžném účtu nebo smlouvy o vkladovém účtu nejsou v majetku majitele účtu, v jehož prospěch byl tento účet zřízen, nýbrž v majetku peněžního ústavu. Oprávnění majitele účtu, spočívající v tom, aby na základě jeho příkazu byly vyplaceny peněžní prostředky z účtu, představuje pohledávku z účtu u peněžního ústavu“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. [35 Odo 801/2002](#)).

52. V další věci Nejvyšší soud uvedl: „Důsledkem takového postupu však není skutečnost, že se výlučné finanční prostředky žalobkyně staly po jejich vložení na účet a následném výběru finančními prostředky tvořícími součást společného jmění manželů, ale zůstaly ve výlučném vlastnictví žalobkyně. Na tom nemůže ničeho změnit ani skutečnost, že na účtu žalovaného se v době vkladu nacházely již i prostředky tvořící společné jmění manželů. Samotným uložením výlučných finančních prostředků na účet u peněžního ústavu a jejich následným výběrem nedochází ke změně právního režimu v tom smyslu, že by se uvedené finanční prostředky staly součástí společného jmění manželů“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#)).

53. Není důvodu, aby nebylo možné rozlišovat mezi výlučnými prostředky a prostředky náležejícími do SJM, byť jsou uloženy na jednom bankovním účtu. Opačný závěr by nedůvodně nutil manžele k zakládání „oddělených“ bankovních účtů, přičemž se však může v každém konkrétním případě stát, že na účet s prostředky ve výlučném majetku bude připsána (byť bagatelní) částka ze SJM; v takovém případě není správný závěr, že by výlučné prostředky nebylo – v poměrech konkrétní věci – možné od společných odlišit. Jestliže byly na účet u peněžního ústavu patřící jednomu z manželů uloženy jeho výlučné peněžní prostředky i prostředky pocházející ze společného jmění manželů, neznamena to, že by bez dalšího na všechny platby z tohoto účtu bylo nutné pohlížet jako na plné nebo částečné platby ze společného jmění manželů. Bude vždy záležet na okolnostech dané věci, na výši uložených prostředků, jejich původu a na výši platby. Stejný závěr se podává i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#).

54. V případě přijetí opačného názoru by žalované postačovalo zaslat žalobci před nákupem pozemku na účet bagatelní částku pocházející ze SJM, čímž by docílila znemožnění nabytí pozemku žalobcem do jeho výlučného vlastnictví (*argumentum ad absurdum*).

55. V této věci soudy nezvažovaly, zda výše výlučných prostředků uložených na bankovním účtu dovolatele v době platby byla dostatečná k úhradě kupní ceny pozemku a nepřihlíděly k okolnostem věci, zejména k obsahu kupní smlouvy a k prohlášení žalované o původu kupní ceny – k tomu viz níže.

56. Rozhodnutí odvolacího soudu, pokud vychází z toho, že pozemek byl zakoupen alespoň zčásti ze společných prostředků a je součástí SJM, je tak v této části předčasně, a tudíž i nesprávné (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

K povaze prohlášení v kupní smlouvě:

57. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že odvolací soud nesprávně vyhodnotil povahu prohlášení, které žalovaná učinila v kupní smlouvě ze dne 28. 6. 2007. Prohlášení nelze posuzovat jako jakousi „modifikační“ dohodu ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. [22 Cdo 2779/2008](#), jak soudy uvedly, neboť prohlášení manželky není dohodou, nýbrž jednostranným projevem vůle. Dovolatel však v této souvislosti neuvádí konkrétní předpoklad přípustnosti dovolání.

58. Dovolací soud však pro úzkou spojitost s předchozím bodem k tomu uvádí: Soudy považovaly prohlášení žalované v kupní smlouvě, že kupovaný pozemek patří do výlučného vlastnictví žalobce, za irelevantní; soud prvního stupně odkázal na judikaturu

týkající se způsobů modifikace společného jmění (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. [22 Cdo 2779/2008](#)) a uzavřel, že takové prohlášení nemůže změnit zařazení věci do SJM; tomu přisvědčil i odvolací soud.

59. Závěry uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu se však uplatní pouze tam, kde věc byla nepochybně v SJM. Kupní cena za pozemek nemusela být žalobcem zaplácena nutně z prostředků v SJM, a to z toho důvodu, že na účtu se nacházely jak prostředky ze společného jmění, tak prostředky z výlučného vlastnictví žalovaného (viz výše). V takovém případě prohlášení žalované nabývá významu, neboť je důležité pro posouzení, zda došlo k nabytí věci za prostředky tvořící SJM, za prostředky výlučné, či jak za prostředky společné, tak i výlučné. Soudy tak pochybily, když uvedené prohlášení považovaly za nevýznamné.

60. Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost. Je-li soukromá listina použita proti osobě, která listinu zjevně podepsala, nebo proti jejímu dědici nebo proti tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, má se za to, že pravost a správnost listiny byla uznána (§ 565 o. z.)

č. 48

61. Prohlášení žalované obsažené v čl. III. odst. 2 kupní smlouvy ze dne 28. 6. 2007 je obsahem soukromé listiny podle § 565 o. z., který pro případ, že listina je použita proti osobě, která ji zjevně podepsala (zde proti žalované) stanoví vyvratitelnou domněnku pravosti a správnosti listiny. Důkazní břemeno ohledně skutečností, které by vylučovaly pravost a správnost listiny, leželo na žalované. Jestliže žalovaná nikterak relevantně nezpochybnila pravost a správnost soukromé listiny a neprokázala opak toho, co se v ní uvádí, a pokud v ní žalovaná deklarovala, že prostředky užití ke koupi pozemku nepocházejí ze SJM, pak závěr, že kupní cena byla uhrazena, byť částečně, z prostředků ze SJM, je za situace, že na účtu byly uloženy i výlučné prostředky žalobce, přinejmenším předčasny.

62. Jinak řečeno: Jsou-li na účtu u peněžního ústavu patřícím jednomu z manželů uloženy peněžní prostředky původem jak ze SJM, tak i z výlučného majetku, přičemž za prostředky z tohoto účtu nepřevyšující výši uložených výlučných prostředků je pořízena věc výslovně do vlastnictví toho, jehož výlučné prostředky byly v dostatečné výši na účtu uloženy, a druhý manžel výslovně souhlasí s tím, že jde o věc pořízenou za výlučné prostředky, je třeba vyjít z toho, že i nabytá věc je ve výlučném vlastnictví. Důkaz o opaku je na tom, kdo to popírá.

63. Pokud tedy odvolací soud uzavřel, že „je třeba mít za to, že kupní cena byla zaplácena částečně z peněz náležejících do společného jmění manželů,“ aniž by vzal v kontextu okolností této věci v potaz prohlášení žalované v kupní smlouvě a jeho důsledky, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

K otázce právního režimu stavby:

64. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že dosud nebyla dovolacím soudem řešena otázka, týkající se právního režimu stavby na pozemku (ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů), která byla do katastru nemovitostí zapsána před 1. 1. 2014, ve prospěch jednoho z manželů, a jako samostatná věc po 1. 1. 2014 přestala existovat a stala se součástí věci hlavní (pozemku). Podle dovolatele je vyloučeno, aby soud jako předběžnou otázku hodnotil vlastnictví věci, která zanikla.

65. Tato otázka je však řešena konstantní judikaturou. „Režim podle ustanovení § 506 o. z. se nevztahuje na stavby, které jsou věcí ve smyslu občanskoprávním a vznikly před 1. 1. 2014. Aby se takové stavby staly součástí pozemku, musel by být naplněn předpoklad uvedený v § 3054 o. z., tedy že vlastník pozemku je zároveň vlastníkem stavby stojící na tomto pozemku“ (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [22 Cdo 892/2016](#)). V této věci je mimo jiné sporné, zda stavba je či není součástí SJM, tato otázka by musela být v předchozím řízení postavena najisto.

66. Tato námitka tak nemůže založit přípustnost dovolání.

67. Dovolací soud nepřehlédl argumentaci odvolacího soudu ohledně vlastnictví stavby pod bodem 16. rozsudku, kterou dovolatel nijak nezpochybňuje; jde o aplikaci závěrů rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. [31 Cdo 2008/2020](#). I kdyby se tak v dalším řízení postavilo najisto, že pozemek je ve výlučném majetku žalobce, nemělo by to bez dalšího za následek závěr o tom, že dům není součástí SJM účastníků.

K údajné transformaci práva ze smlouvy o smlouvě budoucí:

68. Tvzený důvod přípustnosti dovolání pro rozpor se stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. [Cpj 86/71](#), k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, publikovaným pod č. 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, není dán; dovolatel údajný rozpor blíže nevysvětluje a toto stanovisko se o smlouvě o smlouvě budoucí vůbec nezmiňuje. Ostatně, i kdyby tu o dovolatelem tvrzenou transformaci mohlo vůbec jít, muselo by k nabytí vlastnického práva na základě takové smlouvy přistoupit zaplacení kupní ceny; režim nabyté věci by se tak nutně musel řídit původem prostředků užitých na zaplacení kupní ceny, nikoliv tím, kdo byl účastníkem uvedené smlouvy.

K námitce relativní neplatnosti:

69. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce uplatnění námitky relativní neplatnosti. Odkazuje přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. [21 Cdo 948/2006](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. [26 Odo 694/2006](#) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. [30 Cdo 437/2003](#).

70. Odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu ohledně uvedené, žalobcem tvrzené námitky neplatnosti, jsou natolik kusá, že jejich správnost nelze věcně přezkoumat. Nesplňují nároky kladené na odůvodnění rozhodnutí, uvedené v § 157 odst. 2 o. s. ř., a řízení je tak postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.)

71. Již jen na okraj, aniž by dovolací soud předjímal závěr o tom, zda takovou námitku žalovaná skutečně uplatnila, se uvádí, že v dalším řízení lze přihlédnout k tomu, co se o námitce relativní neplatnosti uvádí v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. [32 Odo 722/2003](#), a také k tomu, že takovou námitku je třeba adresovat všem účastníkům údajně neplatného

právního jednání (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. [26 Odo 694/2006](#)).

K zamítnutí žaloby na zrušení práva žalované užívat pozemek, jehož součástí je stavba, a aby jí bylo uloženo tento pozemek vyklidit; k aplikaci § 768 a 769 o. z.:

72. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že doposud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena otázka podmínek k projednání žaloby podané s odkazem na ustanovení § 769 a § 768 o. z.

73. Žalobce se domáhal, aby pro případ, že by nebylo vyhověno žalobě na vyklizení, bylo zrušeno právo žalované užívat pozemek, jehož součástí je stavba, aby jí nebylo přiznáno právo na náhradní bydlení a aby jí byla uložena povinnost pozemek vyklidit. Tvrdil, že žalovaná nemovitost i nadále užívá, za užívání nic nehradí, považuje soužití s žalobcem za nesnesitelné a neudržitelné. Žalobce si byl proto nucen zajistit jiné dočasné bydlení, aby ušetřil zúčastněné trvalých sporů.

74. Podle formulace žalobního návrhu („aby bylo zrušeno právo žalované užívat pozemek“ jehož součástí je stavba) jde o nárok uvedený v § 768 o. z., nikoliv v § 769 o. z.; posledně uvedené ustanovení se týká případů, kdy manželé neměli k domu nebo bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, stejné, popřípadě společné právo, a nepředpokládá zrušení práva jednoho z manželů k bydlení; nárok, který žalobce uplatnil a o kterém soud prvního stupně rozhodoval pod bodem II rozsudku, je upraven jen v § 768 o. z. Ustanovení § 769 o. z., které neumožňuje zrušení práva v nemovitosti bydlet, by se uplatnilo až v případě, že by soud zjistil, že v této věci je žalobce výlučným vlastníkem pozemku, jehož součástí je dům (příp. domu samotného, pokud by se k 1. 1. 2014 nestal podle § 3054 o. z. součástí pozemku, neboť dům a pozemek měly různý vlastnický režim). To se však zatím nestalo a proto § 769 o. z. nebyl aplikován a na jeho výkladu rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí. Pokud by jeho aplikace byla na místě, postačí žalobní návrh na vyklizení, o kterém soud prvního stupně rozhodoval pod bodem I rozsudku.

75. Výkladem § 768 o. z. se dovolací soud již zabýval v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. [26 Cdo 1040/2021](#), ve kterém uvedl, že ze znění tohoto ustanovení (§ 768) plyne, že míří především na případy zrušení společného práva nájmu (§ 745 o. z.) či na jiné obligační tituly stejného nebo společného práva bydlení, čemuž nasvědčují hlediska uvedená v § 768 odst. 1 věta za středníkem o. z., ke kterým by měl soud přihlížet při rozhodování o tom, kterému z manželů dosavadní právo zruší a za jakou náhradu. Nelze vyloučit použití uvedeného ustanovení i na věcněprávní tituly (např. společná služebnost užívání bytu), nebude se však vztahovat na společné právo v bytě nebo domě ve společném jmění manželů či stejné právo v rámci podílového spoluvlastnictví manželů. Samostatná úprava vypořádání společného jmění manželů (§ 736 a násl. O. z.) a samostatná úprava zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví (§ 1140 a násl. O. z.) použití § 768 o. z. neumožňuje. To, že jej nelze použít na nemovitost ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, vyplývá z hypotézy § 768 odst. 1 o. z. („manželé měli k domu nebo bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, stejné, nebo společné právo“). Proto jeho aplikace v této věci nepřicházela do úvahy, byť i z jiných důvodů, než uvedl odvolací soud; nicméně výrok jeho rozhodnutí je v této části v souladu s judikaturou dovolacího soudu.

76. Dovolání proti této části rozsudku (tj. proti výroku rozsudku odvolacího soudu pod bodem I., pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II) tak není přípustné; proto je dovolací soud, pokud směřuje do výroku pod bodem I rozsudku odvolacího soudu, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II, odmítl (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

77. V dalším řízení může vyjít najevo, že zatímco pozemek je ve výlučném majetku žalobce, dům je součástí SJM, a tak se nestal k 1. 1. 2014 součástí pozemku (§ 3054 o. z.). Jestliže se tedy v průběhu řízení ukáže, že vztah pozemku a stavby na něm zřízené věc je možné po právní stránce – z hlediska § 3054 o. z. – posoudit jinak než podle účastníkovy (zde žalobcovy) právního názoru, vyzve jej soud, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností; zejména aby uvedl, zda pro tento případ žádá vyklizení samotného pozemku a případně doplnil potřebná tvrzení a navrhl potřebné důkazy (§ 118a odst. 2 a 3 o. s. ř.). Soud může v takovém případě rozhodnout o vyklizení samotného pozemku, avšak žalobu v části, pokud se jí žalobce domáhá vyklizení domu jako jeho součásti, zamítnout. Tím však dovolací soud nijak nepředjímá výsledek řízení.

78. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je částečně důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu v dotčené části a v nákladových výrocích zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud zčásti i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně v rozsahu zrušení (tj. pokud jde o výrok o vyklizení nemovitosti a v nákladových výrocích) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

č. 49

Nejsou-li zde žádné jiné okolnosti, jež by takový postup odůvodňovaly, není insolvenční správce jen proto, že na něj přešlo dispoziční oprávnění k majetku zahrnutému do majetkové podstaty dlužníka, legitimován k podání žaloby na vyklizení nemovitosti vůči dlužníku, který tuto nemovitost používá k bydlení své rodiny.

Insolvence, Majetková podstata, Vyklizení nemovitosti

§ 285 odst. 2 IZ, § 246 odst. 1 IZ

č. 49

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1277/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.1277.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 26 Co 173/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Benešově rozsudkem ze dne 18. 7. 2019, č. j. 6 C 323/2018-86, zamítl žalobu, kterou se žalobce (JUDr. J. V., LL. M., jako insolvenční správce dlužníka M. P.) domáhal vůči žalovanému (dlužníku) vyklizení nemovitostí – pozemku parcelní č. st. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2, pozemku parc. č. st. 3, jehož součástí je stavba – garáž bez č. p./č. e., a pozemku parc. č. 4, zapsaných na listu vlastnictví č. 5, v katastrálním území Č. (dále též jen „sporné nemovitosti“) [výrok I.], a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně vyšel při posuzování žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že:

[1] Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 20. 6. 2017 (mimo jiné) zjistil úpadek žalovaného, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenční správce dlužníka ustanovil JUDr. E. J. Na schůzi věřitelů konané dne 19. 9. 2017 (B-6) byla soudem ustanovená insolvenční správce odvolána z funkce a novým insolvenčním správcem dlužníka byl ustanoven žalobce. Usnesením ze dne 19. 9. 2017 potvrdil insolvenční soud ustanovení nového insolvenčního správce.

[2] Sporné nemovitosti jsou ve vlastnictví dlužníka, který je užívá k bydlení. Původní insolvenční správce zapsala sporné nemovitosti do soupisu majetkové podstaty dlužníka, přičemž k jejich zpeněžení v insolvenčním řízení dosud nedošlo.

3. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně – cituje ustanovení § 217 odst. 1, § 228, § 229 odst. 3 písm. c), § 246 odst. 1, § 285 odst. 2 a § 294 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a ustanovení § 1040 zákona

č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) – dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

4. Přitom zdůraznil, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka přešla dispoziční oprávnění k majetku zahrnutému do soupisu majetkové podstaty (tedy i ke sporným nemovitostem) na insolvenčního správce, který je nadále oprávněn s tímto majetkem nakládat ve smyslu § 228 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona. V projednávané věci však nejde o výkon dispozičních oprávnění s majetkovou podstatou vůči třetím osobám (kde insolvenční správce vystupuje místo vlastníka věci), nýbrž o právní kroky, které insolvenční správce činí přímo vůči samotnému dlužníku jako vlastníku dotčené věci.

5. Jestliže dlužník používá nemovitost k bydlení své rodiny, insolvenční zákon výslovně předpokládá, že ztratí právní titul, který jej opravňuje nemovitost užívat, až okamžikem jejího zpeněžení. Žalobce jako insolvenční správce proto není (bez zřetele k tomu, že na něj přešla dispoziční oprávnění) aktivně legitimován v řízení o vyklizení sporných nemovitostí. Teprve poté, co nemovitosti budou zákonným způsobem zpeněženy a vlastnictví k nim přejde na nabyvatele, může se (případně) jejich nový majitel domáhat ochrany svého vlastnického práva vůči dlužníkovi.

6. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 11. 2019, č. j. 26 Co 173/2019-106, k odvolání žalobce potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

7. Odvolací soud – odkazuje dále na ustanovení § 1012 větu první o. z. – přitakal soudu prvního stupně v závěru, podle kterého z ustanovení § 285 odst. 2 insolvenčního zákona vyplývá, že dlužník je oprávněn užívat nemovitosti ve svém vlastnictví (zahrnuté do soupisu jeho majetkové podstaty) k zajištění bytové potřeby až do okamžiku jejich zpeněžení. Poukaz žalobce na důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2018, sp. zn. [29 Cdo 6097/2017](#), měl odvolací soud s ohledem na poměry dané věci za nepřiléhavý, když v něm formulované závěry se týkají možnosti insolvenčního správce vymáhat za dlužníka v rámci svých dispozičních oprávnění s majetkovou podstatou jeho nepeněžitě pohledávky vůči třetím osobám.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Dovolatel namítá, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že žalobě vyhoví.

9. Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně posoudil otázku, zda prohlášením konkursu na majetek dlužníka přechází na insolvenčního správce oprávnění užívat nemovitosti zapsané do majetkové podstaty, jejichž vlastníkem je dlužník, a zda je proto oprávněn požadovat po dlužníku, aby tyto nemovitosti vyklidil, přestože je využívá k zajištění potřeby svého bydlení nebo bydlení své rodiny.

10. Dovolatel argumentuje ve prospěch závěru, že ustanovení § 285 odst. 2 insolvenčního zákona nezakládá dlužníku právo užívat nemovitost náležející do majetkové podstaty k bydlení své rodiny až do jejího zpeněžení v insolvenčním řízení. Právo takovou nemovitost užívat (případně ji přenechat k užívání jinému) náleží po prohlášení konkursu dle § 246 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenčnímu správci, jakožto osobě s dispozičním oprávněním. V této souvislosti dovolatel opětovně poukazuje na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku sp. zn. [29 Cdo 6097/2017](#). Není pak možné (pokračuje dovolatel), aby právo užívat nemovitost současně svědčilo jak dlužníku, tak insolvenčnímu správci. Je-li součástí dispozičních oprávnění insolvenčního správce právo nemovitost užívat, může se tohoto práva domáhat soudně i vůči dlužníku.

11. Smysl ustanovení § 285 odst. 2 insolvenčního zákona podle dovolatele spočívá pouze v tom, že deklaruje povinnost nabyvatele zpeněžené nemovitosti využít „zákonnou cestu pro dosažení vyklizení nemovitosti žalobou, tj. nikoli svépomocí“.

č. 49

12. Ve prospěch výkladu zastávaného soudy nižších stupňů podle přesvědčení dovolatele nelze argumentovat ani ustanovením § 1012 věty první o. z., podle kterého má vlastník právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Toto ustanovení stanovuje meze vlastnického práva, mezi něž ovšem patří i samotný insolvenční zákon. Dlužník je tak „povinen strpět proceduru insolvenčního práva, včetně vyklizení nemovitosti“.

III.

Přípustnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

14. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení otázek dovoláním predestřených (týkajících se výkladu ustanovení § 285 odst. 2 insolvenčního zákona), dosud v daných souvislostech Nejvyšším soudem neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

17. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

Podle ustanovení § 246 odst. 1 insolvenčního zákona prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv

a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

Dle ustanovení § 285 insolvenčního zákona byla-li zpeněžena nemovitost, kterou dlužník používá k bydlení své rodiny, anebo byt ve vlastnictví dlužníka, je dlužník povinen je vyklidit. Neučiní-li tak dobrovolně, může se nabyvatel domáhat vyklizení žalobou u soudu; nejde o incidenční spor (odstavec 2). Při vyklizení podle odstavce 2 přísluší dlužníku stejná bytová náhrada jako při výpovědi nájmu bytu dané nájemci pro hrubé porušení povinností vyplývajících z nájmu bytu (odstavec 3).

č. 49

S výjimkou ustanovení § 285 odst. 3 insolvenčního zákona platí citovaná ustanovení v nezměněné podobě od přijetí insolvenčního zákona. Ustanovení § 285 odst. 3 insolvenčního zákona ve výše uvedené podobě je účinné od 1. 1. 2008 [po novele provedené zákonem č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím]; původní znění tohoto ustanovení určovalo, že při vyklizení podle odstavce 2 přísluší dlužníku stejná bytová náhrada jako v případě přivolení k výpovědi z nájmu bytu podle § 711 odst. 1 písm. d) občanského zákoníku.

18. Smysl úpravy obsažené v ustanovení § 285 odst. 2 (a v tehdejší znění odstavce 3) insolvenčního zákona ozřejmuje důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120, ve své Zvláštní části (K § 285), takto:

„Nové ustanovení § 285 odst. 2 a 3 umožňuje, aby dlužníku byla (v omezeném rozsahu) poskytnuta bytová náhrada v případě, že je zpeněžen jeho byt nebo jiná nemovitost, kterou užívá k bydlení. Vzhledem k rozmanitosti těchto případů přenechává zákon určení náhrady na rozhodnutí soudu, s tím, že se postupuje stejně jako při výpovědi z nájmu bytu podle § 711 odst. 1 písm. d) zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“). Na dlužníka se tedy pro tyto účely hledí jako na osobu, které coby bytová náhrada náleží toliko přístřeší, které však lze (v případném sporu o vyklizení podle § 285 odst. 2) přiznat právo na náhradní ubytování nebo dokonce na náhradní byt, jestliže má rodinu s nezletilými dětmi a zároveň jsou pro takový postup dány důvody zvláštního zřetele hodné (§ 712 odst. 5 obč. zák.). Tím se současně odstraňuje nejistota v právním postavení nabyvatelů takového majetku.“

19. Z výše uvedeného je zřejmé, že smyslem přijetí ustanovení § 285 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona nebylo (jak správně namítal dovolatel) upravit, kdo je oprávněn užívat dlužníkovu nemovitost k bydlení poté, co ji insolvenční správce zahrne do soupisu majetkové podstaty dlužníka, nýbrž pouze (oproti dřívější úpravě obsažené v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) jasně stanovit, kdy a za jakých podmínek se může nabyvatel zpeněžené nemovitosti domáhat toho, aby ji dlužník (neučinil-li tak již dříve) vyklidil.

20. Dovolateli lze rovněž (v obecné rovině) přisvědčit potud, že na insolvenčního správce prohlášením konkursu na majetek dlužníka nepochybně přešlo ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 písm. c) a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona také dispoziční oprávnění k majetku

náležícímu do majetkové podstaty dlužníka. Jak Nejvyšší soud vysvětlil např. v již dovolatelem odkazovaném rozsudku sp. zn. [29 Cdo 6097/2017](#), insolvenční správce je za tohoto stavu (dokonce i v průběhu případného sporu o vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty) oprávněn majetek sepsaný do majetkové podstaty dlužníka držet, užívat a používat jeho plody a užitky (například jej pronajímat a inkasovat nájemné). Byl-li v době, kdy nastaly účinky soupisu, takový majetek platně pronajat, vstupuje insolvenční správce, jenž je osobou s dispozičními oprávněními, do právního postavení pronajímatele, čímž mu vzniká i právo inkasovat nájemné a za podmínek uvedených v § 256 insolvenčního zákona nájemní smlouvu též vypovědět.

21. Oproti očekávání dovolatele však samotná skutečnost, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka přešlo dispoziční oprávnění k majetku náležícímu do majetkové podstaty dlužníka na insolvenčního správce, ještě bez dalšího neznamená, že dlužník – bez ohledu na další okolnosti – také již tímto okamžikem ztrácí právo užívat nemovitost zapsanou v majetkové podstatě k uspokojení bytové potřeby své nebo své rodiny.

22. Nemovitost, kterou dlužník používá k bydlení své rodiny, sice není v insolvenčním řízení, v němž je úpadek dlužníka řešen konkursem, chráněna před zpeněžením (dlužník nemůže zpeněžení takové nemovitosti zabránit, když právě zpeněžením majetku náležícího do majetkové podstaty je v insolvenčním řízení, v němž se dlužníkův úpadek řeší konkursem, naplňován účel insolvenčního zákona – k tomu srov. Podrobněji např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 154/2020](#), uveřejněného pod číslem 40/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i judikaturu tam dále označenou), současně ovšem z ničeho neplyne, že by dlužník měl spolu se svou rodinou nemovitost, v níž bydlí, opustit (vyklidit) již bezprostředně poté, co byl na jeho majetek prohlášen konkurs, případně poté, co insolvenční správce tuto nemovitost zahrne do soupisu majetkové podstaty.

23. Jinak řečeno, nejsou-li zde žádné další okolnosti, jež by takový postup odůvodňovaly, není insolvenční správce jen proto, že na něj přešlo dispoziční oprávnění k majetku zahrnutému do majetkové podstaty dlužníka, legitimován k podání žaloby na vyklizení nemovitosti vůči dlužníku, který tuto nemovitost používá k bydlení své rodiny. Jen tím, že na insolvenčního správce přešlo dispoziční oprávnění, dlužník neztrácí právo uspokojovat bytovou potřebu svou nebo své rodiny dosavadním způsobem, nemá-li reálnou možnost tak učinit (odpovídajícím způsobem) jinak. Ostatně ani s přihlédnutím k účelu insolvenčního zákona promítnutému v jeho základních zásadách by nebylo možné odůvodnit závěr, podle kterého oprávnění dlužníka využívat k bydlení nemovitost, kterou vlastní (k pojetí „práva na bydlení“ jakožto základního lidského práva – bytí chráněného nikoliv výslovně, ale jako součást širěji pojímaného základního sociálního práva na přiměřenou životní úroveň, garantovaného mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách – srov. v této souvislosti též nález pléna Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 3/2000](#), uveřejněný pod číslem 231/2000 Sb., jakož i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2015, sp. zn. [22 Cdo 5159/2014](#), uveřejněného pod číslem 101/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), je závislé jen na tom, zda se insolvenční správce rozhodne dlužníka (s jeho rodinou) v nemovitosti i nadále ponechat.

24. Lze dodat, že o odlišnou situaci by šlo v těch případech, kdy potřeba dřívějšího vyklizení dlužníka (a jeho rodiny) z nemovitosti, kterou (jako jedinou) užívá k uspokojení bytové potřeby

své nebo své rodiny, by byla odůvodněna (a prokázána) skutečnostmi, z nichž by se podávalo, že jinak bude předmětná nemovitost neprodejná, obtížně zpeněžitelná nebo zpeněžitelná za podstatně nižší cenu, než jakou by bylo lze očekávat, kdyby této závady na věci nebylo. Za tohoto stavu by se insolvenční správce nepochybně mohl domáhat takového vyklizení (nestane-li se tak dobrovolně) za stejných podmínek, za jakých by tak po zpeněžení nemovitosti mohl učinit její nabyvatel. O případ popsany v tomto odstavci však podle skutkových reálií dané věci zjevně nešlo.

25. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je (co do výsledku) správné, přičemž z obsahu spisu neplynou ani jiné vady, k jejichž existenci Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

č. 50

Zveřejňování údajů z majetkových oznámení veřejných funkcionářů postupem podle zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění účinném do 31. 12. 2020, nepředstavuje v době od vydání nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [Pl. ÚS 38/17](#), do jeho vykonatelnosti nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu]

§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., § 13 odst. 3 zákona č. 159/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2020, § 14b odst. 1 písm. a) až c) zákona č. 159/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2020

č. 50

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. 30 Cdo 1021/2022, ECLI:CZ:NS:2022:30.CDO.1021.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání v rozsahu, ve kterém směřovalo proti výroku II a té části výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. 36 Co 298/2021, již bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I o zamítnutí žaloby žalobce o zaplacení zadostiučinění ve výši 40 000 Kč a ve výroku II., a zamítl dovolání v rozsahu, ve kterém směřovalo proti té části výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. 36 Co 298/2021, již bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I o zamítnutí žaloby žalobce o zadostiučinění ve formě omluvy.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhal po žalované omluvy a zaplacení částky 40 000 Kč jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku plošného zveřejňování údajů o jeho majetku, příjmech a závazcích podle zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění zákona č. 14/2017 Sb., z důvodu působení žalobce jako uvolněného starosty obce V. v období od září 2017 do listopadu 2020, čímž došlo k zásahu do jeho práv na ochranu soukromí, ačkoliv nálezem ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [Pl. ÚS 38/17](#), Ústavní soud protiústavnost této úpravy potvrdil.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 25. 6. 2021, č. j. 47 C 185/2020-85, žalobu zcela zamítl (výrok I) a uložil mu povinnost zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení částku 1 200 Kč (výrok II).

3. Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění, že žalobce jako veřejný funkcionář plnil zákonem o střetu zájmů uloženou povinnost podávat majetková oznámení, ke kterým byl v souladu s účinným zákonem o střetu zájmů zřízen dálkový a ničím neomezený přístup, což následně zhodnotil Ústavní soud v nálezem ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [Pl. ÚS 38/17](#),

publikovaném ve Sbírce zákonů dne 8. 4. 2020 pod č. 149/2020 Sb., (dále jen „předmětný nález Ústavního soudu“) jako nepřiměřený zásah do soukromí, takovou právní úpravu označil za protiústavní a zrušil § 14b odst. 1 písm. a), b) a c) zákona o střetu zájmů, a to uplynutím dne 31. 12. 2020. Plošným zveřejňováním oznámení žalobce o jeho majetku za roky 2017, 2018 a 2019 v období od září 2017 do 6. 11. 2020 došlo k porušení práva žalobce na soukromí. Nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu uplatnil žalobce u žalované dne 24. 9. 2020. Ještě před podáním žaloby pak žalobce proti plošnému zveřejňování údajů o své osobě brojil. Ministerstvo spravedlnosti v reakci na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 10. 2020, č. j. [9 As 173/2020-32](#), omezilo od 6. 11. 2020 plošný přístup k oznámením veřejných funkcionářů s tím, že údaje v registru budou dostupné pouze na základě individuální žádosti, když nedodržení povinnosti podat oznámení o majetku nestíhala možnost uložení sankce. Soud prvního stupně pak uzavřel, že pokud žalobce tvrdí, že plošným zveřejněním jeho oznámení došlo k nemajetkové újmě, nemá důvod žalobci v tomto ohledu nevěřit, když takové narušení soukromí by úkorně prožíval každý rozumný člověk důvěřující ve státní aparát, který má povinnost zachovávat právo na soukromí každého jednotlivce.

č. 50

4. Po právní stránce vyšel soud prvního stupně ze zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Odpšk“), když uzavřel, že žalobní tvrzení nelze podřadit pod ochranu osobnosti, neboť k újmě žalobce mělo dojít při výkonu veřejné moci. Nárok žalobce pak soud prvního stupně posoudil jako nedůvodný, neboť dospěl k závěru, že zde chybí odpovědnostní titul – nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 Odpšk, když Ministerstvo spravedlnosti postupovalo podle platného a účinného právního předpisu, právní úprava sledovala legitimní cíl a i nadále platí, že si kdokoliv informace o majetku žalobce může vyžádat. Nadto Ministerstvo spravedlnosti zamezilo plošnému zveřejňování v krátkém odstupu od předžalobní výzvy a žalobci se dostalo satisfakce i tím, že Ústavní soud protiústavní úpravu od 1. 1. 2021 zrušil. Dále soud prvního stupně uzavřel, že pokud jde o období do vyhlášení předmětného nálezu Ústavního soudu, nemohlo Ministerstvo spravedlnosti jako orgán spravující centrální registr oznámení o vlastní vůli hodnotit, zda je zákon (či jeho část) v souladu s ústavním pořádkem. Z tohoto důvodu dle soudu prvního stupně nebylo možné vyhovět požadavku žalobce na omluvu, která se měla dle žalobních tvrzení vztahovat i na období před vyhlášením předmětného nálezu Ústavního soudu a doplnění časového údaje do omluvy by bylo přílišnou ingerencí soudu do žádaného znění omluvy. Pokud pak jde o období od 11. 2. 2020 do 6. 11. 2020, kdy již Ministerstvo spravedlnosti mělo informaci, že části zákona o střetu zájmů nejsou v souladu s ústavním pořádkem, ale současně se jednalo o dobu, po kterou byla vykonatelnost předmětného nálezu Ústavního soudu odložena, pak soud prvního stupně uzavřel, že i v tomto období Ministerstvo spravedlnosti jednalo podle účinné, i když Ústavním soudem již deklarované protiústavní právní úpravy, čímž sice zasahovalo do ústavně zaručených práv žalobce na soukromí, naplňovalo tak však i hlavní cíl zákona, a to kontrolu veřejnosti v rámci horizontálních vztahů (žalobce – veřejnost). Postup Ministerstva spravedlnosti tak ob stojí i v testu přiměřenosti a není tedy nesprávný. Navíc podle účinné právní úpravy bylo Ministerstvo spravedlnosti jako správní orgán, který na rozdíl od soudu není oprávněn vyvolat řízení u Ústavního soudu a je vázán zákonem, povinno postupovat, a to i po dobu odkladu vykonatelnosti předmětného nálezu Ústavního soudu. Ačkoliv pak žalobce svou újmu s přijetím protiústavního zákona nespojoval, soud prvního stupně zdůraznil, že žalovaná

za proces normotvorby neodpovídá, a proto absentuje i příčinná souvislost s dovozovanou újmou žalobce.

5. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradu nákladů odvolacího řízení částku 900 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud zcela vyšel se skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením, když uvedl, že pokud k újmě žalobce mělo dojít při výkonu veřejné moci, je třeba nárok posoudit podle OdpŠk a nelze jej přiznat dle obecných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Dále odvolací soud uzavřel, že dle tvrzení žalobce mělo dojít k zásahu do jeho ústavně zaručených práv novelami zákona o střetu zájmů přijatými Parlamentem České republiky, dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu však není proces normotvorby nesprávným úředním postupem s výjimkou porušení unijního práva. Žalobci tedy nelze přiznat přímou ochranu jeho právům podle čl. 7 a 10 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené pod č. 2/1993 Sb. (dále jen „Listina“). Žalobce sice vnímal to, že byla jeho majetková oznámení za roky 2017, 2018 a 2019 veřejně přístupná anonymnímu okruhu osob úkorně, ale nejsou zde žádné skutečnosti svědčící o závažném zásahu do jeho práv, neboť shromažďování údajů obstálo před Ústavním soudem v testu proporcionality. Ústavní soud pouze uzavřel, že je třeba použít k dosažení legitimního cíle jiný způsob jejich zveřejňování, neboť anonymní přístup neshledal ústavně konformním. Dále odvolací soud odkázal na správný závěr soudu prvního stupně, že je třeba při aplikaci neústavního předpisu, který je z vůle Ústavního soudu stále účinný, rozlišovat mezi postupem orgánů justičních a jim na roveň postavených orgánů (např. exekutor při výkonu své činnosti) a postupem Ministerstva spravedlnosti jako orgánu veřejné správy, který byl povinen stále účinnou, byť protiústavní úpravu respektovat, což byla i vůle Ústavního soudu, jinak by k odložení vykonatelnosti nálezu nepřistoupil. Odvolací soud rovněž uzavřel, že ústavně zaručená práva sice jsou vymahatelná (ochrana poskytnutá žalobci byla dosažena zásahem Ústavního soudu), možnost domoci se ústavně zaručených práv a možnost uplatnit nároky z titulu náhrady škody či nemajetkové újmy proti státu jsou však dvě rozdílné záležitosti. Omezení možnosti domoci se náhrady škody podmínkami OdpŠk je tedy zcela v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) a Listinou. Odvolací soud tedy stejně jako soud prvního stupně neshledal předpoklady odpovědnosti žalované za zásah do práva žalobce na ochranu soukromí.

č. 50

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce ve všech jeho výrocích dovoláním, ve kterém uplatnil následující dovolací důvody.

8. Dle žalobce závisí napadené rozhodnutí na vyřešení čtyř otázek hmotného či procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a to (1) otázky přímé aplikovatelnosti čl. 8 odst. 1 a 2 ve spojení s čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, publikované pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“) a (2) čl. 7 a 10 Listiny v předmětné věci, (3) otázky ústavně konformního výkladu pojmu „nesprávný úřední postup“ ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk v předmětné věci a (4) otázky odložené vykonatelnosti předmětného nálezu Ústavního soudu, když derogačním důvodem

byl závěr, že aplikace zrušeného ustanovení právního předpisu působí porušení práva na ochranu soukromí zaručeného čl. 7 a 10 Listiny. Žalobce nesouhlasil s právním posouzením těchto otázek odvolacím soudem, který bez pokusu o ústavně konformní výklad pojmu nesprávný úřední postup ve vztahu k posuzované věci fakticky ignoroval lidská práva zaručená Listinou i Úmluvou, jejichž aplikace má přednost před zákonem, nedostatečně se vypořádal (stejně jako soud prvního stupně) s problematikou odložené vykonatelnosti předmětného nálezu Ústavního soudu a zavádějícím způsobem interpretoval pojem nesprávný úřední postup, pročež oba rozsudky považoval žalobce v této otázce za nepřezkoumatelné. Žalobce tedy nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu o absenci odpovědnostního titulu jako jednoho z předpokladů odpovědnosti podle OdpŠk.

č. 50

9. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že se s napadeným rozsudkem zcela ztotožňuje a považuje ho za správný. Ztotožnila se s tím, že věc je třeba řešit nikoliv dle obecné úpravy odpovědnosti (ochrany osobnosti), ale dle OdpŠk, a uzavřela, že se žalobce nemůže svých nároků domáhat na základě tvrzené přímé aplikovatelnosti čl. 7 a 10 Listiny, ale jen pohledem toho, zda došlo k nesprávnému úřednímu postupu, když tato ustanovení na rozdíl od čl. 36 odst. 3 Listiny nezakládají přímý nárok na náhradu škody či odškodnění. Žalobcem zmiňovaná ustanovení Listiny a Úmluvy tedy přímo aplikovatelná (tak, že by zakládala nárok žalobce na náhradu škody bez ohledu na úpravu OdpŠk) dle žalované nejsou. Nárok žalobce pak dle žalované nelze přiznat ani z hlediska posouzení proporcionality mezi mírou intenzity zásahu do práv žalobce a legitimního cíle kontroly činnosti veřejných funkcionářů, když poukázala na závěry předmětného nálezu Ústavního soudu, účel právní úpravy a to, že ústavně nekonformní byl shledán pouze způsob zpřístupnění informací, nikoliv jejich zpřístupnění samotné. Dále namítala, že žalobce netvrdí žádný konkrétní zásah do své osobní sféry způsobený plošným zveřejněním údajů, v tomto ohledu tedy neunesl břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Dále se žalovaná ztotožnila se závěrem soudů obou stupňů, že v dané věci nedošlo ze strany Ministerstva spravedlnosti k nesprávnému úřednímu postupu a není tedy dán odpovědnostní titul, když Ministerstvo spravedlnosti jako orgán moci výkonné (na rozdíl od moci soudní) není oprávněno (povinně) zkoumat, zda zákon, který má být použit, je v rozporu s ústavním pořádkem (čl. 95 odst. 2 Ústavy). Ministerstvo spravedlnosti tedy bylo povinno se platnou a účinnou právní úpravou do nabytí vykonatelnosti předmětného nálezu Ústavního soudu řídit. Ačkoliv pak žalobce svůj nárok od přijetí protiústavní úpravy neodvozuje, zdůraznila žalovaná, že legislativní činnost nesprávný úřední postup nepředstavuje a nevzniká z ní tak nárok na náhradu škody. Závěrem žalovaná navrhl dovolání jako nepřipustné odmítnout.

III.

Připustnost dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II. a XII. zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. však není dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné proti rozsudkům a usnesením, vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

15. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

16. Dovolání žalobce v části směřující proti výroku I napadeného rozsudku odvolacího soudu, kterým byl potvrzen výrok II rozsudku soudu prvního stupně, a v části směřující proti výroku II napadeného rozsudku odvolacího soudu, není přípustné, neboť jimi bylo rozhodnuto o nákladech řízení. Jelikož dovolání není v tomto rozsahu podle § 238 o. s. ř. přípustné, Nejvyšší soud je v této části podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

17. Pokud pak jde o dovolání žalobce v části směřující proti výroku I napadeného rozsudku odvolacího soudu, kterým byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně o věci samé, zabýval se Nejvyšší soud nejprve charakterem jednotlivých uplatněných nároků, a to požadavku žalobce na omluvu a dále na zaplacení částky 40 000 Kč.

18. V případě řízení, jehož předmětem je několik samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z těchto nároků charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat ve vztahu ke každému z těchto nároků samostatně, a to bez ohledu na to, zda tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a zda o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem. Posouzení, zda se jedná o samostatný nárok či nikoliv, pak vychází z toho, zda jsou skutečnosti rozhodné pro posouzení opodstatněnosti dílčích nároků rozdílné, třebaže se odvíjejí od téže události (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. [32 Odo 747/2002](#), proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. [III. ÚS 537/03](#), ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [30 Cdo 3157/2009](#), nebo ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. [25 Cdo 413/2021](#); citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná z www.nsoud.cz a rozhodnutí Ústavního soudu z <https://nalus.usoud.cz>). Tyto judikatorní závěry jsou použitelné i po změně formulace § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. provedené s účinností od 30. 9. 2017 zákonem č. 296/2017 Sb., neboť podle důvodové zprávy k tomuto zákonu účelem změny nebylo rozšíření přípustnosti dovolání nad rámec dosavadní úpravy a jejího judikaturního výkladu, nýbrž naopak omezení přípustnosti dovolání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. [30 Cdo 2627/2018](#), proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 16. 6. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 311/20](#)).

19. Ve světle výše uvedené judikatury není podané dovolání objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. v rozsahu, v němž směřuje proti té části výroku I napadeného

rozsudku odvolacího soudu, jíž byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně ohledně zamítnutí nároku na zaplacení částky ve výši 40 000 Kč, neboť tento samostatný nárok odvíjející se od odlišného skutkového základu než nárok na omluvu (minimálně v otázce rozsahu tvrzené újmy) nepřevyšuje částku 50 000 Kč a současně se nejedná o vztahy ze spotřebitelských smluv či pracovněprávní vztahy. Nejvyšší soud tedy dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl i v této části.

20. Dovolání žalobce v části směřující proti výroku I napadeného rozsudku odvolacího soudu, kterým byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně ohledně zamítnutí nároku na omluvu, je pak přípustné pro řešení otázek, zda plošné zveřejnění údajů o majetku, příjmech a závazcích žalobce podle platného a účinného znění zákona o střetu zájmů Ministerstvem spravedlnosti, které bylo následně shledáno protiústavním, představuje nesprávný úřední postup dle § 13 odst. 1 OdpŠk, a to jednak před prohlášením této právní úpravy za protiústavní předmětným nálezem Ústavního soudu a jednak po dobu trvání odkladu vykonatelnosti tohoto nálezu Ústavního soudu a zda nárok na odškodnění za zásah do základních práv žalobce může být založen přímou aplikovatelností čl. 8 odst. 1 a 2 ve spojení s čl. 13 Úmluvy a čl. 7 a 10 Listiny, neboť tyto otázky nebyly dosud v rozhodování dovolacího soudu řešeny.

č. 50

IV.

Důvodnost dovolání

21. Dovolání není důvodné.

22. Nejvyšší soud předně zdůrazňuje, že je při přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu vázán důvody vymezenými v dovolání (srov. § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.). Z dovolací argumentace žalobce a jím předložené otázky hmotného práva je přitom zřejmé, že dovoláním není zpochybněn závěr odvolacího soudu, že žalobci vznikla postupem Ministerstva spravedlnosti újma. Žalobcem uplatněné dovolací námitky se podle svého obsahu týkají výlučně závěru odvolacího soudu o absenci nesprávného úředního postupu Ministerstva spravedlnosti při zveřejňování údajů ze žalobcových majetkových oznámení. Pouze v tomto rozsahu tedy byl dovolací soud oprávněn přezkoumávat správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Podle § 13 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

24. Podle § 13 odst. 3 zákona o střetu zájmů má každý právo bezplatně nahlížet prostřednictvím veřejné datové sítě v rozsahu stanoveném tímto zákonem do registru oznámení. Oznámení veřejných funkcionářů uvedených v § 2 odst. 1 jsou dostupná bez předchozí žádosti. Do oznámení veřejných funkcionářů uvedených v § 2 odst. 2 je možné nahlížet na základě žádosti.

25. Podle § 14b odst. 1 zákona o střetu zájmů, ve znění účinném do 31. 12. 2020, může každý prvním dnem po lhůtě uvedené v § 12 odst. 1, 2 nebo 3 nahlížet do registru oznámení

u veřejných funkcionářů uvedených v (a) § 2 odst. 1 písm. a) až o) a u členů rady kraje nebo hlavního města Prahy, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni, v rozsahu všech skutečností oznámených podle § 9 až 11 a § 12 odst. 4, s výjimkou data a místa narození veřejného funkcionáře a identifikace nemovité věci, (b) § 2 odst. 1 písm. p) a u primátora a náměstka primátora statutárního města, starosty městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města nebo městské části hlavního města Prahy, místostarosty městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města, zástupce starosty městské části hlavního města Prahy a členů rady statutárního města, městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města a městské části hlavního města Prahy, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni, v rozsahu všech skutečností oznámených podle § 9, § 10 odst. 2 písm. a) až c), § 11 odst. 2 písm. a) a § 12 odst. 4, s výjimkou data a místa narození veřejného funkcionáře a identifikace nemovité věci, (c) § 2 odst. 1 písm. q), s výjimkou primátora a náměstka primátora statutárního města, starosty městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města nebo městské části hlavního města Prahy, místostarosty městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města, zástupce starosty městské části hlavního města Prahy a členů rady statutárního města, městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města, městské části hlavního města Prahy, kraje nebo hlavního města Prahy v rozsahu všech skutečností oznámených podle § 9, § 10 odst. 2 písm. a) až c) a § 12 odst. 4, s výjimkou data a místa narození veřejného funkcionáře a identifikace nemovité věci, nebo (d) § 2 odst. 2 pouze v rozsahu skutečností oznámených podle § 9, § 10 odst. 2 písm. a) a c), § 11 odst. 2 písm. a) a § 12 odst. 4, s výjimkou data a místa narození veřejného funkcionáře a identifikace nemovité věci.

26. Podle § 71 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, byl-li na základě právního předpisu, který byl zrušen, vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení zákona o trestním řízení soudním. Ostatní pravomocná rozhodnutí vydaná na základě právního předpisu, který byl zrušen, zůstávají nedotčena; práva a povinnosti podle takových rozhodnutí však nelze vykonávat. Ustanovení odstavců 1 a 2 platí i v případech, kdy byly zrušeny části právních předpisů, popřípadě některá jejich ustanovení. Jinak práva a povinnosti z právních vztahů vzniklých před zrušením právního předpisu zůstávají nedotčena.

27. Vzhledem k tomu, že zákon pojem nesprávného úředního postupu nedefinuje, uzavřel Nejvyšší soud ve své konstantní judikatuře, že nesprávný úřední postup může představovat jakákoliv činnost spojená s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. S ohledem na to, že úřední postup nelze zpravidla právním předpisem upravit natolik detailně, aby pokrýval všechny představitelné dílčí kroky, které je třeba při výkonu pravomocí učinit, musí být správnost úředního postupu poměřována i hlediskem účelu, k jehož dosažení postup státního orgánu směřuje (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2000, sp. zn. [25 Cdo 1099/99](#), který se sice týká výkladu zákona č. 58/1969 Sb., ale jehož závěry jsou aplikovatelné i na režim OdpŠk).

28. Vzhledem k výše uvedeným judikatorním závěrům představuje postup Ministerstva spravedlnosti při zveřejňování údajů žalobce z jeho majetkových oznámení bez žádosti prostřednictvím veřejné datové sítě úřední postup. Dále se tedy Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda může takový úřední postup podle platné a účinné právní úpravy s ohledem na závěry uvedené v předmětném nálezu Ústavního soudu představovat nesprávný úřední postup dle § 13 odst. 1 OdpŠk a dospěl k závěru, že nikoliv.

29. Ve stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 31/10](#), bod 18, dospěl Ústavní soud k závěru, že rozhodnutím Ústavního soudu se právní předpis ruší nikoli od počátku (*ex tunc*), nýbrž vždy až ode dne, který Ústavní soud v nálezu určí, a neučiní-li tak, pak dnem, kdy je publikován ve Sbírce zákonů (tedy *ex nunc*). Pokud zde existuje zvýšený zájem na ochraně ústavnosti, může být derogační nález vykonatelný ještě před datem vyhlášení ve Sbírce zákonů; tato vůle Ústavního soudu však musí být výslovně projevována. Při využití možnosti posunout okamžik vykonatelnosti nálezu do budoucna (kupř. za účelem, aby měl normotvůrce dostatečný časový prostor protiústavní úpravu nahradit normou ústavně konformní) se pak po dobu odkladu vykonatelnosti hledí na napadenou právní úpravu jako na ústavně souladnou a v tomto směru jsou orgány veřejné správy povinny takovou úpravu aplikovat, státní orgány tedy nic neopravňuje k tomu, aby ve svém rozhodování uplatňovaly právní důsledky zrušovacích nálezů Ústavního soudu ještě před tím, než se tyto nálezy staly vykonatelnými. Smyslem této právní úpravy je zvýraznit fakt, že zrušení protiústavní právní úpravy samo o sobě neznamenaá revizi individuálních právních aktů, založených na aplikaci neústavního předpisu. Možnost a intenzita korekce dopadů aplikace neústavní normy je odstupňována podle toho, jak citelné zásahy do právní sféry jednotlivce zákon vyvolal.

30. V nálezech ze dne 18. 12. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 1777/07](#), a ze dne 10. 1. 2013, sp. zn. [II. ÚS 1882/09](#), Ústavní soud uzavřel, že zrušení zákona nebo jiného právního předpisu podle čl. 87 odst. 1 písm. a), b) Ústavy nezpůsobuje jeho zpětné zrušení a k pozbytí platnosti dochází až k datu vykonatelnosti nálezu. Účinek *ex nunc* však nevylučuje, že by aplikace protiústavního právního předpisu mohla vést k zásahu do základního práva nebo svobody jednotlivce. Samotná skutečnost, že zákon, jenž má být aplikovaný orgánem veřejné moci, byl nálezem zrušen, ale takovýto zásah bez dalšího nepředstavuje, což vyplývá i z oprávnění Ústavního soudu odložit vykonatelnost nálezu podle čl. 89 odst. 2 Ústavy, neboť smyslem takového odkladu je právě další aplikace příslušného právního předpisu, o jehož zrušení již ale bylo souběžně rozhodnuto. Byl-li tedy zákon zrušen pro rozpor s ústavním pořádkem, nepřestává být ve vztahu k právním skutečnostem nastalým během jeho platnosti aplikovatelným právem. Ústavní soud však z této zásady dovedl dvě výjimky. (1) K prvnímu prolomení dochází v souvislosti s ústavně garantovanými základními právy a svobodami, jejichž ochrana se neomezuje pouze na pravomoc Ústavního soudu rozhodovat o ústavních stížnostech podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, nýbrž je podle čl. 4 Ústavy svěřena celé soudní moci. Orgány veřejné moci však mohou neaplikovat zákon až v případě, že Ústavní soud konstatuje ve svém nálezu, že příslušný zákon je v rozporu s ústavním pořádkem, a aplikace zákona by v konkrétní věci znamenala porušení ústavně garantovaného základního práva jednotlivce, přičemž se musí jednat o zásah do ústavně garantovaných základních práv jednotlivce takové intenzity, jenž by odůvodňoval zrušení příslušného rozhodnutí v řízení o ústavní stížnosti. Příslušný orgán tedy musí reflektovat důvody zrušujícího nálezu a zrušený právní předpis aplikovat pouze tehdy, nedojde-li jeho aplikací k porušení základních práv

a svobod. (2) Druhou výjimku pak představuje § 71 zákona o Ústavním soudu, jenž stanoví určitý retroaktivní účinek ve vztahu k možnosti vykonávat práva a povinnosti podle rozhodnutí, která byla vydána na základě zrušeného právního předpisu, a dopadá na ty skutečnosti, kdy již došlo ke vzniku určitého právního vztahu nebo k vydání určitého rozhodnutí (odstavec 1 se týká rozhodnutí v trestních věcech a odstavec 2 se pak vztahuje na jiná rozhodnutí a zakládá překážku výkonu práv a povinností z nich, nepostihuje však samotnou existenci právních vztahů vzniklých na základě pravomocného rozhodnutí nebo úkonu). Ustanovení § 71 zákona o Ústavním soudu přitom nerozlišuje, zda důvod protiústavnosti spočíval v rozporu se základními právy nebo svobodami nebo v rozporu s jakoukoli jinou právní normou ústavního pořádku. I zde je však třeba reflektovat nosné důvody příslušného derogačního nálezu. V případech, kdy dochází se zrušením právního předpisu i ke zrušení právních norem, jež samy o sobě nejsou v rozporu s ústavním pořádkem, nebo kdy absence protiústavní právní normy by vedla k ještě většímu zásahu do ústavním pořádkem chráněných hodnot, nelze akceptovat mechanický přístup, jehož výsledkem by byl retroaktivní zásah i v těch případech, v nichž by samotné rozhodnutí obstálo v řízení o ústavních stížnostech.

31. Pokud pak jde o působení základních práv a svobod, vyslovil Ústavní soud v nálezech ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 38/06](#), a ze dne 10. 1. 2013, sp. zn. [II. ÚS 1882/09](#), závěr, že je třeba rozlišovat mezi jejich působením vertikálním (jednotlivec jako nositel a veřejná moc jako adresát) a horizontálním (jednotlivec jako nositel a jednotlivec jako adresát). Ačkoliv ve vertikálním vztahu lze retroaktivní působení derogačního nálezu připustit, neboť v tomto vztahu nezakládá porušení principu ochrany důvěry občanů v právo, tedy zásah do právní jistoty, příp. nabytých práv, v rámci působení horizontálního by ve vztahu k třetím osobám takový neomezený postup založil pravou retroaktivitu, a tedy rozpor s principem právního státu, který lze prolomit pouze při ochraně hodnot, jež spadají do rámce materiálního jádra Ústavy dle jejího čl. 9 odst. 2.

32. S ohledem na výše uvedené závěry Ústavního soudu platí ohledně postupu Ministerstva spravedlnosti při zpřístupňování údajů žalobce z majetkových přiznání, že do vydání předmětného derogačního nálezu Ústavního soudu bylo Ministerstvo spravedlnosti jako orgán veřejné moci povinno postupovat dle platné a účinné právní úpravy a v souladu s § 13 odst. 3 zákona o střetu zájmů a v rozsahu stanoveném § 14b odst. 1 písm. a) až c) zákona o střetu zájmů prostřednictvím veřejné datové sítě umožňovat nahlížení do registru oznámení veřejných funkcionářů uvedených v § 2 odst. 1 tohoto zákona (dále jen „politici veřejní funkcionáři“) bez předchozí žádosti, neboť do vydání předmětného nálezu Ústavního soudu si Ministerstvo spravedlnosti jako orgán veřejné moci nebylo oprávněno učinit samo závěr o protiústavnosti této právní úpravy (části zákona o střetu zájmů), který je vyhrazen Ústavnímu soudu, jak správně uzavřel i odvolací soud.

33. K žádné změně pak v daném případě nedošlo ani v době od vydání předmětného nálezu Ústavního soudu až do jeho vykonatelnosti, kterou Ústavní soud odložil do uplynutí dne 31. 12. 2020. Vzhledem k tomu, že v daném případě porušené právo na soukromí žalobce (konkrétně jeho právo na informační sebeurčení) působí vertikálně, tedy se jedná o vztah žalobce jako nositele porušeného práva a Ministerstva spravedlnosti jako orgánu veřejné moci a adresáta tohoto porušeného práva, je posuzování postupu Ministerstva spravedlnosti

dle závěrů vyjádřených v předmětném nálezu Ústavního soudu obecně (za splnění dalších podmínek) přípustné a nepředstavovalo by porušení principu právního státu.

34. S ohledem na to, že derogační nález Ústavního soudu působí obecně *ex nunc*, tedy až od okamžiku své vykonatelnosti, zabýval se Nejvyšší soud tím, zda je v daném případě naplněna některá z výjimek pro aplikaci jeho závěrů i na právní poměry vzniklé před jeho vykonatelností, jak vyplývají z výše uvedené judikatury Ústavního soudu. Vzhledem k tomu, že Ministerstvo spravedlnosti při umožňování nahlížení do registru oznámení politických veřejných funkcionářů bez předchozí žádosti nevydávalo žádné rozhodnutí, nelze uvažovat o aplikaci § 71 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, který pouze zakazuje vykonávat práva a povinnosti podle jiných než trestních rozhodnutí, jež ale jinak zůstávají nedotčena. V případě úředního postupu, který nevede k vydání žádného rozhodnutí, tedy lze uvažovat pouze o výjimce spočívající v tom, že by aplikace zákona, o kterém Ústavní soud v nálezu konstatoval, že je v rozporu s ústavním pořádkem, v konkrétní věci znamenala porušení ústavně garantovaného základního práva jednotlivce, přičemž se musí jednat o zásah do ústavně garantovaných základních práv jednotlivce dostatečné intenzity. Povinnost takto aplikovat závěry derogačních nálezů Ústavního soudu na právní poměry vzniklé před jejich vykonatelností pak dovodil Ústavní soud nejen u soudů, jak uzavřely soudy obou stupňů, ale i u jiných orgánů veřejné moci (srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2014, sp.zn. [I. ÚS 2340/13](#), který se týká správce daně). Tato povinnost tedy stíhala i Ministerstvo spravedlnosti.

35. V daném případě v předmětném nálezu Ústavní soud konstatoval, že ačkoliv povinnost podávat majetková oznámení u neuvolněných funkcionářů územních celků, ani zákonná specifikace obsahu oznámení, ani samotné zveřejňování údajů nejsou protiústavní a jsou proporcionální k legitimnímu cíli, který zákon o střetu zájmů sleduje, způsob zpřístupňování údajů z registru oznámení u veřejných funkcionářů spočívající v přímém zveřejnění údajů není pro dosažení sledovaného legitimního cíle potřebný (postačovalo by nahlížení na základě žádosti, nikoliv bez ní). Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že úprava způsobu zpřístupňování údajů porušuje právo na soukromí, konkrétně právo na informační sebeurčení, dotčených osob podle čl. 10 odst. 3 Listiny a zrušil ustanovení § 14b odst. 1 písm. a) až c) zákona o střetu zájmů, které upravovalo rozsah zveřejňovaných údajů u politických veřejných funkcionářů, s tím, že zrušením rozsahu zveřejňovaných údajů se stane nahlížení do registru neproveditelným, neboť § 13 odst. 3 zákona o střetu zájmů (který ústavní stížností napaden nebyl) váže možnost nahlížení do registru na zákonem stanovený rozsah. Odložení vykonatelnosti předmětného nálezu uplynutím dne 31. 12. 2020 pak Ústavní soud odůvodnil vytvořením dostatečného časového prostoru zákonodárci pro přijetí zákonné úpravy, která bude již ústavně souladná, neboť protiústavnost shledal Ústavní soud výhradně v neanonymním a zcela nediferencovaném elektronickém zpřístupnění majetkových oznámení u všech „politiků“, nikoliv v rozsahu poskytovaných informací, přičemž Ústavní soud nemůže derogačním nálezem změnit režim zpřístupňování údajů a důsledkem derogace § 14b odst. 1 písm. a), b) a c) zákona o střetu zájmů by bylo úplné znepřístupnění údajů z registru politických veřejných funkcionářů.

36. S ohledem na výše uvedené závěry Ústavního soudu je zřejmé, že aplikací § 13 odst. 3, ve spojení s Ústavním soudem od 1. 1. 2021 zrušeným § 14b odst. 1 písm. a), b) a c) zákona o střetu zájmů, v době od vydání předmětného nálezu (11. 2. 2020) do 6. 11. 2020

(do kdy žalobce nesprávný úřední postup tvrdí) došlo ze strany Ministerstva spravedlnosti k zásahu do základního práva žalobce, a to do práva na soukromí, resp. na informační sebeurčení, neboť způsob zpřístupňování údajů z registru oznámení u politických veřejných funkcionářů spočívající v přímém zveřejnění údajů není pro dosažení sledovaného legitimního cíle zákona o střetu zájmů potřebný.

37. Nejvyšší soud se tedy dále zabýval otázkou, zda byl tento zásah dostatečně intenzivní pro to, aby odůvodnil neaplikování této protiústavní právní úpravy po vydání předmětného nálezu Ústavního soudu, ale před jeho odloženou vykonatelností, a dospěl k závěru, že nikoliv. Výše uvedená judikatura Ústavního soudu váže posuzování intenzity zásahu do základního práva na to, že by zásah do základního práva svou intenzitou odůvodňoval zrušení příslušného rozhodnutí v řízení o ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu, že v daném případě není vydáváno žádné rozhodnutí, které by následně mohlo být přezkoumáváno v rámci řízení o ústavní stížnosti, je třeba intenzitu zásahu do práva žalobce na soukromí posuzovat v souladu s obsahem předmětného nálezu Ústavního soudu a důvody, které Ústavní soud k odkladu vykonatelnosti předmětného nálezu vedly. Ačkoliv Ústavní soud dospěl k závěru, že zákonodárcem zvolený způsob zpřístupňování údajů z registru oznámení u politických veřejných funkcionářů (tj. přímé zveřejnění bez žádosti) není k dosažení legitimního cíle sledovaného zákonem o střetu zájmů (prevence či odhalení střetu zájmů, resp. zvýšení důvěry veřejnosti v činnost veřejné moci) potřebný a zcela by tedy postačovalo zpřístupňování údajů na žádost, samotné shromažďování takových údajů a jejich zpřístupňování veřejnosti za ústavně konformní považoval a k odkladu vykonatelnosti nálezu přistoupil, aby poskytl zákonodárci čas právní úpravu v souladu s jeho závěry upravit, neboť okamžité zrušení § 14b odst. 1 písm. a) až c) zákona o střetu zájmů by vedlo k úplnému znemožnění zpřístupňování údajů z oznámení politických veřejných funkcionářů, čemuž se Ústavní soud odkladem vykonatelnosti nálezu chtěl vyhnout. Ústavní soud tedy zjevně dospěl k závěru, že umožnění kontroly majetkových poměrů veřejných funkcionářů, byť po dobu odkladu vykonatelnosti ústavně ne zcela konformním způsobem, je důležitější, než okamžité zabránění pokračování v zásahu do práva na soukromí dotčených veřejných funkcionářů. Z těchto důvodů tedy dospěl Nejvyšší soud k závěru, že zásah do práva žalobce na soukromí v době od 11. 2. 2020 do 6. 11. 2020 nebyl tak intenzivní, aby aplikaci nosných důvodů předmětného nálezu Ústavního soudu před jeho vykonatelností odůvodňoval. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud nebyl oprávněn zákon o střetu zájmů změnit, ale mohl jej pouze v ústavní stížnostech napadených částech zrušit, by navíc aplikace jeho závěrů nemohla vést ke zpřístupňování údajů z registru na žádost, ale jen k jejich úplnému znepřístupnění, čímž by byl zcela popřen legitimní cíl sledovaný zákonem o střetu zájmů, tedy umožnění kontroly majetkových poměrů veřejných funkcionářů veřejností za účelem prevence či odhalení střetu zájmů.

38. S ohledem na výše uvedené tedy Nejvyšší soud uzavřel, že i v období od 11. 2. 2020 do 6. 11. 2020 (resp. až do 31. 12. 2020) nebylo Ministerstvo spravedlnosti jako orgán veřejné moci s ohledem na závěry Ústavního soudu v předmětném nálezu oprávněno nepostupovat podle platné a účinné právní úpravy zákona o střetu zájmů a jeho úřední postup (tj. zpřístupnění údajů z registru oznámení politických veřejných funkcionářů bez žádosti prostřednictvím veřejné datované sítě) tedy nelze považovat za postup nesprávný dle § 13 odst. 1 Odpšk.

39. K závěru o nesprávnosti úředního postupu Ministerstva spravedlnosti, resp. o vzniku nároku na zadostiučinění za něj, pak nelze dospět ani prostřednictvím žalobcem tvrzené přímé aplikovatelnosti čl. 8 odst. 1 a 2, ve spojení s čl. 13 Úmluvy a čl. 7 a 10 Listiny, zabývajících se ochranou soukromí, neboť tyto články nezakládají přímý nárok na odškodnění (zadostiučinění) za zásah do takového práva. Takový nárok je založen čl. 36 odst. 3 Listiny a dále právní úpravou OdpŠk, v jejichž intencích je třeba nárok žalobce posuzovat. Jak je pak rozebráno výše, při posuzování, zda došlo k nesprávnému úřednímu postupu dle § 13 odst. 1 OdpŠk, je třeba se (po vyslovení neústavnosti právní úpravy Ústavním soudem) zásahem do práva na soukromí a jeho intenzitou zabývat, což Nejvyšší soud učinil a dospěl k závěru, že zásah nebyl natolik intenzivní, aby neaplikování protiústavní právní normy ještě před vykonatelností předmětného nálezu Ústavního soudu odůvodnil.

č. 50

40. V případě posuzování nároku na odškodnění za zásah orgánu veřejné moci do základních práv jednotlivce je totiž třeba se zabývat v první řadě tím, zda předmětné ustanovení Úmluvy představuje ve vztahu k nároku na odškodnění tzv. self-executing ustanovení, které dostatečně specifikuje práva a povinnosti jednotlivce a jejich aplikovatelnost tedy není třeba zajistit prostřednictvím vnitrostátního práva (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 2239/07](#), nebo ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. [I. ÚS 2637/17](#)). Z čl. 8 odst. 1 a 2 Úmluvy však žádný přímý nárok na odškodnění nevyplývá a nárok na odškodnění za porušení těchto článků je tedy v souladu s čl. 13 Úmluvy zajištěn právě čl. 36 odst. 3 Listiny a dále právní úpravou OdpŠk. Stejným způsobem je pak třeba přistupovat i k posuzování čl. 7 a 10 Listiny, ze kterých rovněž žádný přímý nárok na odškodnění neplyne. Žalobce tedy zaměňuje právo na ochranu soukromí jako takové, které se výše popsáním způsobem promítá i do posuzování nároku na zadostiučinění podle právní úpravy OdpŠk, a nárok na odškodnění za zásah do něj, který však z čl. 8 odst. 1 a 2 Úmluvy, ani z čl. 7 a 10 Listiny přímo neplyne. Stejným způsobem k výkladu Úmluvy a Listiny přistupoval i Ústavní soud, který ve vztahu k založení nároku na odškodnění Úmluvou nebo Listinou (mimo jeho čl. 36 odst. 3) přiznal přímý účinek čl. 5 odst. 5 Úmluvy (který nárok na náhradu přímo zmiňuje), pokud šlo o nárok na odškodnění nemajetkové újmy způsobené nezákonným odsouzením, resp. nezákonným držením ve vazbě či jiném svobodu omezujícím zařízení před tím, než tato možnost byla prostřednictvím novelizace upravena v § 31a OdpŠk (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2006, sp. zn. [I. ÚS 85/04](#), nebo ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. [II. ÚS 4877/12](#), a to v intencích stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 39/14](#)), a dále ve vztahu k žalobám na náhradu škody vůči státu v důsledku dlouhodobé protiústavní nečinnosti Parlamentu spočívající v nepřijetí právní úpravy jednostranného zvyšování nájemného, kde dovedil vůči státu přímý nárok na náhradu za nucené omezení vlastnického práva, jak je uveden v čl. 11 odst. 4 Listiny (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 27/09](#)). V obou případech se tedy jednalo o normy, které přímo nárok na náhradu (tedy konkrétní právo jednotlivce) zakládaly, což ale u čl. 8 odst. 1 a 2 Úmluvy a čl. 7 a 10 Listiny splněno není. Přímý nárok na zadostiučinění mimo právní úpravu OdpŠk z nich tedy dovozovat nelze.

41. Za situace, kdy bylo dovolání shledáno přípustným, se Nejvyšší soud ve smyslu § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. zabýval i tím, zda ve věci existují zmatečnostní vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., případně jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad však žalobce (kromě tvrzené nepřezkoumatelnosti rozsudků soudů obou stupňů) netvrdil a nepodávájí

se ani z obsahu soudního spisu. Pokud pak žalobce obecně namítal nepřezkoumatelnost rozsudků soudů obou stupňů, tak s tímto závěrem se Nejvyšší soud neztotožňuje, když z odůvodnění obou rozsudků je zřejmé, jakými úvahami se soudy při jejich vydání řídily a jejich přezkoumatelnost vyplývá i z obsahu podaného dovolání, které příléhavě polemizuje s jejich závěry (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), publikovaný pod č. 100/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, nebo ze dne 22. 4. 2015, sp. zn. [30 Cdo 4430/2013](#)).

42. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobce podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve zbylém rozsahu ohledně části výroku I rozsudku odvolacího soudu, jíž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I o zamítnutí žaloby žalobce o zadostiučinění ve formě omluvy, zamítl.

č. 51

Jestliže věřitel úvěrové pohledávky uplatní u soudu (společně s jistinou pohledávky nebo i samostatně) v promlčecí době úrok z prodlení za dobu, jejíž počátek se pojí s pozdějším datem než je datum určené prvním dnem prodlení s úhradou (zbytku) jistiny (§ 393 odst. 1 obch. zák.) a jejíž konec je určen dřívějším datem než je datum úhrady (zbytku) jistiny, nebo jestliže uplatní (u soudu) v promlčecí době (smluvený) úrok, jehož počátek se pojí s pozdějším datem než je datum určené (při absenci odchylné dohody smluvních stran) dnem splatnosti (zbytku) jistiny (§ 503 odst. 1 obch. zák.), a jejíž konec je určen dřívějším datem než je datum úhrady (zbytku) jistiny, promlčí se (soudně) neuplatněná část příslušenství samostatně v promlčecí době počítané u úroku z prodlení od prvního dne prodlení s úhradou (zbytku) jistiny a u (smluveného) úroku ode dne splatnosti (zbytku) jistiny.

č. 51

Insolvenční úprava nebrání tomu, že pohledávka vyloučená z uspokojení v insolvenčním řízení podle § 170 písm. a/ insolvenčního zákona se do skončení insolvenčního řízení promlčí, jelikož ji věřitel po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku nemůže přihlásit ani nově uplatnit v soudním nebo rozhodčím řízení (§ 140c insolvenčního zákona).

Insolvenční řízení, Příslušenství pohledávky, Promlčení

§ 391 odst. 1 obch. zák., § 392 obch. zák., § 393 odst. 1 obch. zák., § 397 obch. zák., § 402 obch. zák., § 405 odst. 1 obch. zák., § 503 obch. zák., § 109 IZ, § 140c IZ, § 170 písm. a) IZ, § 173 odst. 4 IZ, § 173a IZ, § 312 odst. 4 IZ

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2022, sen. zn. 29 ICdo 110/2021, ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.110.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 2. 3. 2021, Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (A., a. s.) domáhal vůči žalovanému (B. v. o. s., jako insolvenčnímu správci dlužníka P. P.) určení, že jeho nezajištěná a nevykonatelná pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka u insolvenčního soudu je v popřené výši 430.648,74 Kč po právu (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.228 Kč (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 392 a § 397 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), a z ustanovení § 109 odst. 3, § 170, § 171 a § 192 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Insolvenční soud považuje za nutné nejprve rozdělit pohledávku na úroky vyčíslené před zjištěním dlužníkovy úpadku v jeho předchozím insolvenčním řízení (za dobu od 23. 2. 2016 do 30. 9. 2016) a na úroky počítané od zjištění dlužníkovy úpadku v jeho předchozím insolvenčním řízení do vydání výtěžku ze zpeněžení předmětu zajištění v onom řízení.

4. Do předchozího insolvenčního řízení nepřihlásil žalobce část úroků a zákonných úroků z prodlení za dobu do vydání tamního rozhodnutí o úpadku; šlo o příslušenství za dobu od 23. 2. 2016 do 30. 9. 2016, ohledně kterého se proto neuplatní ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona. Pohledávka ze smlouvy o úvěru ze dne 31. 1. 2007 (dále též jen „úvěrová smlouva“) se i s úroky stala splatnou 4. 9. 2014, přičemž promlčecí doba je (podle obchodního zákoníku) čtyřletá a uplynula 4. 9. 2018 (žalobce netvrdil, že by se uspokojení pohledávky domáhal jinak).

5. U příslušenství po rozhodnutí o úpadku (smluvního úroku a zákonného úroku z prodlení za dobu od 1. 10. 2016 do 11. 10. 2018) poukazuje insolvenční soud na to, že způsobem řešení dlužníkovy úpadku byl v předchozím insolvenčním řízení konkurs a ustanovení § 171 odst. 1 insolvenčního zákona nebylo uplatnitelné. Úroky se tudíž v rámci insolvenčního řízení neuspokojují. Kdyby se insolvenční soud přiklonil k závěru, že úroky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují, vznikly a dlužník je neuhradil, pak by platilo, že se promlčely stejně jako úroky z doby před rozhodnutím o úpadku v předchozím insolvenčním řízení.

6. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 26. 7. 2021:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 4.114 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 109 odst. 1 písm. a/, § 170 písm. a/ a § 173a insolvenčního zákona a z ustanovení § 291 odst. 1, § 392 odst. 2, § 393 odst. 1 a § 397 obch. zák. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

8. Předmětem řízení je určení pravosti smluvního úroku (4,99 % ročně) požadovaného (dle žaloby) z jistiny nesplaceného úvěru ve výši „1.254.000 Kč“ (správně 1.254.150,43 Kč) a vyčísleného za dobu od 23. 2. 2016 do 11. 10. 2018 částkou 164.795,80 Kč, jakož i určení pravosti zákonného úroku z prodlení (8,05 % ročně) požadovaného z téže jistiny za stejné období částkou 265.852,94 Kč.

9. V předchozím insolvenčním řízení přihlásil žalobce vedle jistiny pohledávky z úvěrové smlouvy též příslušenství představované smluvním úrokem a úrokem z prodlení za dobu od 2. 10. 2014 do 22. 2. 2016. Smluvní úroky a úroky z prodlení přihlášené do stávajícího insolvenčního řízení nebyly přihlášeny v předchozím insolvenčním řízení, proto se neuplatní

ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona; po dobu předchozího insolvenčního řízení (od 2. 5. 2016 do 3. 10. 2019) se (tedy) pro ně nestavěla promlčecí doba.

10. Jak plyne z § 173a insolvenčního zákona, tím, že žalobce nepřihlásil ty úroky a úroky z prodlení, které přihlásit mohl (šlo o příslušenství do dne zjištění úpadku, tedy do 1. 9. 2016), zanikl účinek uvedený v § 109 odst. 3 insolvenčního zákona (i po zahájení insolvenčního řízení běžela promlčecí doba). Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [29 Cdo 1774/2016](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 68/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 68/2019“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], uvedenému závěru neodporuje, jelikož Nejvyšší soud v něm řešil procesně odlišnou situaci.

č. 51

11. Insolvenční soud správně dovodil, že pro promlčení nároku u úvěrové smlouvy uzavřené před 1. lednem 2014 se uplatní právní úprava promlčení uvedená v § 387 a násl. obch. zák. a promlčecí doba činí čtyři roky (§ 397 obch. zák.). Správný je i závěr, že tato promlčecí doba ohledně přihlášeného příslušenství začala běžet (s přihlédnutím k závěrům obsaženým v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. [21 Cdo 681/2006](#), [21 Cdo 682/2006](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročníku 2007, pod číslem 104) od 4. 9. 2014.

12. Úrok z prodlení požadovaný za dobu od 23. 2. 2016 do 11. 10. 2018 se nepromlčuje po jednotlivých dnech; bez ohledu na období, za jaké je nárok uplatněn, začíná běh promlčecí doby ode dne splatnosti jistiny. Odvolací soud připouští, že posledně označený rozsudek Nejvyššího soudu vyšel z jiného skutkového základu, tedy z promlčení nároku na úhradu jistiny, která v této věci byla uhrazena 11. 10. 2018, tato okolnost však nemůže být právně významná. Nelze (totiž) připustit odlišný běh promlčecí doby u nároku na úrok z prodlení v závislosti na tom, zda nárok na zaplacení jistiny byl promlčen, nebo zaplacen.

13. Odvolací soud nemá za správný názor insolvenčního soudu, že účinky ustanovení § 170 písm. a/ insolvenčního zákona z předchozího insolvenčního řízení [ohledně příslušenství přirostlého od 2. 9. 2016 (ne od 30. 9. 2016, kdy rozhodnutí o úpadku nabylo právní moci)] platí i pro později zahájené insolvenční řízení. Z toho, že se v konkrétním insolvenčním řízení neuspokojují úroky a úroky z prodlení přirostlé po „rozhodnutí o řešení úpadku“ (správně po rozhodnutí o úpadku), neplyne, že by uvedené příslušenství nevzniklo. Tato nepřesnost však neměla vliv na správnost závěru, že úroky i úroky z prodlení jsou promlčeny k 4. září 2018.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Jestliže věřitel řádně přihlásil do insolvenčního řízení jistinu pohledávky, staví se promlčecí doba ohledně příslušenství (úroku nebo úroku z prodlení), které nemohlo být uplatněno v insolvenčním řízení, jelikož přirostlo ode dne

následujícího po dni rozhodnutí o úpadku dlužníka a majetková podstata dlužníka byla zpeněžena jinak než podle § 290 insolvenčního zákona?

15. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

16. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel s poukazem na závěry [R 68/2019](#) především nemá za správné závěry formulované k promlčení uplatněného příslušenství za dobu od 23. 2. 2016 do 1. 9. 2016.

17. Dále dovolatel dovozuje, že příslušenství za dobu od 2. 9. 2016 do 11. 10. 2018 není promlčeno, jelikož ze zákona neběžela promlčecí doba od 4. 5. 2016 do 9. 10. 2019 (v průběhu předchozího insolvenčního řízení) a nyní opět neběží od 6. 5. 2020 (v průběhu stávajícího insolvenčního řízení). Mínil přitom, že v dané věci se neuplatní závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 681/2006](#), [21 Cdo 682/2006](#), který se nadto týká jen úroků z prodlení. K příslušenství přirostlému v době od 2. 9. 2016 (po rozhodnutí o úpadku dlužníka v předchozím insolvenčním řízení) klade otázku, jakým způsobem měl (v konfrontaci s názorem odvolacího soudu) zabránit běhu promlčecí doby. K tomu dále poukazuje i na dikci § 312 odst. 4 insolvenčního zákona.

18. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné.

III.

Přípustnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předešlé právní otázky jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

21. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – nejprve zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

23. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

24. R. a. s. (dále jen „banka“) [jako věřitel] uzavřela dne 31. 1. 2007 s dlužníkem smlouvu o úvěru, na jejímž základě poskytla dlužníku úvěr ve výši 1.400.000 Kč, který se dlužník zavázal splatit v 360 měsíčních splátkách po 7.143,60 Kč. Pohledávka z úvěru byla zajištěna zástavním právem k nemovitostem dlužníka v obci R., vzniklým na základě smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 5. 2. 2007 (dále jen „zástavní smlouva“).

25. Dne 4. 9. 2014 vyzvala banka dlužníka, aby (pro porušení úvěrové smlouvy) splatil úvěr (jehož výše k témuž dni činila 1.289.214,38 Kč) do 24. 9. 2014.

26. Banka (jako postupitel) uzavřela s žalobcem (jako postupníkem) dne 30. 10. 2014 smlouvu o postoupení pohledávky, kterou žalobci postoupila pohledávku z úvěrové smlouvy. Banka vyrozuměla dlužníka o postoupení pohledávky podáním ze dne 6. 11. 2014.

27. Insolvenčním návrhem (datovaným 25. 4. 2016) doručeným insolvenčnímu soudu dne 2. 5. 2016 se žalobce domáhal zjištění úpadku dlužníka. K insolvenčnímu návrhu připojil přihlášku (datovanou 25. 4. 2016), kterou do insolvenčního řízení přihlásil jako zajištěnou pohledávku z úvěrové smlouvy v celkové výši 1.509.911,08 Kč, sestávající z jistiny ve výši 1.254.150,43 Kč splatné od 4. září 2014, smluvního úroku z částky 1.254.150,43 Kč v sazbě 4,99 % ročně ke dni 22. 2. 2016 ve výši 115.011,15 Kč a z úroku z prodlení v sazbě 8,05 % ročně z částky 1.254.150,43 Kč za dobu od 2. 10. 2014 do 22. 2. 2016 ve výši 140.749,50 Kč. Zajištění bylo uplatněno podle zástavní smlouvy k nemovitostem dlužníka v obci R.

28. Usnesením ze dne 1. 9. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), které nabylo právní moci dne 30. 9. 2016, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a na jeho majetek prohlásil konkurs, který byl projednán jako nepatrný.

29. Při přezkumném jednání, jež se konalo 30. 11. 2016, byla pohledávka žalobce za dlužníkem zcela zjištěna.

30. Usnesením ze dne 3. 9. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 4. 9. 2018), které nabylo právní moci dne 21. 9. 2018, insolvenční soud (mimo jiné) udělil souhlas s tím, aby insolvenční správce dlužníka (Insolvenční správci v. o. s.) vydal žalobci jako zajištěnému věřiteli výtěžek zpeněžení zajištění ve výši 1.509.911,08 Kč.

31. Usnesením ze dne 3. 10. 2019 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), které nabylo právní moci dne 25. 10. 2019, insolvenční soud (mimo jiné) zrušil konkurs na majetek dlužníka s tím, že majetek dlužníka je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující.

32. Insolvenčním návrhem (datovaným 21. 4. 2020) doručeným insolvenčnímu soudu dne 6. 5. 2020 se dlužník domáhal zjištění svého úpadku a povolení oddlužení.

33. Usnesením ze dne 28. 5. 2020 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, povolil mu oddlužení a insolvenčním správcem dlužníka ustanovil žalovaného.

34. Přihláškou datovanou 9. 6. 2020, doručenou insolvenčnímu soudu téhož dne, přihlásil žalobce do insolvenčního řízení nezajištěnou nevykonatelnou pohledávku ve výši 430.648,74 Kč, sestávající ze smluvního úroku z částky 1.254.150,43 Kč (v sazbě 4,99 % ročně) za dobu od 2. 10. 2014 do 27. 5. 2020 ve výši 164.795,80 Kč a z úroku z prodlení v sazbě 8,05 % ročně z částky 1.254.150,43 Kč za dobu od 2. 10. 2014 do 27. 5. 2020 v částce 265.852,94 Kč.

35. Usnesením ze dne 2. 10. 2020 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), které nabylo právní moci dne 19. 10. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty a schválil zprávu o přezkumu ze dne 19. 8. 2020, podle které žalovaný popřel pravost žalobcovy pohledávky s odůvodněním, že jde o pohledávku promlčenou.

36. Vyrozumění o popření pohledávky s poučením o možnosti podat žalobu bylo žalobci doručeno dne 24. 8. 2020.

37. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), obchodního zákoníku, a insolvenčního zákona:

§ 3028 (o. z.)

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 3036 (o. z.)

Podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

§ 121 (obč. zák.)

(...)

(3) Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

§ 391 (obch. zák.)

(1) U práv vymahatelných u soudu začíná běžet promlčecí doba ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, nestanoví-li tento zákon něco jiného.

(...)

§ 392 (obch. zák.)

(1) U práva na plnění závazku běží promlčecí doba ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Spočívá-li obsah závazku v povinnosti nepřetržitě vykonávat určitou činnost, zdržet se určité činnosti nebo něco strpět, počíná promlčecí doba běžet od porušení této povinnosti.

(2) U práva na dílčí plnění běží promlčecí doba pro každé dílčí plnění samostatně. Stane-li se pro nesplnění některého dílčího závazku splatný závazek celý, běží promlčecí doba od doby splatnosti nesplněného závazku.

č. 51

§ 393 (obch. zák.)

(1) U práv vzniklých z porušení povinnosti počíná promlčecí doba běžet dnem, kdy byla povinnost porušena, jestliže není pro promlčení některých těchto práv stanovena zvláštní úprava.

(...)

§ 397 (obch. zák.)

Nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

§ 402 (obch. zák.)

Promlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení.

§ 405 (obch. zák.)

(1) Jestliže právo bylo uplatněno před promlčením podle § 402 až 404, avšak v tomto řízení nebylo rozhodnuto ve věci samé, platí, že promlčecí doba nepřestala běžet.

(...)

§ 503 (obch. zák.)

(1) Závazek platit úroky je splatný spolu se závazkem vrátit použité peněžní prostředky. Jestliže lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků je delší než rok, jsou úroky splatné koncem každého kalendářního roku. V době, kdy má být vrácen zbytek poskytnutých peněžních prostředků, jsou splatné i úroky, které se jej týkají.

(2) Mají-li být poskytnuté peněžní prostředky vráceny ve splátkách, jsou v den splatnosti každé splátky splatné i úroky z této splátky.

(3) Dlužník je oprávněn vrátit poskytnuté peněžní prostředky před dobou stanovenou ve smlouvě. Úroky je povinen zaplatit jen za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků.

§ 109 (insolvenčního zákona)

(1) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky:

a/ pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou,

(...)

(3) Lhůty k uplatnění práv, která lze podle odstavce 1 uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží.

(4) Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

(5) Nestanoví-li zákon u některého ze způsobů řešení úpadku jinak, trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení do skončení insolvenčního řízení, a jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu.

(...)

§ 140c (insolvenčního zákona)

Nově zahájená řízení

V době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory, ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170).

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

a/ úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí,

(...)

§ 173 (insolvenčního zákona)
Podání přihlášky

(...)

(4) Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu.

č. 51

§ 173a (insolvenčního zákona)
Účinky uplynutí lhůty k podání přihlášky

Uplynutím lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k podání přihlášky zaniká účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení uvedený v § 109 odst. 3.

§ 312 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zrušení konkursu. To neplatí, jde-li o neuspokojenou pohledávku nebo její část, která zaniká podle § 311.

38. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, bez změny od 1. 1. 2014. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a obchodního zákoníku v citovaném znění (pro věc rozhodném) platila již v době uzavření úvěrové smlouvy (31. 1. 2007) a do 1. 1. 2014, kdy byly oba tyto zákoníky zrušeny zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, nedoznala změn. Ustanovení insolvenčního zákona ve výše uvedené podobě (pro věc opět rozhodné) platila již v době zahájení předchozího insolvenčního řízení (2. 5. 2016) a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

39. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním předestřené právní otázce následující závěry:

40. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že s přihlédnutím k době vzniku úvěrové pohledávky i k době, kdy se úvěr stal (plně) splatným, se v poměrech této věci prosadí pro řešení otázek spojených s promlčením příslušenství úvěrové pohledávky úprava obsažená v ustanoveních obchodního zákoníku a v § 121 odst. 3 obč. zák. i v době od 1. 1. 2014 (vzhledem k ustanovením § 3028 odst. 3 o. z. a § 3036 o. z.).

41. V mimoinsolvenčních poměrech (obecně) platí, že úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení jsou podle § 121 odst. 3 obč. zák. i pro obchodní závazkové vztahy příslušenstvím pohledávky. Touto pohledávkou se rozumí peněžité plnění (jistina), na něž má věřitel právo

podle hlavního závazkového vztahu, k jehož změně (potud, že lze nárokovat i sankce za prodlení s placením), dochází přímo ze zákona prodlením dlužníka. Úrokový závazkový vztah je vztahem akcesorickým, jehož vznik je podmíněn platným závazkovým vztahem hlavním. Splněním hlavního závazku (nebo jiným ze způsobů jeho zániku) zaniká (končí) i akcesorický závazek úrokový; přetrvává pouze povinnost uhradit již dospělé příslušenství; srov. shodně např. rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. [35 Odo 101/2002](#), uveřejněný pod číslem 5/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 5/2006“).

42. Úroky z prodlení jsou svou povahou opětující se dávkou ve smyslu ustanovení § 154 odst. 2 o. s. ř. (srov. stanovisko občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. [Cpjn 202/2005](#), uveřejněné pod číslem 39/2006 Sb. rozh. obč.) a povinnost dlužníka platit úroky z prodlení se splněním úvěru nebo jiného dluhu (závazku) nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku; tímto dnem počíná u tohoto práva podle ustanovení § 393 odst. 1 obch. zák. běžet promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí jako celek. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 681/2006](#), [21 Cdo 682/2006](#), jehož závěry Nejvyšší soud v rozsudku velkého senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. [31 Cdo 4291/2009](#), uveřejněném pod číslem 96/2010 Sb. rozh. obč., vztáhl i na promlčení úroků z prodlení u pohledávky vzešlé z občanskoprávního vztahu; srov. dále i důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. [31 Cdo 488/2009](#), uveřejněného pod číslem 146/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 146/2011“).

43. Úroky ze smlouvy o úvěru představují odměnu (úplatu) za peněžní prostředky, poskytnuté na požádání dlužníka podle smlouvy o úvěru. Úroky jsou splatné ve sjednané době, jinak spolu se závazkem vrátit použité peněžní prostředky, popřípadě koncem každého kalendářního roku, byla-li lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků sjednána delší než rok; v době, kdy má být vrácen zbytek poskytnutých peněžních prostředků, jsou splatné i úroky, které se jej týkají (§ 503 odst. 1 obch. zák.). Nebylo-li sjednáno něco jiného, je dlužník povinen platit úroky z úvěru jen za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků (§ 503 odst. 3 věta druhá obch. zák.); srov. shodně již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. [21 Cdo 3477/2006](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. [21 Cdo 761/2007](#).

44. V obou naposledy označených rozsudcích Nejvyšší soud (poukazuje již na závěry směrnice pléna bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 9. 11. 1961, sp. zn. [Pls 2/1961](#), uveřejněné pod číslem 64/1961 Sb. rozh. obč.) rovněž ozřejmil, že (také) úroky mají povahu opětujících se dávek (ve smyslu ustanovení § 154 odst. 2 o. s. ř.), které lze věřiteli přiznat soudním rozhodnutím, i když se stanou splatnými teprve v budoucnu. Tohoto závěru se pak dovolává (jako ustáleného) např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2546/2016](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2017, sp. zn. [32 Cdo 3764/2016](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 156/2017](#).

45. V poměrech této věci se v návaznosti na skutkový stav věci, z něž vyšly oba soudy, z výše řečeného podává, že nesplacený zbytek jistiny pohledávky z úvěrové smlouvy se stal splatným 4. 9. 2014 a od uvedeného dne tedy v souladu s ustanovením § 392 odst. 1 obch. zák. začala běžet čtyřletá promlčecí doba (§ 397 obch. zák.) ohledně této jistiny. Promlčecí doba ohledně úroků z prodlení z úvěrové pohledávky tak začala běžet (dle § 393 odst. 1 obch. zák.) nikoli od 4. 9. 2014 (jak uzavřely oba soudy), nýbrž od 5. 9. 2014 (kdy se dlužník poprvé ocitl v prodlení se splacením jistiny (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 681/2006](#), [21 Cdo 682/2006](#)). Posledním dnem čtyřleté promlčecí doby ve smyslu ustanovení § 397 obch. zák. tak ve vztahu k úroku z prodlení je (obecně vzato) středa 5. 9. 2018.

46. Při absenci zjištění o odchylné dohodě smluvních stran se (smluvený) úrok z úvěrové pohledávky stal splatným (ve shodě s ustanovením § 503 odst. 1 obch. zák.) v době splatnosti celého zbytku jistiny, tedy 4. 9. 2014. Posledním dnem čtyřleté promlčecí doby ve smyslu ustanovení § 397 obch. zák. tak ve vztahu k (smluvenému) úroku je (obecně vzato) úterý 4. 9. 2018.

47. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž (s dílčí nepřesností danou jednodenním posunem počátku běhu promlčecí doby ohledně úroku z prodlení) co do úsudku, že úroky i úroky z prodlení se promlčují jako celek, správné.

48. I z výše formulovaných závěrů pak plyne, že příslušenství představované úrokem nebo úrokem z prodlení se může promlčovat samostatně, nezávisle na jistině (k tomuto závěru u úroku srov. výslovně důvody rozsudků Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 3477/2006](#) a sp. zn. [21 Cdo 761/2007](#)). To plyne i z toho, že právo na úroky nebo na úroky z prodlení, i když jsou příslušenstvím pohledávky, je relativně samostatným právem, které věřitel nemusí uplatnit (u soudu) současně s jistinou (srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2014, sp. zn. [32 Cdo 3873/2012](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. [23 Cdo 5214/2014](#)). Jinak řečeno, nárok na takové příslušenství je procesně samostatně uplatnitelný a jeho promlčecí doba může s ohledem na skutkové okolnosti konkrétní věci uplynout v jiný okamžik (nezávisle na tom, zda se promlčel nárok na zaplacení jistiny); srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3955/2017](#).

49. Procesně samostatně uplatnitelnými jsou přitom nejen jistina pohledávky na straně jedné a její příslušenství (úroky a/nebo úroky z prodlení) na straně druhé, nýbrž i jen části jistiny pohledávky nebo i jen části takového příslušenství pohledávky.

50. Jinak řečeno, jestliže věřitel úvěrové pohledávky uplatní u soudu (společně s jistinou pohledávky nebo i samostatně) v promlčecí době úrok z prodlení za dobu, jejíž počátek se pojí s pozdějším datem než je datum určené prvním dnem prodlení s úhradou (zbytku) jistiny (§ 393 odst. 1 obch. zák.) a jejíž konec je určen dřívějším datem než je datum úhrady (zbytku) jistiny, nebo jestliže uplatní (u soudu) v promlčecí době (smluvený) úrok, jehož počátek se pojí s pozdějším datem než je datum určené (při absenci odchylné dohody smluvních stran) dnem splatnosti (zbytku) jistiny (§ 503 odst. 1 obch. zák.), a jejíž konec je určen dřívějším datem než je datum úhrady (zbytku) jistiny, promlčí se (soudně) neuplatněná část příslušenství samostatně v promlčecí době počítané u úroku z prodlení od prvního dne prodlení s úhradou (zbytku) jistiny a u (smluveného) úroku ode dne splatnosti (zbytku) jistiny.

51. Zbývá určit, zda a v jakém směru ovlivnila běh promlčecí doby u příslušenství úvěrové pohledávky insolvenční řízení vedená na majetek dlužníka (a v jejich rámci žalobcem podané přihlášky úvěrové pohledávky).

52. Insolvenční návrh, jímž bylo zahájeno předchozí insolvenční řízení na majetek dlužníka, podal žalobce, který současně splnil povinnost připojit k insolvenčnímu návrhu přihlášku své pohledávky (srov. § 105 insolvenčního zákona v tehdejší znění). Den zahájení předchozího insolvenčního řízení, jímž je ve shodě s ustanovením § 97 odst. 1 částí věty za středníkem insolvenčního zákona (v tehdejší znění) 2. 5. 2016, se tedy shoduje se dnem, kdy insolvenčnímu soudu došla přihláška žalobcovy pohledávky. Ohledně těch částí úvěrové pohledávky, které žalobce uplatnil v předchozím insolvenčním řízení přihláškou pohledávky, se tedy (ve shodě s ustanovením § 173 odst. 4 insolvenčního zákona) stavěla promlčecí doba dne 2. 5. 2016. Tato skutečnost však nemá na výsledek řízení žádný vliv, jelikož nároky z úvěrové smlouvy uplatněné přihláškou došlou insolvenčnímu soudu 2. 5. 2016 [nesplacený zbytek jistiny ve výši 1.254.150,43 Kč, (smluvní) úrok z této jistiny za dobu do 22. 2. 2016 a zákonný úrok z prodlení s úhradou této jistiny za dobu od 2. 10. 2014 do 22. 2. 2016] se nekryjí s nároky z úvěrové smlouvy uplatněnými přihláškou došlou insolvenčnímu soudu (v tomto insolvenčním řízení) 9. 6. 2020.

č. 51

53. Žalobce v přihlášce z 9. 6. 2020 konkretizoval dobu, za kterou uplatňuje příslušenství tak, že jde o smluvní úrok z jistiny ve výši 1.254.150,43 Kč za dobu od 2. 10. 2014 do 27. 5. 2020 a o zákonný úrok z prodlení z této jistiny za dobu od 2. 10. 2014 do 27. 5. 2020. Ve spojení se zjištěním, že žalobci (jako zajištěnému zástavnímu věřiteli) byla v předchozím insolvenčním řízení uhrazena celá přihlášená částka (1.509.911,08 Kč), s tím, jak žalobce přihlášené příslušenství vyčíslil v příloze přihlášky označené přihláškou jako „vyčíslení pohledávky ke dni 27. 5. 2020“, a jak následně konkretizoval období, za které příslušenství požaduje, v samotné žalobě, však soudy (ani účastníci) neměly ve skutkové rovině pochyb o tom (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 8. výše), že spor se vede o:

[1] (smluvní) úrok z jistiny ve výši 1.254.150,43 Kč za dobu od 23. 2. 2016 do 11. 10. 2018 (den, kdy v předchozím insolvenčním řízení došlo k plné úhradě žalobcem přihlášené pohledávky, tedy i k plné úhradě zbytku jistiny úvěrové pohledávky),

[2] zákonný úrok z prodlení požadovaný z téže jistiny za stejné období.

54. V této souvislosti lze již na tomto místě odmítnout jako nepřipadnou argumentaci žalobce ustanovením § 312 odst. 4 insolvenčního zákona, jelikož tam obsažené pravidlo se (logicky) týká neuspokojené části přihlášené (a zjištěné) pohledávky, kterou dlužník nepopřel. Upravený seznam pohledávek přihlášených do předchozího insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka není (nemůže být) jakýmkoli exekučním titulem ohledně (částí) žalobcovy úvěrové pohledávky přihlášené do předchozího insolvenčního řízení prostě proto, že ona pohledávka byla v předchozím insolvenčním řízení uspokojena v plném rozsahu (v tom rozsahu, v němž byla přihlášená). K výkladu § 312 odst. 4 insolvenčního zákona srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 129/2020](#), uveřejněné pod číslem 32/2022 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2022, sen. zn. [29 ICdo 107/2020](#).

55. Ohledně (smluvního) úroku z jistiny a zákonného úroku z prodlení s úhradou jistiny za dobu od 23. 2. 2016 do 1. 9. 2016 (do rozhodnutí o úpadku v předchozím insolvenčním řízení), který žalobce mohl dodatečně přihlásit do předchozího insolvenčního řízení v propadné lhůtě dvouměsíční lhůtě určené rozhodnutím o úpadku z 1. 9. 2016, se od zahájení předchozího insolvenčního řízení (od 2. 5. 2016) stavěla promlčecí doba podle ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona (srov. i [R 68/2019](#)). Vzhledem k tomu, že tuto část příslušenství nepřihlásil žalobce do předchozího insolvenčního řízení ani dodatečně, marným uplynutím propadné přihlašovací lhůty v popsáném rozsahu pominul účinek předjímaný posledně označeným ustanovením insolvenčního zákona (srov. ustanovení § 173a insolvenčního zákona a opět i [R 68/2019](#)).

č. 51

56. Tím, že žalobce příslušenství pohledávky neuplatnil v předchozím insolvenčním řízení vůbec (nepřihlásil část úvěrové pohledávky, pro kterou se stavěl běh promlčecí doby podle § 109 odst. 3 insolvenčního zákona), pak ohledně ní v poměrech upravených obchodním zákoníkem nastal marným uplynutím propadné přihlašovací lhůty účinek předjímaný ustanovením § 405 odst. 1 obch. zák. Tím, že podle ustanovení § 173a insolvenčního zákona pominul účinek uvedený v § 109 odst. 3 insolvenčního zákona, se prosadilo pravidlo, podle kterého pro tuto část příslušenství nepřestala běžet promlčecí doba (§ 405 odst. 1 obch. zák.). Ke stavení promlčecí doby a k výkladu § 405 odst. 1 obch. zák. srov. v podrobnostech např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. [29 Cdo 3310/2020](#), uveřejněné pod číslem 18/2022 Sb. rozh. obč.

57. Stávající insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka bylo zahájeno (a účinky ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona se opět mohly prosadit) 6. 5. 2020, tedy po uplynutí čtyřleté promlčecí doby počítané u (smluvního) úroku z jistiny a zákonného úroku z prodlení s úhradou jistiny za dobu od 23. 2. 2016 do 1. 9. 2016 od 4. 9. 2014 (pro úrok) a od 5. 9. 2014 (pro úrok z prodlení). Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž co do závěru, že tato část příslušenství je promlčena, správné i po zohlednění insolvenčních souvislostí.

58. (Smluvní) úrok z jistiny a zákonný úrok z prodlení s úhradou jistiny za dobu od 2. 9. 2016 (po rozhodnutí o úpadku vydaném v předchozím insolvenčním řízení) do 11. 10. 2018 (den, kdy v předchozím insolvenčním řízení došlo k plné úhradě žalobcem přihlášené pohledávky, tedy i k plné úhradě zbytku jistiny úvěrové pohledávky) nemohl žalobce přihlásit do předchozího insolvenčního řízení vzhledem k ustanovení § 170 písm. a/ insolvenčního zákona (šlo o část příslušenství označeným ustanovením výslovně vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení). Pro tuto část příslušenství se v předchozím insolvenčním řízení neuplatnil (nemohl uplatnit) účinek předjímaný ustanovením § 109 odst. 3 insolvenčního zákona již proto, že nešlo o právo, které podle § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona bylo možné uplatnit přihláškou (ustanovení § 170 písm. a/ insolvenčního zákona účinné uplatnění tohoto práva přihláškou vylučovalo). I zde tudíž platí, že jelikož stávající insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka bylo zahájeno (a účinky ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona se mohly prosadit) 6. 5. 2020, tedy po uplynutí čtyřleté promlčecí doby počítané u (smluvního) úroku z jistiny a zákonného úroku z prodlení s úhradou jistiny za dobu od 2. 9. 2016 do 11. 10. 2018 opět od 4. 9. 2014 (pro úrok) a od 5. 9. 2014 (pro úrok z prodlení). Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž co do závěru, že tato část příslušenství je promlčena, opět správné i po zohlednění insolvenčních souvislostí.

59. Zbývá zodpovědět dovolatelovu otázku, jak tedy měl zabránit promlčení části příslušenství (za dobu od 2. 9. 2016 do 11. 10. 2018) vyloučeného z uspokojení v předchozím insolvenčním řízení úpravou obsaženou v § 170 písm. a/ insolvenčního zákona.

60. Důvody, pro něž ustanovení § 170 písm. a/ insolvenčního zákona vylučuje (bez dalšího) z uspokojení v insolvenčním řízení též úroky a úroky z prodlení z pohledávky přihlášeného věřitele, vzniklé před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí, Nejvyšší soud rozebral (i ve vazbě na obdobné pravidlo formulované v předchozí úpadkové úpravě, konkrétně v § 33 odst. 1 písm. a/ zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007) v rozsudku ze dne 28. 7. 2022, sen. zn. [29 ICdo 126/2020](#) (k jehož závěrům se hlásí i v poměrech této věci a v podrobnostech na ně odkazuje). V intencích oněch závěrů platí, že ustanovení § 170 písm. a/ insolvenčního zákona není ustanovením upravujícím zánik takového příslušenství pohledávek, ba dokonce ani ustanovením beze zbytku vylučujícím možnost věřitele uspokojit tuto část pohledávky v budoucnu (po skončení insolvenčního řízení). Zjednodušeně řečeno však zákonodárce prostřednictvím této úpravy věřitelům vzkazuje, že na další vymáhání takového příslušenství po dlužníku by měli „zapomenout“, protože v této části nebude jejich pohledávka (byť jen poměrně) uspokojena „ani“ v insolvenčním řízení. To lze dokumentovat úpravou, podle které co do pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení podle § 170 insolvenčního zákona:

[1] nemají věřitelé hlasovací právo (§ 51 odst. 4 insolvenčního zákona),

[2] nemohou věřitelé od okamžiku, kdy nastanou účinky rozhodnutí o úpadku, pokračovat v soudním nebo rozhodčím řízení, v němž takové pohledávky vymáhají (§ 140a odst. 1 insolvenčního zákona),

[3] v jiném, než soudním nebo rozhodčím řízení nelze po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, o takových pohledávkách rozhodnout (§ 140b insolvenčního zákona) [s tam popsanou výjimkou, která se nevztahuje na tuto věc],

[4] nemohou věřitelé v době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, zahájit soudní nebo rozhodčí řízení o takových pohledávkách (§ 140c insolvenčního zákona),

[5] nemají takové pohledávky přednost ani před uspokojením podřízených pohledávek (§ 172 odst. 1 insolvenčního zákona),

[6] u sanačního způsobu řešení dlužníkového úpadku reorganizací takové pohledávky přijetím reorganizačního plánu zásadně (bez dalšího) zanikají (§ 359 insolvenčního zákona),

[7] u sanačního způsobu řešení dlužníkového úpadku oddlužením lze takové pohledávky po skončení oddlužení a poté, co je dlužníku přiznáno osvobození od placení zbytku pohledávek, uspokojit (jde-li o zajištěného věřitele) z dosud nezpeněženého zajištění jen za dobu od skončení insolvenčního řízení (§ 414 odst. 4 insolvenčního zákona),

[8] u sanačního způsobu řešení dlužníkového úpadku oddlužením se dlužníku přiznané osvobození od placení zbytku pohledávek vztahuje (jde-li o nezajištěného věřitele)

i na tyto pohledávky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3782/2020](#)).

61. Výše deklarovaný záměr zákonodárce je ostatně dobře seznatelný též ze zvláštní části důvodové zprávy [K bodům 71 až 73 (§ 140 až § 141a)] k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010 – 2013) jako tisk č. 929/0 [přijaté posléze s účinností od 1. 1. 2014 jako zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů].

č. 51

62. Dovolatelem položenou otázku lze tedy zodpovědět tak, že insolvenční úprava nebrání tomu, že pohledávka vyloučená z uspokojení v insolvenčním řízení podle § 170 písm. a/ insolvenčního zákona se do skončení insolvenčního řízení promlčí, jelikož ji věřitel po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku nemůže přihlásit ani nově uplatnit v soudním nebo rozhodčím řízení (§ 140c insolvenčního zákona). Společenský zájem na tom, aby se pro dobu po skončení insolvenčního řízení vytvářely předpoklady pro vymáhání těch pohledávek, které věřitel podle § 170 insolvenčního zákona nemohl (byť poměrně) uspokojit ani v rámci insolvenčního řízení, není dán.

63. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného. Ze spisu se nepodávají ani vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.); Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 52

Ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. června 2019, jež ukládá insolvenčnímu soudu zamítnout návrh na povolení oddlužení, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno, se nepoužije tehdy, usuzoval-li soud v předchozím insolvenčním řízení na nepoctivý záměr dlužníka jen z okolností, jež nastaly v době před 1. červnem 2019. To platí i v situaci, kdy rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, neschválení povoleného oddlužení nebo zrušení schváleného oddlužení bylo vydáno v době po 1. červnu 2019.

č. 52

Dospěje-li insolvenční soud, který rozhoduje o insolvenčním návrhu dlužníka spojeném s návrhem na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona), k závěru, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), avšak jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 395 insolvenčního zákona) a pro současné zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), musí jeho usnesení vedle výroku o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a o zastavení insolvenčního řízení vždy obsahovat výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek (§ 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku (§ 136 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) a výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce (§ 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

*Oddlužení (povolení, schválení), Nepoctivý záměr, Rozhodnutí o úpadku
§ 395 odst. 4 IZ ve znění od 1. 6. 2019, § 136 IZ*

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. 29 NSČR 69/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.69.2020.1

Nejvyšší soud zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 2020, a usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2020, a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 30. 3. 2020 zamítl návrh dlužníků H. D. a N. D. na povolení oddlužení (bod I. výroku) a zastavil insolvenční řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Insolvenční řízení bylo zahájeno (společným) insolvenčním návrhem dlužníků spojeným s návrhem na povolení oddlužení doručeným insolvenčnímu soudu dne 20. 12. 2019.

[2] Ve věci dlužníků bylo již dříve u Městského soudu v Praze vedeno insolvenční řízení (dále jen „předchozí insolvenční řízení“), v jehož průběhu byl zjištěn úpadek dlužníků a povoleno jeho řešení oddlužením (usnesením ze dne 15. 11. 2018). Usnesením ze dne 13. 6. 2019 pak Městský soud v Praze neschválil oddlužení dlužníků a insolvenční řízení zastavil. V odůvodnění usnesení soud uvedl, že dlužníci v insolvenčním návrhu uvedli závazky téměř o čtyři miliony korun nižší, než činí pohledávky jejich věřitelů zjištěné při přezkumu. Soud proto shledal nepoctivý záměr dlužníků při podání návrhu na povolení oddlužení. Příjmy dlužníků navíc nepostačují pro naplnění předpokladu uspokojení nezajištěných věřitelů v rozsahu alespoň 30%, není tedy zajištěna minimální míra uspokojení nezajištěných věřitelů. Soud proto povolené oddlužení podle § 405 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nechtěl.

3. Na tomto základě insolvenční soud – cituje ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona – dospěl k následujícím závěrům.

4. Ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona bylo s účinností od 1. 6. 2019 vloženo do insolvenčního zákona zákonem č. 31/2019 Sb. [zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – dále jen „zákon č. 31/2019 Sb.“], přičemž podle důvodové zprávy k návrhu tohoto zákona neumožňovala dosavadní právní úprava dostatečně zohlednit nepoctivý záměr dlužníka, který byl konstatován v dřívějším (již skončeném) insolvenčním řízení. Zájem věřitelů na co nejvyšším uspokojení jejich pohledávek tak nebyl adekvátním způsobem chráněn, neboť dosavadní právní úprava nebrala v úvahu opakované oddlužení téhož dlužníka, který byl v podstatě bez omezení oprávněn opětovně usilovat o oddlužení a svůj případný nepoctivý záměr před insolvenčním soudem lépe skrýt. Nedošlo-li by tedy k rozšíření důvodů pro zamítnutí insolvenčního návrhu v insolvenčním zákoně (viz § 395 IZ) na základě citované novely č. 31/2019 Sb. o skutečnosti zohledňující události, které časově předcházejí podání návrhu na povolení oddlužení, umožňovala by tak nová právní úprava dlužníkům čerpat výhody nového pojetí oddlužení na úkor jejich věřitelů.

5. Ze shora uvedených zjištění, pokračoval insolvenční soud, plyne, že dlužníci naplnili důvod pro zamítnutí insolvenčního návrhu na povolení oddlužení ve smyslu § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, jelikož v předchozím insolvenčním řízení usnesením ze dne 13. 6. 2019 nebylo povolené oddlužení schváleno z důvodu, že jím byl sledován nepoctivý záměr.

6. Navíc i v nyní projednávané insolvenční věci dlužníků lze podle insolvenčního soudu uzavřít, že s přihlédnutím ke všem okolnostem (zejména k tomu, že se dlužníci dobrovolně vzdali majetkového prospěchu v podobě dohody o provedení práce a nehledají si lépe ohodnocené pracovní uplatnění) dlužníci návrhem na povolení oddlužení sledují nepoctivý záměr.

7. Protože insolvenční soud neshledal důvody pro to, aby rozhodl o prohlášení konkursu na majetek dlužníků, insolvenční řízení současně podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona zastavil.

8. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 12. 5. 2020 k odvolání dlužníků potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

9. Odvolací soud – vycházející z ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona – ve shodě s insolvenčním soudem uzavřel, že návrhu na povolení oddlužení nebylo možné vyhovět, neboť v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu nebylo v předchozím insolvenčním řízení oddlužení dlužníků schváleno z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr. Ze spisu se přitom podle odvolacího soudu nepodávají žádné důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu § 395 odst. 6 insolvenčního zákona, jež by zamítnutí návrhu na povolení oddlužení vylučovaly.

č. 52

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podali dlužníci dovolání, jehož přípustnost (poměřováno obsahem dovolání) vymezují ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatelé namítají, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhují, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že se oddlužení povoluje, případně aby rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

11. Dovolatelé především mají aplikaci ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona v nyní projednávané věci za rozpornou s ústavním pořádkem České republiky. Míní, že tímto způsobem je soudy trestají sankcí, která v době vytýkaného jednání nebyla předvídaná insolvenčním zákonem. Tento zpětný účinek zasahuje do jejich základních práv, když znemožňuje dlužníkům přizpůsobit své chování požadavkům nové právní normy. Soudy nižších stupňů tak porušily princip právní jistoty.

12. Dále dovolatelé namítají, že v předchozím insolvenčním řízení sice bylo rozhodnuto o neschválení povoleného oddlužení, skutečnost, že návrhem na povolení oddlužení sledovali nepoctivý záměr, však byla vyjádřena pouze v odůvodnění usnesení, tedy „nebyla součástí samotného autoritativního rozhodnutí soudu o právech a povinnostech dlužníků“, jinak řečeno, nebyla součástí výroku soudního rozhodnutí. Jelikož usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2019 neurčilo, že sledovali podáním insolvenčního návrhu nepoctivý záměr, pak v novém insolvenčním řízení nelze aplikovat ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona.

13. Konečně dovolatelé polemizují se závěrem o nepoctivém záměru vysloveným v usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2019, majíce za to, že pouhé opomenutí některých věřitelů v seznamu závazků k takovému závěru vést nemusí. Odvolacímu soudu v této souvislosti vytýkají, že se blíže nezabýval otázkou, zda nejsou dány důvody zvláštního zřetele hodné ve smyslu ustanovení § 395 odst. 6 insolvenčního zákona, jež by postup podle ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona vylučovaly.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení otázky dovoláním předeštěné (aplikace ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019), dosud v daných souvislostech dovolacím soudem nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 31/2019 Sb. a insolvenčního zákona:

Čl. II (zákona č. 31/2019 Sb.) Přechodné ustanovení

V insolvenčních řízeních, která byla zahájena a v nichž bylo vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se postupuje podle zákona č. 182/2006 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

§ 395 (insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019)

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a/ že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b/ že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí.

(2) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

(3) Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se doručuje dlužníku, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu může podat pouze osoba, která návrh podala.

§ 136 (insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019)

č. 52

(1) Insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí.

(2) Rozhodnutí o úpadku musí obsahovat

a/ výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek,

b/ výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce,

c/ údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku,

d/ výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě 2 měsíců, s poučením o následcích jejího zmeškání,

e/ výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužníkových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením, že jinak mohou odpovídat za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva; to neplatí, jsou-li tato zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu,

f/ není-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání; je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výrok, jímž se uloží insolvenčnímu správci podat insolvenčnímu soudu ve lhůtě do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek zprávu o přezkumu, zprávu pro oddlužení a předložit soupis majetkové podstaty,

g/ výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznam svého majetku s uvedením svých dlužníků, a není-li způsobem řešení úpadku oddlužení, seznam závazků s uvedením svých věřitelů,

h/ je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výzvu, aby v případě zájmu přihlášení věřitelé insolvenčnímu soudu sdělili, že mají zájem o výkon funkce ve věřitelském orgánu,

i/ je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, výzvu nezajištěným věřitelům, aby soudu ve lhůtě do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku navrhli konání schůze věřitelů podle § 399 odst. 1 nebo aby v této lhůtě hlasovali podle § 400, s poučením o následcích zmeškání této lhůty.

(3) Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, rozhodnutí nemusí obsahovat odůvodnění, jestliže žádný z věřitelů neuplatnil stanovisko podle § 389 odst. 2 písm. a/ a nebyly zde pochybnosti podle § 397 odst. 1.

(4) V rozhodnutí o úpadku rozhodne insolvenční soud také o žádosti dlužníka o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu (§ 316 odst. 5 a 6). V rozhodnutí o úpadku, s nímž je spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, uloží insolvenční soud dále dlužníku, aby platil zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce.

(5) Insolvenční správce ustanovený v rozhodnutí o úpadku navazuje na činnost předběžného správce, byl-li dříve ustanoven. Nejde-li o stejnou osobu, je předběžný správce povinen podat insolvenčnímu správci úplné informace o své dosavadní činnosti a předat mu její výsledky, jakož i doklady, které má k dispozici, a poskytnout mu potřebnou součinnost.

§ 148 (insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019)

(...)

(3) Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem podá návrh na povolení oddlužení, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

§ 395 (insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019)

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a/ že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b/ že dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 168 odst. 2 písm. a/, přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e/ a § 390a odst. 5.

(2) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

(3) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny.

(4) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno.

(5) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět.

(6) Postup podle odstavců 3 až 6 se nepoužije, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, zejména zavázal-li se dlužník z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění.

(7) Proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení může podat odvolání pouze dlužník.

19. Ve výše ustaveném právním rámci se Nejvyšší soud nejprve zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem co do možnosti aplikace ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019.

20. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi otázky týkající se nepravé zpětné účinnosti zákona opakovaně řešil. Potud je judikatura Nejvyššího soudu jednotná v závěrech, podle nichž nový právní předpis, který řeší stejný právní institut jinak (zcela nebo jen zčásti) než dosavadní právní úprava, nemusí mít na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností, žádný vliv. Takováto situace nastává, stanoví-li nový právní předpis, že se jím řídí jen právní vztahy, které vznikly po jeho účinnosti, a že tedy právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, se včetně všech práv a nároků řídí dosavadními předpisy, i když tato práva a nároky vzniknou až po účinnosti nového právního předpisu. Obvykle však nový právní předpis má vliv i na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností; v takovémto případě nastává tzv. zpětná účinnost (retroaktivita) nového právního předpisu. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. [Cdo 2525/99](#), uveřejněné pod číslem 34/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Právní teorie rozeznává zpětnou účinnost (retroaktivitu) pravou a nepravou. O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároků účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároků z těchto vztahů vzniklé před účinností nového právního předpisu,

se spravují dosavadní právní úpravou. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. [29 Odo 908/2003](#), uveřejněný pod číslem 35/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 35/2006“), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSČR 14/2015](#), uveřejněné pod číslem 25/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

21. V usnesení ze dne 24. 2. 2021, sen. zn. [29 NSČR 38/2020](#), uveřejněném pod číslem 88/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 88/2021“), pak Nejvyšší soud (při řešení obdobně formulované otázky, týkající se aplikace ustanovení § 395 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, na dlužníky osvobozené od placení pohledávek před 1. červnem 2019) dále dovodil, že dikce přechodného ustanovení obsaženého v čl. II zákona č. 31/2019 Sb. beze zbytku odpovídá závěru, že právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, se včetně všech práv a nároků řídí dosavadními předpisy, i když tato práva a nároky vzniknou až po účinnosti nového právního předpisu.

č. 52

22. Vycházejí z výše podaných judikatorních závěrů, shledává Nejvyšší soud (ve shodě s dovolateli) aplikaci ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, v poměrech nyní projednávané insolvenční věci dlužníků za odporující pravidlům výkladu nepravé zpětné účinnosti, jakož i v rozporu s principem ochrany minulých právních skutečností (srov. v této souvislosti též nález pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněný pod číslem 13/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 170/2018](#), uveřejněné pod číslem 102/2020 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo [R 35/2006](#)).

23. Jestliže nově přijaté ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona omezuje dlužníka v možnosti žádat řešení jeho úpadku oddlužením v situaci, kdy v posledních pěti letech (před podáním insolvenčního návrhu) mu byl předchozí návrh na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, případně z téhož důvodu nebylo v předchozím insolvenčním řízení povolené oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno, může být nová úprava aplikována jen tehdy, jestliže dlužník měl reálnou možnost v předchozím insolvenčním řízení na takový následek pomýšlet a své jednání (chování) tomu také přizpůsobit. Logikou věci je dáno, že spatřoval-li soud v předchozím insolvenčním řízení nepoctivý záměr dlužníků v okolnostech, jež nastaly již před 1. červnem 2019 (v tom, že dlužníci v předchozím insolvenčním návrhu uvedli nepravdivé údaje o výši svých závazků), možné to nebylo.

24. Jinak řečeno, ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, jež ukládá insolvenčnímu soudu zamítnout návrh na povolení oddlužení, jestliže v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno, se nepoužije tehdy, usuzoval-li soud v předchozím insolvenčním řízení na nepoctivý záměr dlužníka jen z okolností, jež nastaly v době před 1. červnem 2019. To platí i v situaci, kdy rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, neschválení povoleného oddlužení nebo zrušení schváleného oddlužení bylo vydáno v době po 1. 6. 2019.

25. Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, tudíž není správné a dovolání je již na tomto základě opodstatněné.

26. Rozhodnutí odvolacího soudu nemohlo obstát také proto, že trpí vadou, k jejíž existenci byl dovolací soud povinen přihlídnout u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Insolvenční soud totiž rozhodl o návrhu na povolení oddlužení a o zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), aniž rozhodl o insolvenčním návrhu dlužníka. Přitom zastavit (podle označeného ustanovení) lze jen insolvenční řízení, v němž byl předtím zjištěn úpadek dlužníka. K tomu srov. [R 88/2021](#), včetně judikatury v něm dále označené. Odvolací soud ohledně této zjevné vady řízení též nezjednal nápravu.

27. Jestliže tedy insolvenční soud, který rozhoduje o insolvenčním návrhu dlužníka spojeném s návrhem na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona), dospěje k závěru, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), avšak jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 395 insolvenčního zákona) a pro současné zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), musí jeho rozhodnutí obsahovat výrok o zjištění úpadku dlužníka; jen tam, kde insolvenční soud zjistí (výrokem) úpadek (nebo hrozící úpadek) dlužníka, je totiž oprávněn rozhodovat (dále) o způsobu řešení úpadku dlužníka, tedy i o návrhu dlužníka na povolení oddlužení (srov. i § 4 a § 148 odst. 3 insolvenčního zákona). S tímto (již judikatorně ustáleným závěrem Nejvyššího soudu) souvisí i otázka, zda, případně v jakém rozsahu, usnesení, v němž insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku dlužníka i rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona) v té podobě, že návrh na povolení oddlužení zamítne (§ 395 insolvenčního zákona) a podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona zastaví insolvenční řízení, má (musí) obsahovat i náležitosti předepsané pro výrokovou část rozhodnutí o úpadku ustanovením § 136 odst. 2 insolvenčního zákona. Povahou věci je dáno, že při výše popsané podobě rozhodnutí se (bez dalšího) neuplatní úprava obsažená v § 136 odst. 2 písm. h/ a i/, odst. 3 a 4 insolvenčního zákona. Při již deklarovaném požadavku na výrok podle § 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona (s nímž se nutně pojí i údaj informačního charakteru předepsaný ustanovením § 136 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) však k zodpovězení (doplnění řečeného) zbývá míra uplatnění náležitostí předepsaných ustanovením § 136 odst. 2 písm. b/ a d/ až g/ insolvenčního zákona. S náležitostí předepsanou ustanovením § 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona (s výrokem o ustanovení insolvenčního správce) se přitom pojí i možnost (povinnost) aplikace § 136 odst. 5 insolvenčního zákona). K rozčlenění zmíněných (dále popsaných) náležitostí na „výroky“, „výzvy“ a „údaje informačního charakteru“, srov. v podrobnostech již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sen. zn. [29 NSČR 21/2011](#), uveřejněné ve zvláštním čísle I. časopisu Soudní judikatura (Judikatura konkursní a insolvenční), ročníku 2012, pod číslem 17.

28. K výše uvedenému Nejvyšší soud především uvádí, že jakkoli se v situaci, kdy výrok o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona má povahu výroku, jímž se insolvenční řízení končí, může jevit neúčelným (a z pohledu požadavku na minimální odměnu insolvenčního správce nevhodným), aby takové usnesení obsahovalo i výrok o ustanovení insolvenčního správce (§ 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona), je v daném legislativním rámci takový postup nezbytný. Jde-li o rozhodnutí o úpadku dlužníka vydané pouze na základě věřitelského insolvenčního návrhu (při následném postupu dlužníka podle § 390 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona), je rozhodnutí o zjištění úpadku (§ 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona) zpochybnitelné odvoláním dlužníka (§ 141 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona). Proti usnesení o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se může

odvolat dlužník (§ 395 odst. 7 insolvenčního zákona) a proti rozhodnutí o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona mohou podat odvolání dlužník a přihlášení věřitelé (§ 396 odst. 2 věta druhá insolvenčního zákona).

29. V situaci, kdy prostřednictvím osob oprávněných k podání odvolání proti výrokům o způsobu řešení úpadku dlužníka a proti ukončení insolvenčního řízení může dojít ke změně oněch výroků, pak není možné rezignovat na povinnost ustanovit insolvenčního správce (výrokem podle § 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona). Je tomu tak již proto, že zákonodárce v době, kdy umožnil při neúspěchu dlužníkova návrhu na sanační způsob řešení úpadku (oddlužení) insolvenční řízení rovnou zastavit [novelou insolvenčního zákona účinnou od 1. 7. 2017, provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], ani později, neprovázal dotčenou změnu s během (přerušením běhu) jednorochní propadné zákonné lhůty k uplatnění případných (insolvenčních) nároků z odpůřčího práva (§ 239 odst. 3 insolvenčního zákona). Přitom počátek této lhůty se váže ke dni, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku a jedinou osobou způsobilou podat odpůřčí žalobu v určené lhůtě (a tedy i oprávněnou a povinnou před uplynutím lhůty zkoumat existenci možných odpůřčích nároků) je právě insolvenční správce (§ 239 odst. 1 insolvenčního zákona, nález pléna Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS 33/15](#), uveřejněný pod číslem 422/2017 Sb.).

30. Z příčin popsaných v předchozím odstavci (tedy pro neprovázanost úpravy obsažené v § 396 odst. 2 insolvenčního zákona s dalšími ustanoveními insolvenčního zákona) se jeví problematickým též vynechání výzvy k přihlášení pohledávek (§ 136 odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona), jelikož počátek dvouměsíční propadné přihlašovací lhůty je rovněž navázán na rozhodnutí o úpadku dlužníka (a nikoli na konečné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka). V tomto případě však nebude vyloučeno [v zájmu toho, aby věřitelé, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení dosud nepřihlásili, tak nemuseli činit (a zvyšovat náklady na vymáhání pohledávky) v době, kdy se takový postup jeví neúčelným] odložit příslušnou výzvu na pozdější dobu [takže konečná (propadná) přihlašovací lhůta nezačne běžet]. Obdobně to platí o výzvě dle § 136 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona a o výroku dle § 136 odst. 2 písm. g/ insolvenčního zákona, které svou povahou směřují (byť v prvním případě nepřímo) ke zjištění rozsahu dlužníkova majetku.

31. Rozhodnutími (výroky), jež může insolvenční soud odložit z povahy věci na pozdější dobu (a která za výše popsané situace nemusejí být zahrnuta v předmětném usnesení, ač to ustanovení § 136 odst. 2 insolvenčního zákona pro rozhodnutí o úpadku předjímá), jsou pak výroky, jimiž insolvenční soud určí (nařídí) místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání (§ 136 odst. 2 písm. f/ insolvenčního zákona).

32. Jak v případě (vynechaných) rozhodnutí (výroků) uvedených v odstavci 30., tak v případě (vynechaných) rozhodnutí (výroků) uvedených v odstavci 31., však splnění povinnosti k takovým výzvám a výrokům nebude možné oddalovat, jakmile vyjde najevo, že proti rozhodnutí o úpadku dlužníka, potažmo proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nebo proti výroku o zastavení insolvenčního řízení podle § 396 odst. 2 insolvenčního zákona bylo podáno včasné a přípustné odvolání.

33. Lze tedy shrnout, že dospěje-li insolvenční soud, který rozhoduje o insolvenčním návrhu dlužníka spojeném s návrhem na povolení oddlužení (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona), k závěru, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), avšak jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 395 insolvenčního zákona) a pro současné zastavení insolvenčního řízení (§ 396 odst. 2 insolvenčního zákona), musí jeho usnesení vedle výroku o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a o zastavení insolvenčního řízení vždy obsahovat výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek (§ 136 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku (§ 136 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) a výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce (§ 136 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

34. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. i toto rozhodnutí, a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení. Zabývat se další dovolací argumentací pokládal Nejvyšší soud v dané situaci za zbytečné (vypořádat se s těmito argumenty bude v další fázi řízení úkolem insolvenčního soudu).

35. Právní názor Nejvyššího soudu je pro insolvenční soud (odvolací soud) závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem).

36. V zájmu předejití možných nejasností (a v reakci na dovolateli uplatněnou argumentaci) o náležitostech rozhodnutí o neschválení povoleného oddlužení z důvodu, že jím dlužník sledoval nepoctivý záměr, Nejvyšší soud dodává, že žádné ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu, ani jiného právního předpisu nestanoví povinnost insolvenčního soudu uvádět údaj o důvodech neschválení oddlužení (o nepoctivém záměru dlužníku) ve výrokové části rozhodnutí.